

## Ace Apəris MƏNCAU

*Ace Apəris* ka ndanə angguracau ace peri andə anətə mala kpata Bakuli a baləi, mala do'nza mala amə Isərayila bara-bara; dəm ngga ndanə angguracau ace apəris mənana túró malea na bəə pək agir mənana angguracau mənə bang ngga.

Múrcau mægule mala maləmcenî nda doməfele mala Bakuli andə anjar mənana abwana male nə kpatea ace peri sə à nə dukdo mənana nə yinə lidəmba mala dotarəu maleq andəi ka.

Acau mənana abwana súrəia pepé aba maləmcə mənəia ka à nda ka amənana Yesu tunəia ama baria nzongcau mægule ka: <<Awu nə earce bio mə'murkala kəla mana a earce bamurò ka.>> (19:18)

### **Agir mənana a baləi ka**

Anggurcau amur pāki aboro andə agir'nkila 1:1-7:38

Kùrî Haruna andə amuna-burana male túró-pəris 8:1-10:20

Anggurcau amur pākkiagir mala doboarnsari andə do-beami 11:1-15:33

Pwari Shawudfiban 16:1-34

Anggurcau amur doməfele aba do andə peri 17:1-27:34

<sup>1</sup> Yahweh tunə Musa, sə nacau nəi nə bá Tara Ban-peri, ama,

<sup>2</sup> <<Nacau nə amə Isərayila, sə wu banggia wia ama: Pwari mana koyan atə wun nə yinə girkusəu ace pagir abanam Yahweh ka, bə bwe

twal atà aṇdá ko anzur ko ambul mala domwan male, sə bə yinəi kəla pəgir male.

*Anggurcau mala pəgir ace pisəe kəring*

<sup>3</sup> <<Bə pəgir mala bwa ka, ndă na twal a domwan nə pǎ, ace pəgir mala pisəe kəring ngga, bə yinə jamnda mənana kəgír məbāne pà kām arəi raka. Bə yinəi a bankutio aḃa Tara Ban-peri, ace mənana bə duk gir'a a bədəm Yahweh ka.

<sup>4</sup> Yi ka nə tsək bui a bāmur jamnda mana yinəi nə pa ace pəgir mala pisəe kəring ngga, sə à nə é a kúnì, ace shawudəe.

<sup>5</sup> Pələa yì ka nə pwan-myal jamnda mənə ka a bədəm Yahweh, sə amuna-burana mala Haruna, yia apəris ka, à nə yinə nkile sə à nə təkki arə abumban mala gyangṇan mənana a bankutio aḃa Tara Ban-peri ka.

<sup>6</sup> Pələa nə bṵā jamnda mənə, mala pəgir ace pisəe kəring ngga, sə nə sàṅgi,

<sup>7</sup> sə amuna-burana mala Haruna, yia apəris ka, à nə ram gimsa amur gyangṇan, à nə tsək bəsa bə tita earke.

<sup>8</sup> Pələa amuna-burana mala Haruna, yia apəris ka à nə nongsəki nyama mana à kasəki ka, andə bāmúrí, andə mùruí, amur gimsa mənana a bəsa amur gyangṇan ngga;

<sup>9</sup> sə agir-bumi andə akusəi ka, bṵē nə lea nə mùr. Sə pəris nə pisəia puppup a bəsa amur gyangṇan, bə duk pəgir mala pisəe kəring; pəgir nə bəsa na, mala pa rəmban məboarne mana kə pwasəbumam Yahweh ka.

10 <<Bə pəgír mala bwa ka, nzur ko mbul na twal a domwan nə pǎ, kəla pəgír ace pisəe kəring ngga, bə yinə gam ko gbato mənana kəgír məbane pà kàm arəi raka.

11 Bə bwê pwan-myali a bù gyangŋan mənana sən njar-nza ka, a badəm Yahweh. Sə amuna-burana mala Haruna, yia apəris ka, à nə tàkki nkile arə abumban mala gyangŋan.

12-13 Bwê nə sàngi nyami, sə agir-bumi andə akusəi ka, nə lea nə mùr, sə nə kpapia andə bamúrí, andə mùruí. Sə pəris nə nongsəki abare nyama man amur gimsa mana kə earke nə bəsa amur gyangŋan ngga; nə pà gir'nkila nəia pup-pup, sə nə pisəia amur gyangŋan; pəgír mala pisəe kəring na; pəgír nə bəsa na abanam Yahweh ace pa rəmban məboarne mana kə pwasəbumam ngga.

14 <<Bə pəgír mala bwa abanam Yahweh ka, anyal na ace pəgír mala pisəia kəring ngga, bə yinə pəgír abalə akutumurəm ko akutugangyi.

15 Sə pəris ka nə kánəi amur gyangŋan, nə pūrə myali bə kasə kpat, nə dārə nkile arə bum gyangŋan, sə nə pisə bamúrí a bəsa amur gyangŋan.

16 Nə pusə bumi sə nə sukki agir mana abaləi ka a nkanggari gyangŋan, a bù gyangŋan mana sən njar-takuli ka, a ban mənana à kə so tú kàm ngga.

17 Pələa nə sən nyalnì, nə mənì a ban ankpat-tari, səama pà nə gau rəi kat dāng. Sə pəris nə pisəi amur gyangŋan, amur gimsa mənana kə earke nə bəsa ka. Pəgír mala pisəe kəring na; pəgír nə bəsa

na abanam Yahweh ace pa rəmban məboarne mana kə pwasəbumam ngga.>>

## 2

### *Anggurcau ace pəgir mala məsəsa*

<sup>1</sup> <<Lang koyan nə yinə pəgir mala məsəsa ace pəgir abanam Yahweh ka, pəgir male bə duk muku məbəlke. Bə soapi wi mürú olif, sə bə tsək myang-kwarra amurí,

<sup>2</sup> sə bə yinəi aban amuna-burana mala Haruna, yia apəris. Pəris nə đarə muku məbəlke mənə andə mürú olif mana à soapi wi ka bə lùmsə babui, sə bə twal myang-kwarra mənə à yinəi ka kat, pələa bə soea a bəsa bəa pi amur gyangjan. Mənia ka nda kāmbe mala kasəbaləu;\* pəgir nə bəsa na, mala pa rəmban məboarne mana kə pwasəbumam Yahweh ka.†

<sup>3</sup> Cili pəgir mala məsəsa mənia ueo à pisəi raka, nə duk mala Haruna andə amuna-burana male; mənə ka nda kāmbe nggea məfele mala pəgir mala girlina abanam Yahweh.

<sup>4</sup> <<Lang awu nə yinə pəgir mala məsəsa mənəna à lurəi aba ovù, ace pəgir ka, she bə duk agbatali kyak mənəna à pè nə muku məsəsa məbəlke mana à zurəi andə mürú olif ka, səama à pà nə tsəki wi yis arəi đang, ko bə duk biskit mana

---

\* **2:2 2:2** *kāmbe mala kasəbaləuko* pəgir mənə kat à pà ka, eauna aban Bakuli ace kasəbaləi arə bwa mana pà ka; anggo gbal a məsəi 9 andə 16 aba kùré mənia. † **2:2 2:2** Balli gbal aba: Pəris 2:9,16; 5:12; 24:7; Bal 5:26.

à pè nè yis arəi raka, sə à hasəki wi mürú olif arəi ka.

<sup>5</sup> <<Bè pàgir mala məsəsa mò ka gír na à kàngnì aba nkenye kàng gír ka, she à nè pè nè muku məsəsa məbəlke mana à zurəi andə mürú olif ka, səama à pà nè tsəki wi yis dāng.

<sup>6</sup> Awu nè bʷangi bəti-bəti, sə awu nè watsəki wi mürú olif arəi. Məno ka nda pàgir mò mala məsəsa.

<sup>7</sup> <<Bè pàgir mò ka pàgir mala məsəsa na à lambi aba tasau ka, she à nè pè nè muku məsəsa məbəlke mana à zurəi andə mürú olif ka.

<sup>8</sup> Sə awu nè yinə pàgir mala məsəsa mò abanam Yahweh, sə bə məye na à pè kəla aməno à bəlbəliə ka; awu nè pè pəris, sə yì ka nè kənəi amur gyangŋan.

<sup>9</sup> Pəris nè twal kāmbe mala kasəbaləu aba pàgir nè məsəsa man, sə nè pisəi amur gyangŋan; pàgir nè bəsa na ace pa rəmban məboarne mana kə pwasəbumam Yahweh ka.

<sup>10</sup> Cili pàgir mala məsəsa mənəia ueo à pisəi raka, duməna mala Haruna andə amuna-burana male; pàgir nggea məfele na acemənana à twali abalə apagir mala gírlina mana à pà abanam Yahweh ka.

<sup>11</sup> <<Koya pàgir mala məsəsa mənana wun nè yinəi abanam Yahweh ka, à pà nè pè nè yis arəi dāng; acemənana pà wun nè pisə kə yis, ko mür-nyì a bəsa, kəla pàgir nè bəsa abanam Yahweh dāng.

<sup>12</sup> Abəlagir-mədəmbe ma'wun ngga, wun nè gandə yinəia abanam Yahweh, səama à pà nè

pà boro nəia amur gyangŋan ace pà rəmban məboarne mala pwasəbum dāng.

<sup>13</sup> Koya pəgir mala məsəsa ka, awu nə kúnəkì wi tubamur amurí. A pà nə eare bə tubamur mala kùrcəu wunə Bakuli ma'wun bə dʷanyì pa aʔa pəgir mala məsəsa dāng; apəgir mō kat ka awu nə pa nə tubamur arəia.

<sup>14</sup> <<Bə awu nə pəgir mala məsəsa mala aʔəlagir-mədəmbe, abanam Yahweh ka, awu nə pà mana mūr məsse ka, à loa cane sə à nyé ka. Mūr məsse ka awu nə dandəi amur bəsa bə wùlì, sə awu nə hārəi.

<sup>15</sup> Awu nə tsəki wi mùrú olif arəi, sə awu nə soapi wi myang-kwarra amurí. Məno ka nda pəgir mala məsəsa.

<sup>16</sup> Pəris nə dārə aʔa məsəsa məno mana à hārəi sə à zurəi andə mùrú olif ka, sə nə kpapi andə myang-kwarra məno kat, sə nə pisəia, bə duk kāmbe mala kasəbaləu. Məno ka pəgir nə bəsa na abanam Yahweh.

### 3

#### *Anggurcau mala pəgir ace dotarəu*

<sup>1</sup> <<Bə pəgir mala bwa ka girkusəu na nə twal a domwan male ace pəgir mala dotarəu ka, bə bwe pà jamne ko mə'nggaule, mənana bə kəgìr məbane pà kām arəi raka, a ʔadəm Yahweh.

<sup>2</sup> Bwe nə nongsə bui a ʔamūr girkusəu mənana nə pànə boro nəi ka, sə nə pwan-myali a bankutio aʔa Tara Ban-peri; sə amuna-burana mala Haruna, yia apəris ka, à nə tàkki nkile arə abumban mala gyangŋan.

<sup>3</sup> Aḃa pà gîr'nkila mala dotarəu mənana yì ka nè pa, bə̀ duk pàgîr nə bəsa abanam Yahweh ka, bwe nè pà mùrú-nyama mənana kat gîr mûr agir-bum, andə mana lanzə arə agir-bum ngga,

<sup>4</sup> andə amuna-gbè bari andə mùrú-nyama mana lanzə arəia, tù a ban bunì ka, andə ban məboarne mala nkundingŋi mənana à pusəi atārəia andə amuna-gbè ka.

<sup>5</sup> Amuna-burana mala Haruna nè pisə abare nyama mən̄ia ka amur gyangŋan, atārəia andə acili abare girkusəu mana à nda amur nggun a bəsa ka. Mən̄ia ka pàgîr nə bəsa na abanam Yahweh ace pa rəmban məboarne mana kə pwasəbumam ngga.

<sup>6</sup> <<Bə̀ pàgîr mala bwa ka girkusəu na twal a domwan male, jamne ko mə'nggaule, bə̀ duk pàgîr mala dotarəu abanam Yahweh ka, bə̀ bwe pà mənana bə̀ kəgîr məbane pà kàm arəi raka.

<sup>7</sup> Bə̀ nzur nda pàgîr mala bwa ka, duməna púp nè yinəi abadəmbam Yahweh.

<sup>8</sup> Yì ka nè tsək buì a bamúr girkusəu male, sə nè pwan-myali a bankutio aḃa Tara Ban-peri, sə amuna-burana mala Haruna ka, à nè tàkki nkile arə abumban mala gyangŋan.

<sup>9</sup> Pələa aḃa gîr'nkila mala pàgîr ace dotarəu ka, nè yinə pàgîr nə bəsa abanam Yahweh nə pa mùrui, andə mùrú-nyama kat mala nggilate, mana à kasəi tù a ban mù'nzəmi ka, andə mùrú-nyama mana nong amúr agir-bumi, andə mùrú-nyama mana lanzə arə agir-bumi ka,

<sup>10</sup> andə amuna-gbè bari andə mùrú-nyama

mana lanzə arəia, tū a ban buni ka, andə ban məboarne mala nkundingŋi mənana nə pusəi atārəia andə amuna-gbè ka.

<sup>11</sup> Sə pəris nə pisəi a bəsa, amur gyangŋan bə duk pəgir nə bəsa na abanam Yahweh.

<sup>12</sup> <<Bə pəgir mala bwa ka mbul na ka, duməna púp nə yinəi abadəm Yahweh,

<sup>13</sup> sə nə tsək bui a bamúr mbulnî, sə nə pwan-myali a badəm Tara Ban-peri, sə amuna-burana mala Haruna ka, à nə tàkki nkile arə abumban mala gyangŋan.

<sup>14</sup> Pələa aba paboro mənəia ka nə yinə pəgir male mala pəgir nə bəsa\* abanam Yahweh nə pa mürú-nyama mana kat nong amúr agir-bumi, andə mana lanzə arə agir-bumi ka,

<sup>15</sup> andə amuna-gbè bari andə mürú-nyama mana lanzə arəia, tū a ban buni ka, andə ban məboarne mala nkundingŋi mənana nə pusəi atārəia andə amuna-gbè ka.

<sup>16</sup> Sə pəris nə pisəia a bəsa amur gyangŋan, bə duk pəgir mala girlina ace pə rəmban məboarne mana kə pwasəbumam ngga. Mürú-nyama kat ka mem Yahweh na.†

<sup>17</sup> Acemani ka, wun wunə amuna ma'wun, andə amə'kà wun ngga, pə wun nə lì kə mürú-nyama ko nkila dāng, arə abando ma'wun kat. Mənəia ka nə dupa wun nggurcau mana nggade pə kəm raka arə anza ma'wun kat tətək.>>

---

\* **3:14 3:14** *pəgir male mala pəgir nə bəsa ko <<pəgir mala girlina>>*

† **3:16 3:16** Balli gbal aba: Pəris 7:23-25; 1Sam 2:15; Ezək 44:7,15.

## 4

*Anggurcau mala apagir ace lak caubikea*  
*(Ace Apəris 6:24-30)*

<sup>1</sup> Yahweh ne Musa ama,

<sup>2</sup> Nacau nə amə Isərayila, sə wu banggia wia ama: Mənia ka nda gîr mənana à nè pàk ka bə bwa pàk caubikea aba b̄warkio, mala yàllî mwashat atà anzongcau mala Yahweh mənana à pà amur agir mənana à pərban arəia, sə kya pàk mwashat ateà ka.

<sup>3</sup> Bə Pəris Məgule na pàk caubikea ka, caubikea male nə mesə amur koyan ngga. Acemani ka, duməna púp ama yì ka nə pàgir ace caubikea\* mənana pàk ka; nə twal jamnda mənana bekə gîr məbane pà kàm arəi raka, a domwan, sə nə pa abanam Yahweh, bə duk pàgir ace lak caubikea.

<sup>4</sup> Nə yinə jamnda mənia ka a bankutio aba Tara Ban-peri, a bādəm Yahweh, sə nə nongsə bui a bāmúr jamnda, sə nə pwan-myali a bādəm Yahweh.

<sup>5</sup> Sə yì Pəris Məgule ka, nə dārə aba nkila mala jamnda, nə kùtí nēi aba Tara Ban-peri,

<sup>6</sup> nə oasə munabui aba nkila sə nə watsəki kusə tongno-nong-bari, a bādəm Yahweh, a kusə lagir-kaşəbân mala Ban-məfele.

<sup>7</sup> Sə yì pəris ka nə dārə aba nkila, nə hasəki arə anjawe gyangnan mala pisə muku-gîr loasə yele mə'rəmboarne a bādəm Yahweh, mənana nda aba Tara Ban-peri ka. Cili nkila jamnda mənana ue ka,

---

\* **4:3 4:3** *pàgir ace caubikea ko <<pàgir ace lakban arə caubikea>>; akani sə arə aban kat aba kùré mēnia.*

duməna púp nê soləi kat a kusə gyangŋan mala pagir mala pisəe kəring, mənana nda a bankutio aba Tara Ban-peri ka.

<sup>8</sup> Sə mürú-nyam jamnda mala pagir ace caubikea ka nê pusəki kat; yì mürú-nyama mana nong amúr agir-bum, andə mürú-nyama mana kat lanzə arə agir-bum jamnda,

<sup>9</sup> andə amuna-gbè bari andə mürú-nyama mana lanzə arəia, tù a ban bunì ka, andə ban məboarne mala nkundingŋi mənana à nê pusəi atārəia andə amuna-gbè ka,

<sup>10</sup> (kəla mana à pusəki amənia arə ndă mana à pàna gír'nkila nēi kəla pagir ace dotarəu ka.) Sə pəris nê pisəia amur gyangŋan mala pagir mala pisəe kəring a bəsa.

<sup>11</sup> Sə nggú jamnda andə nyami kat, atārəia andə bamúrí, andə akusəi, andə alunghe, andə ciute,

<sup>12</sup> yì acili abare jamnda kat ka, duməna púp nê kánəia anzəm kàttì, a ban məboarnsari, a gígí ban so tú, sə nê pisəi kəring aba bəsa mala nggun. Duməna púp nê pisəi kəring amur gígí ban so tú.

<sup>13</sup> Bə amə Isərayila na kat a binalea à pàk caubikea aba bwarkio, mala pak koməyenani na mwashat atə agir mənana anzongcau mala Yahweh pərban arəia ama bəà kəa peă dāng, sə caubikê ka səmbərə rəi a məsə bwabundəa, sə nənzəmə ka à yì sələce ama à pāngŋəna caubikea;

<sup>14</sup> lang caubikê mana à pè ka à yì súrənà rəi ka, yì abwana a binalea ka, à nê pà jamnda mwashat a domwan ace pagir ace lak caubikea, sə à nê yinəi a bədəm Tara Ban-peri.

15 Sə əbwana-məgule amur əwabundəa ka, duməna púp à nè nongsə abuia a bamúr jamnda man, a badəm Yahweh, sə à nè pwanmyali a badəm Yahweh.

16 Pələa Pəris Məgule ka, nè dərə əba nkila mala jamnda man, nè kútí nəi əba Tara Ban-peri,

17 sə pəris nè oasə munabui əba nkile sə nè watsəki kusə tongno-nong-bari, a badəm Yahweh, a kusə lagir-kasəbân mala Ban-məfele.

18 Sə yì pəris ka, nè dərə bəti əba nkila, nè hasəki arə anjawə gyangjan mənana nda əba Tara Ban-peri, a badəm Yahweh ka. Cili nkila mənana ue ka, duməna púp nè soləi kat a kusə gyangjan mala pəgir mala pisəə kəring, mənana nda a bankutio əba Tara Ban-peri ka.

19 Sə nè pusəki mürú-nyama mala jamnda kat, nè pisəi amur gyangjan.

20 Aməno ka à nda ka gir mənana nè pəngnə mənə yì jamnda ka. Kəla mənana pəngnə jamnda mala pəgir ace caubikea ka, anggo sə nè pəngnə mənə. Sə yì pəris ka nè shawudia, sə à nè twaliabanì.

21 Sə nè twal acili bare jamnda man, nè kánəia anzəm kàtti, sə nè pisəi kəla mana pisə jamnda mədəmbe ka; mənə ka pəgir ace caubikea mala əbwana a binalea na.

22 Lang əwaməgule amur təu mala əbwana, nda pək caubikea əba əwarkio, mala pək koməyenani atə agir mənana anzongcau mala Yahweh, Bakuli male, bang ama bəə kəa pə raka, sə yì sələ ama pəngjənə caubikea,

23 ko ana raka, à yì ləmdəi wi caubikea mənana

yì ka pàk ka, duməna púp nè yinə gbato mənana bè kə gír məbane pà kàm arəi raka, bə duk pàgír male

<sup>24</sup> sə yì ka, nè nongsə bui a bamur gbato, sə nè pwan-myali a ban mənana à kə pwanmyal agir'nkila mala pisəia kəring ngga, a badəm Yahweh; mənəia ka pàgír ace caubikea na.

<sup>25</sup> Pələa pəris nè đàré aba nkila mala pàgír ace lak caubikea sə nè hasəki nè munabui arə anjawe gyangŋan mala pàgír ace pisəe kəring, sə nè solə cili nkile a kusə gyangŋan mala pàgír ace pisəe kəring.

<sup>26</sup> Sə mürú-nyama male kat ka, duməna púp nè pisəi amur gyangŋan, kəla mana à pàngnə mürú-nyama mala apagir mala gír'nkila ace dotarəu ka. Anggo sə pəris nè shawudí bwa mənəo ace caubikea male, sə à nè twalíbanì.

<sup>27</sup> Bə koyan atà amə'tər na pàk caubikea aba bwarkio, mala pàk koməyenani atà agir mənana anzongcau mala Yahweh bang ama bəà kəa pè raka, sə yì sələ ama pàngŋənə caubikea,

<sup>28</sup> ko ana raka, à yì ləmdəi wi caubikea mənana yì ka pàk ka, duməna púp nè yinə pàgír male, mbul mə'nggaule mənana bè kə gír məbane pà kàm arəi raka, ace caubikea male mənana pàk ka.

<sup>29</sup> Sə yì ka nè nongsə bui a bamúr pàgír man ace caubikea ka, sə nè pwan-myali a ban mənana à kə pàgír mala pisəe kəring ngga.

<sup>30</sup> Sə pəris nè đàré aba nkile, nè hasəki nè munabui arə anjawe gyangŋan mala pàgír mala pisəe kəring, sə nè solə cili nkile a kusə gyangŋan.

<sup>31</sup> Sə mürú-nyama male kat ka, nə pusəki, kəla mana à pusəki mürú-nyama mala apagir ace dotarəu ka, sə pəris nə pisəi amur gyangŋan ace pa rəmban məboarne mana nə pwasəbumam Yahweh ka. Sə pəris nə shawudî bŵê, sə à nə twalîbanî.

<sup>32</sup> Bè muna-nzur na yî ka nə yinəi kəla pàgir male ace caubikea ka, duməna púp nə yinə mənggaule mənana bè kə gîr məbane pà kəm arəi raka;

<sup>33</sup> yî ka nə nongsə bui a bamúr mənəia yî pàgir ace caubikea ka, sə nə pwan-myali bè duk pàgir ace caubikea a ban mənana à kə pwan-myal girkusəu mana à pà ace pisəe kəring ngga.

<sup>34</sup> Pələ pəris nə dărə aba nkila mala mənəia yî pàgir ace caubikea ka, nə hasəki nə munabui arə anjawe gyangŋan mala pàgir mala pisəe kəring ngga, sə nə solə cili nkile a kusə gyangŋan.

<sup>35</sup> Sə mürú-nyama male kat ka, nə pusəki, kəla mana à pusəki mürú-nyama arə nzur mala gîr'nkila mala apagir ace dotarəu ka, sə pəris nə pisəi amur gyangŋan, amur apagir mala gîrlina<sup>†</sup> abanam Yahweh. Sə pəris nə shawudî, ace caubikea mana pàk ka, sə à nə twalîbanî.

## 5

<sup>1</sup> <<Bwa pàngŋənà caubikea bè kùtî aba koməyenani atà amənəia yî acəu ka:

<sup>†</sup> **4:35 4:35** *apagir mala gîrlina* ko apagir mana à nə pisəia a bəsa ka.

- Bə túrbán yiu aban bwa ama bə̀ yì nakuni  
a ndàbashi amur bə̀ gír mənana kumban a  
badəmbi, ko səni, ko mənana sùrə cau amurí,  
sə̀ yì ka binəe, pà nə̀ bang gír mənana sùrə̀i ka,  
raka, bafe mala caubikea male nə̀ do amurí.
- <sup>2</sup> Ko ana raka, bə̀ bwa je bekə̀ gír mənana  
gír'beami na, ko lugir nyam-babondo  
məbeami na, ko lugir nyam-bala məbeami  
na, ko lú giryiləmu məbeami mənana kə̀  
kudəki a nzali ka nda ka, sə̀ ko bə̀ yì ka sələce  
raka, nggearə̀ yì ka pələna gír'beami. Sə̀ mənə  
ka nunbənəi wì caubikea amurí.
- <sup>3</sup> Ko ana raka, bə̀ bwa je bekə̀ gír'beami mənana  
kə̀ pur arə̀ bwapəndəa, ko bə̀ ya ulang  
gír'beami na mənana nə̀ tsək bwa bə̀ duk  
gír'beami, sə̀ pà nə̀ sələe male raka, lang bə̀  
yì sələce ka, nunbənəi wì caubikea amurí.
- <sup>4</sup> Ko ana raka, bə̀ bwa kaurə̀ a pə̀cau nə̀ kángìr  
ama nə̀ pək bekə̀ gír, ko məboarne ko məbane,  
sə̀ pək dənyicau amurí dāng, ko bə̀ ya pacau  
na mənana abwana kə̀ pe a kaurə̀a nə̀ kángìr,  
sə̀ ko pə̀ abə̀ dʒwanyì sələe, sə̀ nənzə̀mò ka yì  
sələce ka, nunbənəi bamurí caubikea.
- <sup>5</sup> Bə̀ bwa yì sələce caubikea male amur  
koməyenani atə̀ acau mənə, sə̀ earnə caubikea  
mənana pək ka,
- <sup>6</sup> duməna púp nə̀ bwal nzur ko mbul mə'nggaule  
a domwan, sə̀ nə̀ yinəi abanam Yahweh, bə̀ duk  
mbwegìr ace caubikea mənana pək ka. Sə̀ pəris nə̀  
shawudí ace caubikea male.
- <sup>7</sup> <<Səama bə̀ bwe ka, kume male bik mənana nə̀

gandə pà nzur ko mbul raka, bə yinə akutugangyi bari ko akutumurəm bari abanam Yahweh. Məno ka nə duk pəgir male mala mbwegir ace caubikea mənana pək ka. Man mwashat ka nda ace pəgir ace caubikea, sə bə man mwashat ka nda ace pəgir mala pisəe kəring.

<sup>8</sup> Yì ka nə yinəia aban pəris, sə pəris nə pà mədəmbe bə duk pəgir ace caubikea. Nə pūrə myali səama pà nə kasəi kpat dāng,

<sup>9</sup> sə nə watsəki bəti aba nkila mala mənəia yì pəgir ace caubikea ka arə abumban mala gyangŋan, sə cili nkile ka nə soləi a kusə gyangŋan. Pəgir ace caubikea na.

<sup>10</sup> Pələa nə pà bəria bə duk pəgir mala pisəe kəring, kəla mana nzongcau kasə ka. Sə pəris nə shawudī, ace caubikea mana pək ka, sə à nə twalībani.

<sup>11</sup> <<Sə bə kume male bik mənana nə gandə pà akutugangyi bari ko akutumurəm bari raka,\* duməna púp nə yinə tasau mwashat† mala muku məbəlke, kəla pəgir male ace caubikea mənana pək ka, bə duk pəgir ace caubikea. Pà nə so kə mūrú olif amurí dāng, sə pà nə tsək kə myang-kwarra amurí dāng, acemənana pəgir ace caubikea na.

<sup>12</sup> Sə yì ka nə yinəi aban pəris, sə pəris nə dārə mukuì bə lùmsə babui, mənana do kəla kāmbe mala kasəbaləu,‡ mana à twal aba pəgir mənə ka, sə nə soe a bəsa, bə pi amur gyangŋan atārəia

---

\* **5:11 5:11** Balli aba: Luk 2:24. † **5:11 5:11** *tasau mwashat* ko tyang mwashat. ‡ **5:12 5:12** *kāmbe mala kasəbaləu* ko <<pəgir mənə kat à pà ka, eauna aban Bakuli ace kasəbaləi arə bwa mana pà ka.>>

andə apagir mala girlina§ abanam Yahweh; pəgir ace caubikea na.

<sup>13</sup> Anggo sə pəris nə shawudî, ace caubikea mənana pək ka, ko bə məyenani atə aməno yì acau ka, sə à nə twalîbanî. Sə cili muku ka nə duk mala pəris, kəla mana à pə a pəgir mala məsəsa ka.>>

*Anggurcau mala pəgir mala mbwegir ace kumcau*

<sup>14</sup> Yahweh nacau nə Musa ama,

<sup>15</sup> <<Bə bwa yəl-nzong aba dʋanyî-sələe sə pək caubikea mala kyanggî anggurcau mala pagir abanam Yahweh, atə agir mənana à tərnia ace mənana bəà pam ngga, duməna púp bwe nə bwal gam a domwan male, mənana bəkə gir məbane pə kəm arəi raka, sə kùrè ka shekel mala bolo-azərfa na, kəla mana à ear amurî aba Tara-məfele ka, sə nə yinəi abanam Yahweh, bə duk pəgir mala mbwegir ace kumcau.

<sup>16</sup> Sə bə mana girnî na bwe gatti pa abalə agir mana amala Yahweh na ka, duməna púp nə nyesə gir mənə ka, sə nə tsək mwashat aba gauwe tongno mala gîrnî amurî, sə nə pè pəris. Sə pəris nə shawudî nə mənə yì gam, mala pagir mala mbwegir ace kumcau ka, sə à nə twalîbanî.

<sup>17</sup> <<Bə koyan sə pək caubikea mala yəlî koməyenani atə anzongcau mala Yahweh, amur agir mənana à bang ama bəà kəa peə raka, kat andə amani ama bʋê pè aba dʋanyî-sələe, sə nə nzəmò ka yì sələ ama pàngnənà caubikea ka, bafe mala caubikea male nə do amurî.

---

§ 5:12 5:12 *apagir mala girlina ko apagir mala pisəe a bəsa.*

<sup>18</sup> Duməna púp nə yinəi pəris gam mənana bekə gír məbane pà kàm arəi raka, a domwan male, ko nə pe wi boalo shekel mala bolo-azərfa ace gam, mala pəgír mala mbwegír ace kumcau, sə pəris nə shawudí b̄wê, ace b̄warkio male mənana pè aba d̄wanyí-səlæ ka, sə à nə twalíbanì.

<sup>19</sup> Pagír mala mbwegír ace kumcau na, ace gəshi caubikea mənana b̄wê pàkkî Yahweh ka.>>

## 6

### *Yàl-nzong nə swarkiban andə kángir amur nyir (Bəl 5:5-10)*

<sup>1</sup> Yahweh nacau nə Musa ama:

<sup>2</sup> Bə kəbwa atà wun pàk caubikea mala yàl nzongcau mala Yahweh, nə ləmdə d̄wanyí doməsəcau aban bi mə'murkala amur cau mala gír mənana à tsəi abani bə tsəkiri sə lì, ko ak gír a bù bi sə binə nyesəi wi, ko mala fwà gír arə bi nə rəcandəa, ko bə bəmbəri bi mə'murkala;

<sup>3</sup> ko mala kum bekə gír mala bi mənana b̄waro sə təmce; andə mala koya ulang caubikea na mənana b̄wa pè sə kángir aba nyir amurí ka;

<sup>4</sup> bə à kum b̄wa nə caubikea atà agir mənía ka, duməna púp nə nyesə gír mana fwè nə rəcandəa, ko gír mənana kumi aba bəmbəriban, ko gír mənana à tsəi abani, ko gír mənana b̄waro sə kumi ka.

<sup>5</sup> Sə gírni na nəmurəi nə nyesəi mətale ka dāng, duməna púp nə tsək mwashat aba gauwe tongno mala kúrè amurí. Duməna púp nə mbwe mətale anggo bə yi sələnace caubikea male ka.

<sup>6</sup> Sə nə bwal gam a domwan male, mənana bekə gır məbāne pà kām arəi raka, sə nə yinəi aban pəris, ko nə pe wi boalo shekel mala bolo-azərfa ace gam, ace pəgır abanam Yahweh, mala pagır mala mbwegır ace kumcau.

<sup>7</sup> Sə pəris nə shawudī a bādəm Yahweh, sə à nə twalīban koyagır nani mənana kumcau arəi ka.

*Akwarkiru aban apəris amur  
pāki agir'nkila andə apagır mala koya pwari  
(Puro 29:38-43; Bal 28:1-8)*

*Agir'nkila mana à nə pisəia kəring ngga*

<sup>8</sup> Yahweh nacau nə Musa, ama,

<sup>9</sup> <<Banggi Haruna andə amuna-burana male ama, <Amənia ka à nda ka anggurcau mala pāki agir'nkila mala pisəe kəring. Gır'nkila mala pisəe kəring ngga nə ueo a bəsa amur gyangŋan aba dù kat ba kwaro mala bān, sə bəsa amur gyangŋan ngga duməna púp bə lidəmba nə earke koya pwari.

<sup>10</sup> Pələa pəris ka nə oasə shiwan male mala nggubyaui linən atè, sə nə túr adaura-pəris male mana à peā nə nggubyaui linən ngga arəi; sə nə pwan tú pagır mala pisəe kəring, mənana bəsa li amur gyangŋan ngga, sə nə tsəi a nkanggari gyangŋan.

<sup>11</sup> Pələa nə swár adaura-pəris mana arəi ka, nə nggadīa nə abea agir-nggūrəu, sə nə twal tú mənā ka nə nggā soé a ban məboarnsari anzəm kàttì.

<sup>12</sup> Duməna púp bəsa mənana amur gyangŋan ngga à nə tsəi bə kə earke; bə kəa limgi đang. Koya

dəmbəri ka pəris nə tsək nggun a bəsa, nə nongsə pagir mala pisəe kəring amurí, sə nə pisə mürú-nyama mala apagir ace dotarəu amurí.

<sup>13</sup> Bəsa ka nə lidəmba nə earke amur gyangñan bə; à pà nə deki bə limgi dāng.

### *Apagir mala məsəsa*

<sup>14</sup> << <Amənia ka à nda ka anggurcau mala apagir mala məsəsa. Amuna-burana mala Haruna nə pəgir mala məsəsa mənia abanam Yahweh a bədəm gyangñan.

<sup>15</sup> Bəbwa ateà nə dārə muku məbəlke mala pəgir mala məsəsa mənana à zurəi andə mürú olif ka bə lümsə babui, sə atārəia andə myang-kwarra mana amurí ka kat, nə pisəi amur gyangñan. Mukui mənə a babu ka nda kāmbe mala kasəbaləu\* abə pəgir mənə kat à pà abanam Yahweh ka; sə rəmbi məboarne mana lo abə pı male a bəsa ka nə pwasəbumam.

<sup>16</sup> Sə cili mana ɥe ka Haruna andə amuna-burana male nə lì. À nə lì sə pà nə yis arəi dāng a ban məfele, abə patal mala Tara Ban-peri.

<sup>17</sup> À pà nə lurəi nə yis arəi dāng. Ən pania wia bə duk kāmbe malea abə pəgir mala girlina† mem. Pəgir nggea məfele na, kəla pəgir ace caubikea‡ andə pəgir mala mbwegir ace kumcau.

---

\* **6:15 6:15** *kāmbe mala kasəbaləu* ko <<pəgir mənə kat à pà ka, eauna aban Bakuli ace kasəbaləi arə bwa mana pà ka.>> † **6:17 6:17** *pəgir mala girlina* ko pəgir mala pisəe a bəsa. ‡ **6:17 6:17** *pəgir ace caubikea* ko <<pəgir ace lakban arə caubikea>>; akani sə arə abān kat abə kùré mənəia.

18 Arə anza mənana kat à kə yiu ka, koya muna-bwabura a tau mala Haruna ka nə li aba mənina yì pàgir mana à pà abanam Yahweh, nə pisəe a bəsa ka. Mənia ka kāmbe malea na tātək.> >>

*Pàgir nə məsəsa mana apəris nə pà ka*

19 Yahweh nacau nə Musa, ama,

20 <<Mənia ka nda pàgir mana Haruna andə amuna-burana male nə pà abanam Yahweh, a pwari mana à nə dārəi wi mürú olif amurí ace tārə bə duk pəris ka: tasau mwashat§ mala muku məbəlke, kəla mana à kə panagir nəi koya pwari ka, gauwa-tsùrú male nə dəmbəri sə gauwa-tsùrú male nə pwarikpəra.

21 À nə zurəi andə mürú olif pepè sə à nə lurəi aba nkenye kàng gír. Awu nə bəwangi bəti-bəti sə a nə yinəi, awu nə panagir mala məsəsa nəi a bəsa, ace pà rəmban məboarne abanam Yahweh mana kə pwasəbumam ngga.

22 Anggo sə koyan atə amuna ko aməkau aburana a tau mala Haruna, mana à tərì bə ak bancame male kəla pəris mægule ka, nə pà mənina yì pàgir ka. Nzongcau na mənana à nə kpate ka bà. Duməna púp à nə pisəi kəring.

23 Koya pàgir mala məsəsa na mana pəris pà ka, à nə pisəi kat; à pà nə lì dāng.>>

*Pagír ace caubikea*

24 Yahweh nacau nə Musa, ama,

25 <<Banggi Haruna andə amuna-burana male ama, <Mənia ka nda nggurcau mala pàgir ace

---

§ 6:20 6:20 tasau mwashat ko tyang mwashat.

caubikea. A ban mənana à kə pwan-myal girkusəu mala pəgır ace pisəe kəring ngga, kəm sə à nə pwan-myal girkusəu mala pəgır ace caubikea, a badəm Yahweh. Pəgır mənıa ka nggea məfele na.

<sup>26</sup> Pəris mənana pəkki agır mala pəgır ace caubikea ka nda nə lı ka, a ban məfele, aba patal mala Tara Ban-peri.

<sup>27</sup> Bəyabwa na sə koyagır na mənana je nyam pəgır mənıa ka, nə duk məfele, sə bə nkile təu arə daura ka, duməna púp awu nə lak mənə yı daura ka a ban məfele.

<sup>28</sup> Koya nkwarding dəbang na à lam nyama mənıa abaləi ka, duməna púp à nə arki, sə bə nkwarding bolo na ka, duməna púp à nə gosəki baləi sə à nə sheli nə mür.

<sup>29</sup> Koya bwabura a təu mala apəris ka nə gandə lı. Pəgır mənıa ka nggea məfele na.

<sup>30</sup> Səama nyam girkusəu mənana à pə ace caubikea, sə nkile ka à yinəi aba Tara Ban-peri, ace shawudı, aba Ban Məfele ka, à pə nə lı dāng; duməna púp à nə pisəi kəring a bəsa.

## 7

### *Agır'nkila mala mbwegır ace kumcau*

<sup>1</sup> << <Mənıa ka nda nggurcau mala pəgır mala mbwegır ace kumcau. Pəgır mənıa ka nggea məfele na.

<sup>2</sup> Girkusəu mala pəgır mala mbwegır ace kumcau ka, à nə pwan-myalı a ban mənana à kə pwan-myal agirkusəu mala pəgır mala pisəe kəring ngga, sə nkile ka à nə watsəki arə abumban mala gyangjan.

<sup>3</sup> Mùrú-nyama male kat ka, à nè pusəki sə à nè pàgìr nài amur gyangŋan, yì mùrú-nyama mala nggilate andə mùrú-nyama mana nong amur agir-bumi,

<sup>4</sup> andə amuna-gbè bari andə mùrú-nyama mana lanzə arəia tù a ban buni ka, andə ban məboarne mala nkundingŋi mənana à nè pusəi atārəia andə amuna-gbè ka.

<sup>5</sup> Pəris nè pisəia amur gyangŋan bə duk pàgìr nə bəsa na abanam Yahweh; pagìr mala mbwegìr ace kumcau na.

<sup>6</sup> Koya muna-bwabura a tau mala Haruna ka nè lì aba mənìa yì pàgìr à pà ka. À nè lì a ban məfele. Pàgìr nggea məfele na.

<sup>7</sup> Nggurcau mala pàgìr mala mbwegìr ace kumcau ka nda mwashat andə nggurcau mala pàgìr ace caubikea.\* Nyame ka nè duk mala pəris mana shawudìban ngga.

*Kāmbə ace apəris abalə apa agir'nkila  
andə apagìr mala məsəsa*

<sup>8</sup> << <Nggū girkusəu mana koya bwa pa ace pagìr mala pisəe kəring ngga, nè duk mala pəris mana shawudìban nə gìr'nkilè ka.

<sup>9</sup> Sə koya pàgìr mala məsəsa mənana à lurəi a ovù, ko à kàngŋi aba nkenye kàng gìr ka, mala pəris na mənana wari nài aban Bakuli ka.

<sup>10</sup> Sə koya pàgìr mala məsəsa, mana à zurəi andə mùrú olif, ko mana nda andəa ime ka, à nè gapì amuna-burana mala Haruna, koyan ngga bə kumo kəla mala bi.

---

\* **7:7 7:7** pàgìr ace caubikea ko <<pàgìr ace lakban arə caubikea>>; akani sə a məsəi 37.

*Apagir mala dotarəu*

<sup>11</sup> << <Mənia ka nda nggurcau mala pà gîr'nkila ace apagir mala dotarəu, mana bwa nə yinəia abanam Yahweh ka.

<sup>12</sup> Bə bwa yinə pàgir mənia ace pàk-yàwá ka, duməna púp ama, atārəia andə gîr'nkila mala pàk-yàwá ka, nə pa agbatali bəredi mana peă nə muku mana à zurəi andə mùrú olif, sə yis pà arəi raka, andə abiskit mana à peă nə yis raka, sə à hasəkia wia mùrú olif arəia ka, andə agbatali bəredi mana à peă nə muku məbəlke mana à zurəi pepè andə mùrú olif ka.

<sup>13</sup> Atārəia andə gîr'nkila mala apagir ace dotarəu mana bwa nə pa ace pàk-yàwá ka, duməna púp nə yinəi andə agbatali bəredi mana yis pà arəi raka.

<sup>14</sup> Yî ka nə twal kāmbe mwashat aba koya ulang bəredi ace pàgir abanam Yahweh; à nə pè pəris mana twal nkila mala girkusəu mana à pà ace dotarəu, sə watsəki arə gyangŋan ngga, bə duk male.

<sup>15</sup> Sə nyam gîr'nkila mala apagir mala bwa ace dotarəu, mana pà ace pàk-yàwá ka, duməna púp à nə lì a pwari mala pàgir male. À pà nə đeki bekə bare bə bik dəmbari dāng.

<sup>16</sup> << <Səama bə pàgir mala bwa ka gîr'nkila na pa ace lumsə pacau male mana pè nə shambum, ko pàgir mala eare mala bəbumi na ka, à nə lì gîr'nkilè a kə pwari mənə, sə bə cili ueo bà bə pwari mana kpata mənə ka, à nə lì.

<sup>17</sup> Səama gîr mənana ueo aba nyam gîr'nkila mənia sə yi bik tàruia pwari ka, à nə pisəi kəring a bəsa.

18 Bè à lì cili nyam gír'nkila mala pàgir male ace dotarəu a tàruia pwari ka, 'Bakuli pa nè ak pàgir mala bwe dāng, sə bwe pà nè kum kə tsəkbu abaləi dāng. À nè nyesəi gír'beami na, sə bwa mənana lì ka, bafe mala caubikea male nè do amurí.

19 << <Bè nyame je bekə gír'beami ka à pà nè lì dāng. À nè pisəi a bəsa kəring.

<< <Koya bwa mənana pəndəki rəi raka, nè gandə li nyame [mala pàgir ace dotarəu],

20 səama bwa mənana lì nyam gír'nkila mala apagir ace dotarəu, mana à pà abanam Yahweh, sə nda aba do-beami ka, mənə yì bwa ka à pà nè balli abalə abwana male dāng.<sup>†</sup>

21 Bè bwa je gír mənana gír'beami na (kəla gír'beami mana kə pur arə bwapəndəa, ko girkusəu məbeami, ko bè giryiləmu məbeami mana à binəce), sə lì aba nyam gír'nkila mala apagir ace dotarəu mana mala Yahweh na ka, à pà nè bal bwe abalə abwana male dāng.<sup>‡</sup> >>

*Mùrú-nyama andə nkila mənana à pərban arəi ka*

22 Yahweh nacau nə Musa, ama,

23 <<Banggi amə Isərayila ama, <Pà wu nè lì kə mùrú-nyama mala ndă ko nzur ko mbulpəndəa dāng.

<sup>†</sup> 7:20 7:20 Balli gbal aba: Tite 17:14; Pəris 7:27; 19:8; Bal 9:13.

<sup>‡</sup> 7:21 7:21 à pà nè bal bwe abalə abwana male dāng ko <<à nè wal-luí,>> ko <<à nè pəri arə kúti aba tara məfele ace peri,>> ko <<pà nè kum aba gír məboarne mana nda ace abwana male ka dāng,>> ko <<Bakuli nè twalta bəlá-nggúr-kwár male.>>

24 Mùrú-nyama mala girkusəu mənana à kumi wuna, ko anyambikea sàngi ka, à nè gandə paktúró nēi ace bē gír, səama pà wun nè lì dāng.

25 Bē ya bwa atà wun sə lì mùrú-nyama mala girkusəu mənana à nè pàgir nə bəsa nēi abanam Yahweh ka, bōwē mənə lì ka à pà nè balli abalə abwana male dāng.

26 Dəm ngga pà wu nè lì nkila dāng, ko bē mēye nani ka, ko mala nyal ko girkusəu, arə abān mənana kat wu duk kam ngga.

27 Bwa mənana kat lì nkila ka, à pà nè balli abalə abwana male dāng.> >>

*Kāmbə ace apəris aba pàgir ace dotarəu*

28 Yahweh nacau nə Musa, ama,

29 <<Banggi amə Isərayila ama, <Bwa mənana kat nè pà gír'nkila mala apagir male ace dotarəu abanam Yahweh ka, duməna púp nè twal kāmbə pagir male aba gír'nkila mala apagir male ace dotarəu nə yinəi abanam Yahweh.

30 Yi ka nə yinə apagir mala girlina mana mala Yahweh na ka, nə bui. Nə yinə mùrú-nyama mala girkusəunì andə kikili, sə nə loasə kikili a kùli, bē duk pàgir na mənana à loasəi a kùli a bādəm Yahweh ka.

31 Pəris nə pisə mùrú-nyama mənəia amur gyangnan, sə kikili ka nə duk mala Haruna andə amuna-burana male.

32 Sə byalu mēli mala girkusəu mənəia ka, à nè pē pəris kəla kāmbə male aba gír'nkila mala apagir ma'wun ace dotarəu.

<sup>33</sup> Bə yana atà amuna-burana mala Haruna nda pà nkila mala apagir ace dotarəu andə mùrú-nyama male ka, nda à nè pè wi byalu məli bə duk kāmbe male ka.

<sup>34</sup> Kikil girkusəu mənìa à loasəi a kùli, sə byalu məli mənana à pà kāmbe nəi abanam, Mim Yahweh ka, ən twaləni a bu amə Isərayila, abalə agir'nkila mala apagir malea ace dotarəu, sə ən pani pəris Haruna andə amuni andə aməkè amuna-burana. Mənìa ka duməna púp nda gir mənana amə Isərayila nè nggə pè apəris arə anza mənana kat à kə yiu ka.> >>

<sup>35</sup> Mənìa ka nda kāmbe mala Haruna andə mala amuna-burana male aba pàgir mala girlina abanam Yahweh, twal a pwari mənana à tària ace túró kəla apəris mala Yahweh ka.

<sup>36</sup> Yahweh pà nzongcau mənìa ka a pwari mənò à tària ka ama bə amə Isərayila bəà kə pea wia mənìa yì kāmbe mala pàgir ka. Nggurcau na, mənana duməna púp amə Isərayila nè kpatè arə anza mənana kat à kə yiu ka.

*Kàsəetù mala akwarkiru amur pāki agir'nkila  
aba Apəris 6:8--7:36*

<sup>37</sup> Aməno ka à nda ka nggurcau mala pàgir ace pisəe kəring, pàgir mala məsəsa, pàgir ace caubikea, pàgir mala mbwegir ace kumcau, pàgir mala tərban ace túró pəris, andə pàgir mala dotarəu.

<sup>38</sup> Akano amur Nkono Saina, a pədanban, Yahweh pè Musa anzongcau mənìa a pwari mana banggi amə Isərayila bəà yinə apagir malea aban Yahweh ka.

## 8

*À tàr Haruna andə amuna-burana male ace túró pəris*

*(Puro 29:1-3; 40:12-15)*

<sup>1</sup> Yahweh nacau nə Musa ama,

<sup>2</sup> <<Yinə Haruna andə amuna-burana male atè, andə adaura-pəris, andə mùrú đārəbân, andə jam-nda mala pàgir ace caubikea,\* andə agam bari, sə zace mana nə bəredî mənana yis pà arəi raka,

<sup>3</sup> sə wu ram bəwabundəa kat a kún Tara Ban-peri.>>

<sup>4</sup> Musa kpata gîr mənana Yahweh tsəki wi ka; bəwabundəa yiu ramba a kún Tara Ban-peri.

<sup>5</sup> Musa ne bəwabundəa ama, <<Mənia ka ndà gîr mənana Yahweh tsəa ama bəà pè ka.>>

<sup>6</sup> Pələa Musa yinə Haruna andə amuna-burana male a dəm̄ba, sə lakkia wia rəia nə mur.

<sup>7</sup> Yi oasəi Haruna daura-bəbaləu məlime, kùri wi nggur-bunu a tabuni, túri wi daura-tsuru məsauwe sə oasəi wi efot arəi. Dəm ngga mārəi wi bugîr mārə tabunu mə'nbaké mala efot sə kùri.

<sup>8</sup> Gyari wi ləpan-dambaləu a myali, sə aba ləpan-dambaləu ka tsəki wi Urim andə Tummim.†

<sup>9</sup> Pələa mārəi wi nggubyaui mbubi mūrû amurî, sə tsəki wi baji bolo-njengəlan, yî jeko məfele, amur nggubyaui mbubi mūrû, nə kúndəmbi, kəla mana Yahweh banggi Musa ka.

---

\* **8:2 8:2** *pàgir ace caubikea* ko <<pàgir ace lakban arə caubikea>>; akani sə a məsəi 14. † **8:8 8:8** *Urim andə Tummim* ngga agir na mənana pəris kə paktúró nəia ace sùrə gir mənana Yahweh kə earce abwana male bəà pà ka.

<sup>10</sup> Pələa Musa twal mürú dārəbân sə dārə Tarag-ula andə agir mana abaləi ka kat, sə tària ace Yahweh.

<sup>11</sup> Sə dārə aba mürúni, watsəki amur gyangŋan kusə tongno-nong-ɓari, sə dārə gyangŋan andə agirtúró male kat, andə nkenye andə girtəmsəe; tària ace Yahweh.

<sup>12</sup> Pələa Musa dārə aba mürú dārəbāni, soləi Haruna amurí, dārəi, ace tære bə duk mala Yahweh.

<sup>13</sup> Sə Musa pusə amuna-burana mala Haruna a damba ə oasəkia wia adaura-pæris arəia, sə kurkia wia anggur-ɓunu a tabunia, sə mārəkia wia anggubyaui mbubi mūrú amúrià, kəla mana Yahweh ne Musa ka.

<sup>14</sup> Osso yinə jamnda mala pəgír ace caubikea, sə Haruna andə amuna-burana male tsək abuia a ɓamur jamnda mala pəgír ace caubikea.

<sup>15</sup> Osso Musa pwan-myal jamndə, ak nkile, sə hasəki nə munabuì arə anjawe gyangŋan kat ace mənana bə tsəi bə dumnə ɓoarnsari ka. Cili nkile ka soləi a kusə gyangŋan. Anggo sə tərì ace ʔakuli ace mənana bə shawuɗi ka.

<sup>16</sup> Musa pələa twal mürú-nyama mana kat lanzə arə agir-bum jamnda ka, andə ban məboarne mala nkundingŋi, andə amuna-gbè ɓari andə mùruia, sə pisəia amur gyangŋan.

<sup>17</sup> Sə cili jamnda, andə ngguí, andə nyami, andə ciute ka, à pisəia a nzəm kàtti, kəla mana Yahweh banggi Musa ka.

<sup>18</sup> Pələa Musa warinə gam mala pəgír ace pisəe kəring, sə Haruna andə amuna-burana male nongsə abuia a ɓamur gamni.

19 Osso Musa pwan-myal gamnì, sə tàkki nkile arə abumban mala gyangñan.

20-21 Osso sàngi gamnì, sə lak agir-bumi andə akusəi. Pələa nongsə bamúrí, andə mùruí, andə acili bare gam kəring amur gyangñan. Pàgir mala pisəe kəring na mala pà rəmban məboarne ace pwasəbum Yahweh; pàgir nə bəsa na ace Yahweh, kəla mana Yahweh banggi Musa ka.

22 Nyar dəm Musa yinə baria gam, yì gam mala kùrí bwa túró pəris, sə Haruna andə amuna-burana male nongsə abuia a bamur gamnì.

23 Osso Musa pwan-myal gamnì sə dərə nkile, hasəi Haruna a mburkiri məli, andə munabui məbure məli, andə muna-kusəi məbure məli.

24 Dəm ngga, Musa yinə amuna-burana mala Haruna a dəmba, sə hasəkia wia nkila gbal a mburkiria məli, andə amuna-buia məbure məli andə amuna-kusəia məbure məli. Pələa tàkki cili nkile arə abumban mala gyangñan.

25 Anzəm mənə ka, yì twal mùrú-nyama mala gamnì, andə mùrú nggilate, andə mùrú mana nong amur agir-bumi ka, andə ban məboarne mala nkundingñi, andə amuna-gbè bari andə mùrú mana lanzə arəia ka, andə byali məli.

26 Sə aba zace mala bəredi mənana yis pà arəi raka, mana a badəm Yahweh ka, kya twal gbatali bəredi mwashat, andə gbatali kyak mwashat mana nə mùrú olif arəi ka, andə biskit mwashat, sə tsəia amur abare mùruí andə byalu məli.

27 Sə tsək amənia yì agir kat ka a babu Haruna andə babu amuna-burana male, sə à loasəia a kùli, bə duk pàgir na mənana à loasəi a kùli a badəm Yahweh ka.

<sup>28</sup> Sə Musa ea a buia, sə pisəia amur gyangŋan atārəia andə pəgír mala pisəe kəring. Mənia ndà pəgír mala tərban ace túró pəris; pagír nə bəsa na, mala pà rəmban məboarne, mana kə pwasəbum, mənana à pà aban Yahweh ka.

<sup>29</sup> Musa twal dambələi, mənana nda kāmbe male əba gam mala tərban ace túró pəris ka, sə loasəi a kùli, bə duk pəgír na mənana à loasəi a kùli a bədəm Yahweh, kəla mana Yahweh ne Musa ka.

<sup>30</sup> Pələa Musa đārə əba mùrú đārəbàn sə əba nkila mana amur gyangŋan ngga sə watsəki amur Haruna andə mur adaura-pəris male, sə amur amuna-burana male andə adaura-pəris malea gbal. Anggo sə tər Haruna ace túró pəris, yì andə adaura-pəris male, andə amuna-burana male, andə adaura-pəris malea.

<sup>31</sup> Musa pələa ne Haruna andə amuna-burana male ama, <<Wu lam nyame a bankutio əba Tara Ban-peri, sə akə banì wu she atārəia andə bəredi mana əba zace mala pəgír mala tərban ace túró pəris ka, kəla mana ən bang ama, <Haruna andə amuna-burana male na à nə she ka.>

<sup>32</sup> Gír mana kat ueo mala nyama andə bəredi ka wun nə pisəi a bəsa.

<sup>33</sup> Pà wunə purì bankutio əba Tara Ban-peri đang bà nongŋo tongno-nong-ɓari, she bə anongŋo mala tərban ma'wun lumsəna ka, ace-mana tərban ma'wun nə twal anongŋo tongno-nong-ɓari.

<sup>34</sup> Gír mənana à pè a pwari mənia yalung ngga, Yahweh nə tsəa ama bəà pè ace shawudì wun.

<sup>35</sup> Duməna púp wun nə ueo a bankutio əba Tara

Ban-peri du andə pwari, bə anongno tongno-nong-bari, sə wun nə camarə pakki atúró mana Yahweh na ama bə wu pea ka, ace mənana bə wu kəa wù raka; mənə ka nda gír mənana Yahweh banggam ama bən bangga wun ngga.>>

<sup>36</sup> Acemani ka, Haruna andə amuna-burana male pək agir mana kat Yahweh ne nəban Musa ka.

## 9

### *Yahweh ak pàgir mädəmbe mala Haruna*

<sup>1</sup> A tongno-nong-tàruia pwari ka, Musa tunə Haruna andə amuna-burana male andə abwana-məgule mala amə Isərayila,

<sup>2</sup> sə ne Haruna ama, <<Twalî bamúró lo-jamnda ace pàgir ace caubikea,\* andə gam ace pàgir mala pisəe kəring; yia kəm ngga bəà kəa kum bekə gír məbane arəia dāng, sə wu yinəia a badəm Yahweh.

<sup>3</sup> Sə wu ne amə Isərayila ama, <Wu twal gbato ace pàgir ace caubikea, andə lo-jamnda andə məgam, mənana yia kəm ngga mbulea mwashat, sə yia kəm ngga kəgír məbane pà kəm arəia raka, ace pàgir mala pisəe kəring;

<sup>4</sup> dəm ngga wu twal ndă andə gam ace apagir mala dotarəu, mana wun nə pà gír'nkila nəia a badəm Yahweh ka, atārəia andə pàgir mala məsəsa mana à zurəi nə mùrú olif ka, acemana yalung ngga Yahweh nə ləmdə rəi aban wun.> >>

<sup>5</sup> Pələa à yinə agir mənana Musa nea wia ama bəà yinəia ka, a badəm Tara Ban-peri, sə

---

\* **9:2 9:2** *pàgir ace caubikea ko <<pàgir ace lakban arə caubikea>>; akani sə arə aban kat aba kùré mənəia.*

bwabundəa kat sung tù à yi came a badəm Yahweh.

<sup>6</sup> Musa osso bang ama, <<Mənia ka ndà gir mənana Yahweh na wun ama bə wu pək ka, ace mana bə boarəwa mala Yahweh bə ləmdə rəi aban wun ngga.>>

<sup>7</sup> Pələa Musa ne Haruna ama, <<Sung tù aban gyangŋan sə wu pəgir mō ace caubikea, andə pəgir mō mala pisəe kəring, ace shawudī bamuro sə ace shawudī abwana;† sə wu yinə pəgir mala abwana, wu shawudīa, kəla mənana Yahweh bang ngga.>>

<sup>8</sup> Ndà sə Haruna sung tù aban gyangŋan, yi pwan-myal lo-jamnda mala pəgir ace caubikea, mənana nda ace bamúri ka.

<sup>9</sup> Osso amuna-burana male, yi Haruna ka à pe wi nkile, sə oasə munabui abaləi sə hasəki arə anjawə gyangŋan; cili nkile ka soləi a kusə gyangŋan.

<sup>10</sup> Sə mùruí, andə amuna-gbə, andə ban məboarne mala nkundingyi mana à pusəia arə lo-jamnda mala pəgir ace caubikea ka, pisəia amur gyangŋan, kəla mana Yahweh banggi Musa ka.

<sup>11</sup> Nyame andə ngguí ka pisəia anzəm kàtti.

<sup>12</sup> Pələa Haruna pwan-myal gam mala pəgir ace pisəe kəring, sə amuna-burana male yinəi wi nkile, sə tàkki arə abumban mala gyangŋan.

<sup>13</sup> Sə à pè wi bamúr gam mala pəgir mala pisəe kəring, andə abare mwashat-mwashat, sə pisəia amur gyangŋan.

<sup>14</sup> Sə lak agir-bumi andə akusəi sə pisəia amur gyangŋan atərəia andə acili bare gam mala pisəe kəring.

---

† 9:7 9:7 Balli gbal aba: Ib 5:1-3; 7:26-27

<sup>15</sup> Pələa yinə agirkusəu mana abwana pà ace pàgir ka, sə twal gbato mənana nda ace pàgir ace caubikea mala abwana ka, sə pwan-myali, sə pàgir ace caubikea nəi, kəla mana pangnə mədəmbe ka.

<sup>16</sup> Sə yinə lo-jamnda andə məgam mana à nda ace pàgir mala pisəe kəring ngga, yì panagir nəia kəla mana nggurcau kasə ka.

<sup>17</sup> Dəm ngga yinə pàgir mala məsəsa, dərəa lùmsə babui, sə pisəi amur gyangŋan tsəa amur pàgir mana à pisəi kəring nə dəmbari ka.

<sup>18</sup> Pələa pwan-myal ndă andə gam, yì agir'nkila ace apagir mala dotarəu mənana à nda ace abwana ka. Sə amuna-burana male yì Haruna pe wi nkila sə tàkki arə abumban mala gyangŋan.

<sup>19</sup> Səama mùrú-nyama mana arə abare ndă andə gam, yì mùrú mana arə a anggilatea, andə mana lanzə arə agir-bumia ka, à pusəkia atārəia andə amuna-gbea, andə abân məboarne mala ankundingyia;

<sup>20</sup> à nongsəki abare mùrú-nyama mənəia ka amur akikil agirkusəu mənə, sə Haruna pisə abare mùrú-nyama man amur gyangŋan;

<sup>21</sup> sə akikilu andə byalu məli ka Haruna loasəia a kùli, bə duk pàgir na, mənana à loasəi a kùli a bədəm Yahweh, kəla mana Musa tsək ka.

<sup>22</sup> Lang Haruna malna pākia pàgir ace caubikea, andə pàgir ace pisəe kəring, andə apagir ace dotarəu ka, pələa loasə abui sə sārəia amur abwana sə tsəkia wia b̀, pələa s̀ləl̄ m̀r gyangŋan.

<sup>23</sup> Pələa Musa andə Haruna k̀t̀i aba Tara Banperi. Lang à pur a nza ka, à tsəki abwana b̀, sə

boarḃwa mala Yahweh pusərei aban aḃwana kat à səni.

<sup>24</sup> Pələa bəsa pur nəban Yahweh, yi li pəgir mala pisəe kəring mənə ka andə abare mürú mana amur gyangjan ngga.‡ Lang aḃwana kat səni ka, à mak'zwalo, sə à sáré nə baməsəia a nzali.

## 10

### *Lú mala Nadap andə Abihu*

<sup>1</sup> A bə fara ka, amuna-burana mala Haruna, yià Nadap andə Abihu, koyan ateà ka twal tasau-bəsa\* male, đarə nkalang bəsa aḃaləi sə so muku-gir loasə ye le mə'rəmboarne amurí, sə pəgir nə bəsa mana mala Bakuli na raka a badəm Yahweh.†‡

<sup>2</sup> Kara bəsa pur nəban Yahweh, pisəia kəring, sə à wũ a badəm Yahweh.

<sup>3</sup> Musa osso ne Haruna ama, <<Mənia ka ndə gir mana Yahweh banggice lang na ama, << <Mə nə ləmdə bamúrəm mə nda məfele aban aḃwana mana à nda tù abanam ngga, sə mə nə kum gulo a badəmbə aḃwana kat.> >> Haruna duk kúni đəong.

<sup>4</sup> Musa túrbə bəà tunə Mishayel andə Elzafan, amuna-burana mala Uziyel, kina Haruna, sə nea wia ama, <<Wu yiu kani wu pwan aḃəla ma'wun bəà nying badəm ban məfele, wu umnəia anzəm kàtti.>>

---

‡ **9:24 9:24** Balli gbal aba: 1Amur 18:38-39; 2Kpa 7:1. \* **10:1 10:1** *tasau-bəsa*: tasau mana à kə pisə muku-gir aḃaləi ace loasə ye le mə'rəmboarne ka. † **10:1 10:1** Balli gbal aba: Nggur 4:24; 2Sam 6:7. ‡ **10:1 10:1** Balli gbal aba: Pur 30:9; Bal 3:4; 26:61.

<sup>5</sup> Ndà à wario à kya pwan aluia, mana à nda abalə adaura-pəris malea piu ka; à umnəia anzəm kàtti, kəla mana Musa bang ngga.

<sup>6</sup> Pələa Musa ne Haruna, sə Eleaza andə Itamar, amuna-burana male ama, <<Cè wu ləmdə bumkidikea ma'wun nə nying nyang mūr wun zuli, ko wu sàngi adaura ma'wun dāng, ace mənana wu kəa wù raka, sə bumlulla mala Yahweh bəkəa suləo amur bwabundəa kat raka. Səama amə'eam wun, amə Isərayila puppup ka, à earnia wia bəa bua mənəia yì alú atəcau mala bəsa mana Yahweh tasə ka.

<sup>7</sup> Sə wu kəa purî bankutio aba Tara Ban-peri dāng, bə ana raka wun nə wukio, acemənana mūrú dārəbān mala Yahweh ka nda amur wun.>> Nda sə à pa kəla mana Musa na ka.

<sup>8</sup> Pələa Yahweh nacau nə Haruna ama,

<sup>9</sup> <<A pà wunə nu mūr-anap ko mba dāng, we wunə amuna-burana mô, bə wun nə kùtí aba Tara Ban-peri ka, ace mənana wu kəa wù raka. Mənəia ka nə duk nggurcau arə anza ma'wun kat tətək.

<sup>10</sup> Mənəia ka nda ace mənana bə wu gau nre gir məfele andə mana məfele na raka, sə wu gau nre gir'beami andə mənana məboarnsari na ka.

<sup>11</sup> Sə duməna púp awu nə kanî abwana mala Isərayila kat angguracau mənana Mim Yahweh, ən banggia wia nəban Musa ka.>>

<sup>12</sup> Pələa Musa ne Haruna cau andə Eleaza andə Itamar, amuna-burana male mana à ue nə yiləmu ka ama, <<Wu twal cili pàgir mala məsəsa mənana ueo aba pàgir mala girlina§ mana

---

§ 10:12 10:12 *pàgir mala girlina ko pàgir mala pisəe a bəsa; anggo gbal a məsəi 13, 15.*

à pà abanam Yahweh ka, wu lì, səama bəkəa pàngnə yis arəi dāng; wu lì a nkanggari gyangŋan, acemənana pàgir nggea məfele na.

<sup>13</sup> Duməna púp wun nə lì a ban məfele, acemənana kāmbe mò na sə kāmbe mala amuna-burana mô na aba pàgir mala gírlina mənana à pà abanam Yahweh ka; acemənana anggo sə à nam.

<sup>14</sup> Səama kikilu mana à loasəi a kùli andə byali mana à pà kəla kāmbe ka, wun nə lì a ban məboarnsari, we, wunə amuna-burana mô, andə amuna-maməna mô atò, acemana à pana wunəia kəla kāmbe mò sə kāmbe mala amuna-burana mô abalə agir'nkila mala apagir ace dotarəu mala amə Isərayila.

<sup>15</sup> Byalu mana à pà kāmbe nəi andə kikilu mana à loasəi a kùli ka à nə yinəia atārəia andə abare mürú-nyama mala pàgir mala gírlina, ace loasəe a kùli bə duk pàgir na mənana à loasəi a kùli a bədəm Yahweh ka. Mənia ka nə duk kāmbe mò andə mala amuna-burana mô atò tətək, kəla mana Yahweh bang ngga.>>

<sup>16</sup> Musa dıce gbato mala pàgir ace caubikea,\* sə yì sələa ama à angŋa dəmba à pisəni. Bumi-lullo arə Eleaza andə Itamar, yì amuna-burana mala Haruna mana à ue ka, sə dıa ama,

<sup>17</sup> <<Ace mana sə nyam pàgir ace caubikea ka wu lì aba patal mala ban məfele dāng? Mənia yì pàgir ka nggea məfele na, sə Yahweh pana wuni ace mənana bə wu twal twalo mala caubikea mala bəwabundəa, bə wu shawudıa a bədəm Yahweh ka.

---

\* **10:16 10:16** *pàgir ace caubikea ko <<pàgir ace lakban arə caubikea>>; akani sə a məsəi 17 andə 19.*

<sup>18</sup> Nkile ka, à kùtí nēi aba ban məfele abaləi dāng. Boaro male ka yale bə́ wu lina gír'nkilè aba ban məfele, kəla mana ən na wun ngga.>>

<sup>19</sup> Pələa Haruna pè Musa eare ama, <<Yalung sə yia ka à pàgir malea ace caubikea sə à pàgir malea mala pisəe kəring a badəm Yahweh. Sə səni, nə ulang agir kəla mənəo à kumam ngga, Yahweh nə earam bən li mənəia yì pàgir ace caubikea ka le?>>

<sup>20</sup> Lang Musa ok cau mənəo ka, cê kpaki wi pələa earnəi.

## 11

### *Anyama aməboarne andə aməbeami*

<sup>1</sup> Sə Yahweh nacau nə Musa andə Haruna ama,

<sup>2</sup> <<Wu banggi amə Isərayila acau mənəia ka ama: Atà agirkusəu mənəia à kə gya a nzəm-nzali ka, amənəia ka à nda ka mana wun nə gandə lia ka:

<sup>3</sup> Koya girkusəu mənəia nkaulakusəi na bulkət sə gauwa, sə kə bəsələshe ka, wun nə gandə nə li.

<sup>4</sup> <<Səama, atà agirkusəu mana à kə bəsələshe ko kusəia na bulkət sə gau ka, pà wun nə li amənəia ka dāng:

Kalakadambi, acemənəia kə bəsələshe səama kusəi gau dāng; ace mani ka, gír'beami na aban wun.

<sup>5</sup> Sə mpkalang, acemənəia kə bəsələshe səama kusəi gau dāng; ace mani ka, gír'beami na aban wun.

<sup>6</sup> Sə nsong, acemənəia kə bəsələshe səama kusəi gau dāng; ace mani ka, gír'beami na aban wun.

7 Sə təmbərəm, acemənana nkaulakusəi na  
bulkət sə gauwa, səama kə bəsələshe dāng;  
ace mani ka, gır'beami na aban wun.

8 Duməna púp pà wun nə li kə nyamia dāng, sə pà  
wun nə je luia dāng; agir'beami na aban wun.

9 <<Atà agir məyiləmui mənana à nda mür ka,  
wun nə gandə li amənia ka. Koya gır mənana  
nda a nggeamür ko nggeasala, sə ndanə abú-omür  
andə nggwate ka, wun nə gandə li.

10 Səama agir məyiləmui mana a nggeamür, andə  
amana a nggeasala, atà agir məyiləmui mana à kə  
ging mbəl-mbəl a mür, mənana à pənə abú-omür  
andə nggwatea raka, agir beakəno na aban wun.

11 Wun nə twalia agir beakəno na; pà wun nə li  
kə nyamia dāng, sə wun nə binəce aluia.

12 Gır mənana kat nda a mür, sə pənə abú-omür  
andə nggwate raka, gır beakəno na aban wun.

13 <<Amənia ka, à nda ka anyal mənana wun  
nə binəcea ka; pà wu nə lia dāng; agir'beami na:  
nyal-nkeli, andə baula, andə dəkəlaki,

14 kùnggúm, andə koya ulang gır'fwanji,

15 andə koya ulang gang'lang,

16 andə ndaù, andə gihi, andə nyal-nggeamür,  
andə koya nyal mənana nda kəla mə'nzəkarka ka,

17 andə gihi məkyauwe, andə npyauwar, andə  
gihi mægule,

18 andə gihi məpwasəe, andə kùnggúm  
pədanban, andə kàrkà,

19 andə nyal-la, andə koya ulang  
mə'garakusəsakya, andə nzaɓako, andə  
məkyengkyeng.

20 <<Ankūngga mənana kat à ndanə mburu sə à kə gya amur akusəia ine ka agir beakəno na aban wun.

21 Səama, atà ankūngga mənana à ndanə mburu sə à kə gya amur akusəia ine ka, wun nə gandə li amana à ndanə agbata a garakusəia mənana à kə zurki nəia amur bakusəia a nzali ka.

22 Abaləia ka wun nə gandə li amənia: koya ulang doshi, andə koya ulang doshi-sú'nzali, andə koya ulang nshire.

23 Səama acili ankūngga mənana à ndanə mburu andə akusəia ine ka, agir beakəno na aban wun.

24 <<Aməno ka à nda ka agir mənana à nə tsək wun a do-beami ka. Bwa mana kat je lú ka aməno yì agir ka, nə duk gír'beami ba kpa mala pwari.

25 Sə bwa mana kat twal kə bare lú ka agir mənə ka, duməna púp nə lakki anggubyaú male, sə kat andə amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra.

26 <<Koya girkusəu mənana nkaulakusəi na bulkət sə gauwa səama gau kat dāng, ko kə bəsələshe raka, gír'beami na aban wun; bwa mənana kat jea ka nə duk məbeami.

27 Agirkusəu mana kat à kə gya amur akusəia ine, sə à ndanə amuna-kusəia nə ankaulakusəia ka, agir'beami na aban wun; bwa mana kat je luia ka, nə duk məbeami ba pwarikpəra.

28 Sə bwa mənana kat twal luia ka, duməna púp nə lak anggubyaú male, sə kat andə amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra. Agir'beami na aban wun.

29 <<Atà agiryiləmu mənana à kə kudəki a nzali ka, amənia ka, à nə duk gír'beami aban wun:

butəle, andə nkwam, andə koya ulang kalakuso mægule,

<sup>30</sup> andə shishar, andə tsarang, andə kasənazana, andə dārā, andə kalankunding.

<sup>31</sup> Aməno ka agir'beami na aban wun atə agir mənana à kə kudəki a nzali ka. Bwa mana kat je luia ka, nə duk gır'beami ba pwarikpəra.

<sup>32</sup> Yale gır mana kat luia kpa amurí ka, girni nə duk gır'beami, ko gır mənana à pè nə nggun ngga nda, ko gır'nggūrəu na, ko nggú na, ko záng na, ko koya girtúró na ka. Duməna púp à nə oasəi a mūr, sə kat andə amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>33</sup> Sə koməye na ateà mana kpa aba bekə nkwareng-dəbang ngga, agir mənana abaləi kat ka à nə duk agir'beami, sə duməna púp à nə arki.

<sup>34</sup> Koya girlina na mana boaro à nə lì, sə liuwe aba mūr mana nda aba mənə yì nkwareng ngga, nə duk gır'beami, sə koya gırnúná mənana nda aba mənə yì nkwareng ngga nə duk gır'beami.

<sup>35</sup> Sə koya gır na mənana kat koya bare lú mənə yì girkusəu ka kpa amurí ka, nə duk gır'beami. Ko bə ovù ko pira na sə bekə bare lugir mənə kpa amurí ka duməna púp à nə arki gucik-gucik. À duməna gır'beami sə à nə duk gır'beami aban wun.

<sup>36</sup> Kat andə amani ka, mūr a mgbede ko mūr a tūli ka nə dum nə boarnsari ko bə lú koməye na atə amənə yì agirkusəu sə kpa abaləi ka, səama bwa mənana kat je luia ka nə duk məbeami.

<sup>37</sup> Bə mwashat abalə alúgir mənə kpa amur

bekə məsəbeale mana à nè ká beale ka, mənía yì məsəbeale ka nè pàk məboarnsari.

<sup>38</sup> Səama bə məsəbeale ka à liuni a mür, sə bekə bare alúgir mənó kpa amurí ka, duməna gír'beami aban wun.

<sup>39</sup> <<Bə mwashat atà agirkusəu mana məboarne na ace gírlina sə wű ka, bwa mənana kat je luí ka nè duk məbeami ba pwarikpəra.

<sup>40</sup> Bwa mənana kat lì nyam mənó yì lugir ka, duməna púp nè lak anggubyaú male, sə kat andə amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra. Sə bwa mana kat twal lugir mənó ka, duməna púp nè lak anggubyaú male, sə kat andə amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>41</sup> <<Giryiləmu mənana kat kə kudəki a nzali ka, gír beakəno na; à pà nè lì dāng.

<sup>42</sup> Gír mənana kat kə bāngnə múrbumi, andə gír mənana kat kə kudəki a nzali nə akusəi ine kó akusəi pas ka, pà wun nə lia dāng, acemənana agir beakəno na.

<sup>43</sup> Wu kəa pəndəki bāmurə wun nə kəbè giryiləmu mənana kə kudəki ka, sə anggo ka wun nə duk aməbeami nəbania ka dāng.

<sup>44</sup> Mə nda Yahweh, Bakuli ma'wun; wu tər bāmurə wun acem, wu duk doməfele, acemənana mim ngga, mə nda məfele ka. Pà wun nə pəndəki bāmurə wun nə kəbè gír mənana kə kudəki a nzali ka dāng.

<sup>45</sup> Mə nda Yahweh, mana ən pusə wun, wu purí bá Masar ka, ace mənana mə do, mə nda Bakuli ma'wun ngga. Acemani ka, wu duk aməfele, acemana mim ngga mə nda məfele ka.>>

<sup>46</sup> Mənia ka nda nggurcau amur agirkusəu, andə anyal, andə koya giryiləmu mana kə gya a mür, andə koya giryiləmu mana kə kudəki a nzali ka,

<sup>47</sup> ace mənana bə wu gau nre gır'beami andə gır məboarnsari, sə bə wu sūrə giryiləmu mənana à nə lì andə mana à pà nə lì raka.

## 12

### *Lakrəu mala bwama anzəm gbashi*

<sup>1</sup> Yahweh bangcau nə Musa ama,

<sup>2</sup> <<Banggi amə Isərayila, ama, <Bwama mana kum muna-bum, sə gbáshí muna-bwabura ka, məno yì bwama ka nə duk gır'beami ba anongño tongno-nong-bari, kəla mana məbeami na a bumkwana male ka.

<sup>3</sup> Sə a tongno-nong-tàruia pwari ka, à nə kasəi muna bəte.

<sup>4</sup> Sə bwame ka, duməna púp nə lidəmba nə lakrəu arə sukkio mala nkila gbáshí male anongño lumi-tàrú nong tàrú (33). Abalə anongño mala lakrəu məno ka, duməna púp pà nə je kəgir mənana à tàrì məfele na ka dāng. Sə duməna púp pà nə kùtí aba ban məfele dāng, shebə anongño male, mala lakrəu yi lumsəna ka.

<sup>5</sup> Sə bə bwame ka muna-bwama na gbáshí ka, do-beami male ka anongño mala limo bari na, kəla mana məbeami na a bumkwana male ka. Duməna púp nə lidəmba aba lakrəu arə sukkio mala nkila gbáshí male anongño lumi-tongno-nong-mwashat bwamdə tongno-nong-mwashat (66).

6 << <Sə bə anongŋo mala lakrəu male arə sukkio mala nkila gbáshí muna-bwabura, ko muna-bwama lùmsəna ka, nə kánə muna-nzur mana mbule mwashat ka nə pà aban pəris a bankutio aba Tara Ban-peri, ace pàgir mala pisəe kəring, andə kutugangyi mwashat ko kutumurəm mwashat ace pàgir ace caubikea.\*

7 Sə pəris ka nə yinəia a badəm Yahweh, nə shawudí bwame nəia. Anzəm mənə ka, sə bwame nə kum boarnsari arə bunno mala nkila male. Mənə ka, nda nggurcau mana bwama mənana loa gbáshí muna-bwabura, ko muna-bwama ka, nə kpate ka.

8 Səama, bə bwame pà nə gandə pà muna-nzur raka, bə twal akutugangyi bari, ko akutumurəm bari.† Mwashat ka, nda ace pàgir mala pisəe kəring, sə bə man ngga nda ace pàgir ace caubikea. Sə pəris nə shawudí nəia, sə bwame nə kum boarnsari.> >>

## 13

### *Anggurcau amur kwánó nggû*

1 Yahweh nacau nə Musa andə Haruna ama,

2 <<Lang bə ban a nggû rə bwa kum gír-mwara, ko bándà, ko ngguí terikì, mənana yakəla nə nggá pələ kwánó nggû\* a nggû rəi ka, duməna púp à nə yinə bwe aban Haruna, yì pəris, ko aban mwashat atà amuna-burana male, mana pəris na ka.

\* 12:6 12:6 *pàgir ace caubikea* ko <<pàgir ace lakban arə caubikea>>; akani sə a məsəi 8. † 12:8 12:8 Səni aba: Luk 2:24.

\* 13:2 13:2 *kwánó nggû* ko bə kwánó məbike mala nggû rəu mana kə akrə bwa ka.

<sup>3</sup> Sə pəris ka, nə peləki ban mənana kwánó sak kam a nggū rə bwe ka. Sə bə nyang mala ban mənana kwánó sak kam a nggū rə bwe ka, pələna məpwasəe, sə kwane ka, ləmdəa kəla limna aba ngguí ka, mənia ka kwánó nggū na bwali ka. Anzəm mana pəris peləkina bwe ka, pələa nə bang bwāng ama, mənia yì bwa ka, duməna məbeami.

<sup>4</sup> Səama bə ban mana terikì a nggū rə bwe ka pwasəo, sə ləmdə ama lime kúti ngguí dāng, sə nyang bani ka pələ məpwasəe raka, pəris nə kasəkun bwe a kurəm ba anongŋo tongno-nong-bari.

<sup>5</sup> Sə a tongno-nong-baria pwari ka, pəris nə peləki rə bwe dəm. Sə bə səni ama kwane ka ndakam piu sə ak nggū rə bwe raka, pəris nə kasəkun bwe, bə pək abea nongŋo tongno-nong-bari dəm.

<sup>6</sup> Sə pəris nə peləki dəm a tongno-nong-baria pwari, sə bə ban mənə mana kum kwánó ka pələna mbərəm-mbərəm, sə kwane ka ak nggū rə bwe raka, pələa pəris nə bang bwāng ama, bwe boarnansari; kə bəndà na kumi ka. Sə bwe ka nə lakki anggubiau male, sə nə boarnsari.

<sup>7</sup> Səama, bə bəndà aki nggū rə bwe, anzəm mana bwe ləmdəna bamúri aban pəris ace lakban male ka, duməna púp, bwe nə nyare nə nggá ləmdə bamúri aban pəris dəm.

<sup>8</sup> Sə pəris nə nyare nə səngi rə mənə yì bwa ka, sə bə səni ama bəndà ka akina nggū rə bwe ka, pəris nə bang bwāng ama, bwe duməna məbeami; kwánó nggū na bwali ka.

9 <<Lang bwa bwal kwánó nggû ka, duməna púp à nè yinəi aban pəris.

10 Sə pəris nè səngi nggūrə bwe. Bə gîr-mwara məpwasəe, nakam a nggū rəi, mana tsəngɣənà nyang nggū rəi pələna məpwasəe, sə npenye loa mənə a ban mənana mwar a nggū rəi ka,

11 mənə ka, kwánó nggū nggea məbike na a nggū rəi. Sə pəris nè bang bwāng ama, bwe ka, duməna məbeami. Pà nè boaro bə pəris kasəkun bwe dāng acemənana pələna məbeami.

12 Sə bə mənə yì kwánó nggû ka ak nggū rə man yì bwa kwánó bwali ka kat, twal a bamúrí yì puro arə akusəi, andə abān mənana arəi kat pəris nè gandə səni ka,

13 pələ pəris nè peləki dəm. Bə kwánó nggū ak-ina nggūrə bwe kat ka, pəris nè bang bwāng ama, bwe ka boarnansari. Acemənana nggū rə bwe pələna məpwasəe kat-kat ka, bwe boarnansari.

14 Səama a pwari mana kat à sən bəsa npenye puro arə bwe ka, bwe nè duk məbeami.

15 Sə pəris nè peləki bəsa npenye mənə arə bwe ka, sə nè bang bwāng ama, bwe ka duməna məbeami. Sak mala bəsa npenye ka gîr'beami na, sə ləmdə ama, bwe ka ndanə kwánó nggū.

16 Sə bə bəsa npenye sonzəo sə pələ məpwasəe dəm ngga, duməna púp bwe nè yiu aban pəris.

17 Pəris nè peləki nggūrə bwe, sə bə kwane pələna məpwasəe ka, pəris nè bang bwāng ama, bwe ka boarnansari. Anggo, sə à nè sələ ama, bwe boarnansari.

18 <<Lang ceakúmsəām puro a nggū rə bwa sə

yi sonzəo,

<sup>19</sup> sə bə ban mənana ceakúmsəām pak kam ngga, mwaro sə pwasəo ko terikì, pələ məbangye sə kə tanzama ka, duməna púp à nè ləmdəí aban pəris.

<sup>20</sup> Pəris nè peləki, sə bə ban mənana terikì ka lime kúti ngguí, sə nyang mənana abaləi ka pələna məpwasəe ka, pəris nè bang bwāng ama, bwe ka, duməna məbeami. Mənia ka kwánó nggú na sak aba ceakúmsəām ngga.

<sup>21</sup> Səama, bə pəris peləki sə səni ama nyang məpwasəe pà kām abaləi dāng, sə lime kúti cili nggū rə bwe raka, sə nda mbərəm-mbəram ngga, pəris nè kasəkun bwe bə pək anongyo tongno-nong-bari.

<sup>22</sup> Sə bə kwane ka nda aban aki rə bwe ka, pəris nè bangji bwāng ama, bwe duməna məbeami; kwánó na.

<sup>23</sup> Səama, bə ban mənana terikì ka ueo a ban məmwashati, mesə raka, ləmdə ama, npenye maləna; kə yale-npenye na ue ka. Pəris nè gandə bangji bwāng ama, bwe boarnansari.

<sup>24</sup> <<Lang bəsa pisə bwa a nggū rəi, sə nyam banì terikì pələ məbangye sə pwasə ka,

<sup>25</sup> pəris nè peləki, sə bə nyang mana a ban mənana terikì ka pələna məpwasəe, sə ləmdə ama npenye lime kutini ngguí ka, məno ka kwánó nggū na pusərai a ban məno bəsa pisəi kam ngga. Pəris ka, nè na bwāng ama, bwe duməna məbeami; kwánó nggū bwaləni.

<sup>26</sup> Səama bə pəris peləki, sə sən kə nyang pwasəo a ban mənana terikì ka dāng, sə npenye ka lime

kútì ngguí raka, sə nda mbərəm-mbərəm ngga, pəris nə kasəkuni she bə pakkina anongŋo tongno-nong-ɓari ka.

<sup>27</sup> A tongno-nong-ɓaria pwari ka, pəris nə peləki dəm, sə bə nda ban mesəe nə ak rəi ka, pəris nə bang bwāng ama, ɓwe duməna məbeami; ndanə kwánó nggû.

<sup>28</sup> Səama bə ban mənana terikì ka ueo a ban məmwashati, məsəe a nggūrəi dāng, sə nda mbərəm-mbərəm ngga, gír-mwara na pusərəi a ban mənə bəsa pisəi kam ngga. Pəris ka, nə bang bwāng ama, ɓwe ka ɓoarnansari; yale-npenye mala pisəban mala bəsa na.

<sup>29</sup> <<Lang ɓwabura, ko ɓwama, kum kwánó a ɓamúrí, ko a mgbatakuni ka,

<sup>30</sup> pəris nə peləki kwane. Sə bə səni ama lime kútì ngguí dāng, sə nyang mənana abaləi ka mə'gwalani na sə nda watsəkərak ka, pəris nə bang bwāng ama, ɓwe duməna məbeami. Mənia ka, nzwari na; kwánó nggû mana kə puro a ɓamur, ko a mgbatakun ɓwa ka nda.

<sup>31</sup> Sə bə pəris peləki kwánó nzwarinì sə səni ama lime kútì ngguí dāng, sə nyang-pəndəa pà kàm a banì raka, pələa pəris nə kasəkun ɓwe mana nə kwánó nzwari ka, she bə pakkina anongŋo tongno-nong-ɓari ka.

<sup>32</sup> Sə a tongno-nong-ɓaria pwari ka, pəris nə peləki kwane. Bə nzwarinì malaká mesə dāng, sə bə nyang mə'gwalani pà kàm abaləi dāng, sə nzwarinì lime kútì nggû rə ɓwē raka,

<sup>33</sup> ɓwē nə mwa nyang ɓamúrí, səama pà nə mwa

ban mənana nzwari nakam ngga dāng; sə pəris nə kasəkun bwe mənə kwánó nzwari bwali ka ba anongno tongno-nong-bari.

<sup>34</sup> Sə a tongno-nong-baria pwari ka, pəris nə peləki nzwarinì, sə bə səni ama nzwarinì mesə a nggūrə bwe dāng, sə bə ləmdə ama lime kúti ngguí raka, pələa pəris nə bang bwāng ama, bwe boarnansari. Sə yì ka nə lakki anggubya male, sə nə boarnsari.

<sup>35</sup> Səama bə nzwarinì mesəe aki nggūrə bwe, anzəm lakban male ka,

<sup>36</sup> pəris nə peləki bwe dəm. Bə nzwarinì akina nggūrə bwe ka, pəris pà nə alta kə nyang mə'gwalani aba npenye dāng; bwe duməna məbeami.

<sup>37</sup> Səama bə pəris səni ama nzwarinì nggadī dāng, sə nyang-pəndəa gulna abaləi ka, ləmdə ama nzwarinì sonzəna, sə bwe boarnansari, sə pəris nə bang bwāng ama bwe boarnansari.

<sup>38</sup> <<Lang bwabura ko bwama, ndanə abān a nggū rəi mənana à terikì sə à pwasə ka,

<sup>39</sup> pəris nə səngi, sə bə abān mənə terikì a nggū rə bwe, à pwasə mbərəm-mbərəm ngga, rəu'eakya na pur a nggū rəi ka; bwe ka ndanə boarnsari.

<sup>40</sup> <<Lang nyang bamur bwa rak ka, bwe pələna məbamur-swara, səama ndanə boarnsari.

<sup>41</sup> Sə bə nyang kúndəm bwa rak ka, bwe nə pāngnə bamur-swara a kúndəmbi, səama ndanə boarnsari.

<sup>42</sup> Səama bə bə ban a bamur-swara ko kúndəm-swara mala bwa kum kwánó, sə banì pələ

məbangye sə pwasə ka, kwánó nggû na sak a bamur-swara male ko kúndəm-swara male ka.

<sup>43</sup> Pələa pəris nə peləki, sə bə səni kwánó mwárkya mənə sak a bamur-swara ko kúndəm-swara mala bwê ka, pələna məbangye sə pwasəo, kəla puro mala kwánó nggû a nggû rəi ka,

<sup>44</sup> bwê bwalna nə kwánó nggû. Ace mani ka duməna məbeami. Pəris nə bang bwāng ama, bwê duməna məbeami; kwánó male ka nda a bamúrí.

<sup>45</sup> <<Bwa mənana ndanə kwánó nggû ka, duməna púp nə oasə agir-nggūrəu məsange arəi, sə nə nying nyang bamúrí zuli. Sə bwê nə gír ban mburkuni sə nə nggə hama ama, <Məbeami! Məbeami!>

<sup>46</sup> Bwê ka nə ueo anggo məbeami na abalə anongŋo mala do nə kwánó mənə arəi ka kat. Duməna məbeami. Bwê nə dum nəmurəi; †nə duk zak anzəm la.

### *Kwánó nggû aba gír'nggūrəu*

<sup>47</sup> <<‡Lang kwàpì sak arə gír'nggūrəu, mənana à tè nə dà'ndíng ko linən,

<sup>48</sup> ko nda arə nkonggúr ko bugír mala linən ko dà'ndíng, ko nda arə nggūgír, ko arə bə kəgír mənana à pè nə nggū ka,

<sup>49</sup> bə ban mənana kwàpì ka ləmdə mùrì məpwale ko məbangŋe arə gír'nggūrəu, ko arə nggūgírni, ko arə nkonggúrni, ko arə bugírni, ko arə bə kəgír mana à pè nə nggū ka, kwàpì mala kwánó nggû na, sə duməna púp à nə ləmdəi pəris.

† 13:46 13:46 Balli aba: Bal 5:2; 12:14,15; 2Amur 7:3; 15:5; 2Kpa 26:21; Luk 17:12-13. ‡ 13:47 13:47 Balli gbal aba: Pəris 14:55

<sup>50</sup> Anzəm mana pəris peləkini ka, nə tsəa ama bəà tsəi zak, ba anongŋo tongno-nong-ɓari.

<sup>51</sup> Pələa a tongno-nong-ɓaria pwari ka, pəris nə peləki. Bə səni ama kwàpì mənə akina rə gìr'nggūrəuĩ, ko nkonggúrni, ko bugìrnî, ko nggūgìrnî, koməye nda túró mana à kə pangnəi ka, kwàpì mala yinə kwánó nggū məbinə malâ na; gìr'beami na.

<sup>52</sup> Sə yì ka nə pisə mənə yì gìr'nggūrəu mala nkonggúr dà'ndíng ko linən, andə koya gìr na mənana à pè nə nggū, mana kwánó aki rəi ka; kwàpì mənə ka mala yinə kwánó nggū məbinə malâ na. Duməna púp à nə pisəi a bəsa.

<sup>53</sup> <<Sə bə pəris peləki sə səni ama kwane aki rə gìr'nggūrəuĩ, ko nkonggúrni, ko bugìrnî, ko koya gìr na mənana à pè nə nggū ka, raka,

<sup>54</sup> pələa pəris nə tsəa ama bəà lé sə bəà tsəi zak nə abwana ba anongŋo tongno-nong-ɓari.

<sup>55</sup> Sə pəris nə peləki mənə yì gìr mana kwàpì ka dəm. Sə bə səni ama ban mənana kwàpì ka nggađi mùrì dàng, anzəm mana à langŋəni ka, sə ko bə kwàpì mesə raka, gìrnî duməna məbeami. Duməna púp à nə pisəi a bəsa, kobə ban mana kwàpì lì arə nggubyauni ka nda abaləi ko a nza ka.

<sup>56</sup> <<Səama bə pəris peləki, sə səni ama ban mənana kwàpì ka nda mbəram-mbəram, anzəm mana à langŋəni ka, nə kasəi arə gìr'nggūrəuĩ, ko nggūgìrnî, ko nkonggúrni, ko bugìrnî.

<sup>57</sup> Bə kwàpì nyare pusərai dəm arə gìr'nggūrəuĩ, ko arə nkonggúrni, ko arə bugìrnî, ko arə koya gìr

na mənana à pè nə nggū ka, ləmndə ama kwàpìnî na arə akiban; duməna púp à nə pisə koya gîr mənana ndanə kwàpìnî arəi ka a bəsa.

<sup>58</sup> Səama bə kwàpìnî ndərminî rə gîr'nggūrəuî, ko nkonggúrni, ko bugîrnî, ko koya gîr na mənana à pè nə nggū ka, anzəm mana à langŋəni ka, duməna púp à nə bəsələ lê, sə nə boarnsari.>>

<sup>59</sup> Mənia ka nda nggurcau mənana à nə kpate bə kwàpî pusərəi arə gîr'nggūrəu mana à swàri nə nkonggúr ko bugîr mala linən ko dā'ndíng ngga, ko arə bə kəgîr mənana à pè nə nggū ka, ace kasəcau ama boarnansari ko duməna məbeami ka.

## 14

### *Anzongcau ace lak məkwánó nggû*

<sup>1</sup> Yahweh banggi Musa cau ama,

<sup>2</sup> <<Mənia ka nda nggurcau ace məkwánó nggû, a pwari mala lakban male. À nə yinəi a bədəm pəris.

<sup>3</sup> Sə pəris nə pûr anzəm lá nə ngga peləki kwane. Bə pəris səni rə bŵê mana ndanə kwánó nggû ka maləna ka,

<sup>4</sup> pəris nə tsəa ama bəà yinə amuna-nyal məboarne bari nə yiləmia, andə munagara nggun-seda, andə bugîr məbangŋe, andə bondo-hisop, ace bwa mana à nə lé ka.

<sup>5</sup> Pələa pəris nə tsəa ama bəà pwan-myal mwashat atà amuna-nyal mənə ka amúr mùr mgbede\* abə nkwareng-dəbang.

---

\* **14:5 14:5** *mùr mgbede* ko <<mùr bangŋa mana à loa toě ka.>> Anggo gbal a məsəi 6, 50, 51, 52.

<sup>6</sup> Sə pəris ka, nə twal nyal mana nəyiləmu ka, atārəia andə munagara nggun-seda, andə bugir məbangne, andə bondo-hisop, sə nə oasəia aba nkila mala nyal mana à pwan-myali amúr mür mgbede ka.

<sup>7</sup> Sə nə watsəki kusə tongno-nong-bari amur bwa mənana à kə lé arə kwánó nggû ka. Pələa nə bang bwāng ama bwê boarnansari, sə nə nying muna-nyal mana nə yiləmu ka bə o a bondo.

<sup>8</sup> Sə bwa mana à kə lé ka, nə lakki agir'nggūrəi, nə swár nyang mūrí kat, nə sussəo a mür, sə yì ka nə boarnsari. Sə anzəm mənə ka, bwê nə gandə yiu abalə abwana a bando malea, səama pà nə kùtí aba gumli male dāng, ba nongno tongno-nong-bari.

<sup>9</sup> A tongno-nong-baria pwari ka, duməna púp bwê nə swár nyang rəi dəm, andə mbotokuni, andə nyang mürməsəi. Nə swár nyang rəi kat, nə lakki agir'nggūrəi kat, nə sussəo a mür, sə yì ka nə boarnsari.

<sup>10</sup> <<Sə a tongno-nong-tàruia nongno ka, bwê nə yinə amuna-gam bari mənana bekə gír məbane pà kàm arəia raka, andə nsari nzur mənana mbule mwashat sə bekə gír məbane pà kàm arəi raka, andə tasau tərú† mala muku məbəlke, mənana à kpapi andə mürú olif ace pəgír mala məsəsa ka, andə mürú olif banì mwashat aba gauwe tərú mala du lita.

<sup>11</sup> Sə pəris mana kə lé ka, nə tamsə bwa mənana à kə lé ka, andə amənia yì agir ka a badəm Yahweh, a bankutio aba Tara Ban-peri.

† 14:10 14:10 *tasau tərú* ko tyang tərú.

<sup>12</sup> Pələa pəris nə twal mwashat abalə amuna-gam, nə pəgir mala mbwegir ace kumcau nəi, atārəia andə mürú olif banì mwashat aba gauwe tərú mala du lita, sə nə loasəia a kùli, bə duk pəgir na mənana à loasəi a kùli a bədəm Yahweh ka.

<sup>13</sup> Sə pəris nə pwan-myal mənəia yì nzur ka, a ban mənana à kə pwan-myal agirkusəu mala pəgir ace caubikea<sup>‡</sup> andə pəgir mala pisəe kəring ngga, a ban məfele. Pəgir mana à pà mala mbwegir ace kumcau, kəla pəgir mana à pà ace caubikea ka, amala pəris na; nggea məfele na.

<sup>14</sup> Pəris ka, nə dərəa aba mənəia yì nkila mala pəgir ace kumcau ka, nə dwakədi a gyare mburkiru məlì mala bwa mənana à kə lé ka, sə amur munabui məbure məlì, sə amur muna-kusəi məbure məlì.

<sup>15</sup> Sə pəris ka, nə dərəa aba banì mwashat mala gauwe tərú mala du lita mala mürú olif, sə nə soləi a babui mə'nggare,

<sup>16</sup> sə pəris nə oasə munabui məlì aba mürú mana a babui mə'nggare ka, sə nə watsəki nə munabui kusə tongno-nong-bari a bədəm Yahweh.

<sup>17</sup> Sə aba mürú mana ueo a babui ka, pəris nə dwakədi bəti a gyare mburkiru məlì mala bwa mənana à kə lé ka, sə arə munabui məbure məlì, sə arə muna-kusəi məbure məlì, amur nkila mala pəgir mala mbwegir ace kumcau.

<sup>18</sup> Sə cili mürú mana a babu pəris ka, nə soləi a bamur bwa mənana à kə lé ka. Pələa pəris nə

---

<sup>‡</sup> **14:13 14:13** *pəgir ace caubikea ko <<pəgir ace lakban arə caubikea>>; akani sə a məsəi 19, 22 andə 31.*

shawudî a bədəm Yahweh.

<sup>19</sup> Pəris nê pà pəgir ace caubikea ace shawudî bwa mənana à kə lé bə purî bá do-beami male ka. Anzəm mənə ka, nê pwan-myal girkusəu mala pəgir mala pisəe kəring.

<sup>20</sup> Sə nê pà gir'nkila mala pəgir mala pisəe kəring, atārəia andə pəgir mala məsəsa, amur gyangjan. Anggo sə pəris nê shawudî bwe, sə bwe nê boarnsari.

<sup>21</sup> <<Səama bə bwe ka mətər na, mana pà nê gandə pà amənia yî apagir raka,§ duməna púp nê yinə məgam ace pəgir mala mbwegir ace kumcau, à nê loasəi a kùli ace shawudî. Dəm ngga bwe nê yinə tasau mwashat\* mala muku məbəlke, mənana à kpapi andə mürú olif ka ace pəgir mala məsəsa, andə mürú olif banî mwashat aba gauwe tărú mala du lita.

<sup>22</sup> Dəm ngga, bwe nê yinə akutumurəm bari, ko akutugangyi bari, kəla mana ndanəi nê pà ka. Mwashat ka, nda ace pəgir ace caubikea, sə bə man ngga nda ace pəgir mala pisəe kəring.

<sup>23</sup> A tongno-nong-tàruia nongno ka, duməna púp bwe nê yinə agirni aban pəris ace lakban male, a bankutio aba Tara Ban-peri, a bədəm Yahweh.

<sup>24</sup> Sə pəris nê twal məgam mənə, mala pəgir mala mbwegir ace kumcau, atārəia andə mürú olif mənə banî mwashat aba gauwe tărú mala du lita ka. Sə pəris nê loasəia a kùli, bə duk pəgir na mənana à loasəi a kùli a bədəm Yahweh ka.

---

§ 14:21 14:21 Balli gbal aba: Pəris 5:7-13; 12:8. \* 14:21 14:21 tasau mwashat ko tyang mwashat.

<sup>25</sup> Sə pəris nə pwan-myal məgam mala pəgir mala mbwegir ace kumcau. Pələ pəris nə dārəa aba kə nkila mala pəgir mala mbwegir ace kumcau, sə nə dwakədi a gyare mburkiru məli mala bwa mənana à kə lé ka, sə arə munabui məbure məli, sə arə muna-kusəi məbure məli.

<sup>26</sup> Pələ pəris nə dārəa aba mürúni, sə nə soləi a babui mə'nggare,

<sup>27</sup> sə nə tau mürú mana a babui mə'nggare ka nə munabui məli, sə nə watsəki kusə tongno-nongbari a badəm Yahweh.

<sup>28</sup> Sə aba mürú mana a babui ka, pəris nə dwakədi bəti a gyare mburkiru məli mala bwa mənana à kə lé ka, sə a munabui məbure məli, sə a muna-kusəi məbure məli, arə abān mənana à dwakədi nkila mala pəgir mala mbwegir ace kumcau kam ngga.

<sup>29</sup> Sə cili mürú mana ueo a babu pəris ka, nə soləi a bamur bwa mənana à kə lé ka, ace shawudə a badəm Yahweh.

<sup>30</sup> Sə pəris ka nə pa gir'nkila nə akutugangyi ko akutumurəm mənə, mana atea bwē gandə pa ka;

<sup>31</sup> mwashat ka, nda ace pəgir ace caubikea, sə bə ka, nda ace pəgir mala pisəe kəring, atārəia andə pəgir mala məsəsa. Pələ pəris nə shawudi bwa mənana à kə lé ka, a badəm Yahweh.

<sup>32</sup> Mənia ka nda nggurcau ace bwa mana kat ndanə kwánó nggū, sə kume male bik mana nə gandə yinə apagir ace lakban male raka.>>

### *Anggurcau ace lak abala*

<sup>33</sup> Yahweh banggi Musa andə Haruna ama,

<sup>34</sup> <<Lang wun nə kùtí aba nzali Kan'ana, mənana ən nggə pà wun bə duk girkuma ma'wun, sə ən tsək kwàpì mala kwánó nggû a bə bala aba nzali girkuma ma'wun ngga,

<sup>35</sup> duməna púp mətala bale nə nggá banggi pəris, ama, <Ən səni kəla kwàpì ka nda kam a bala mem.>

<sup>36</sup> Sə kaniama pəris nə ká ace peləki kwanə ka, duməna púp nə tsəa ama bəa pusəki agir mənana a bale kat ka a nza, ace mənana bəa kəa tunəi koman kat a balanı məbeami dāng. Anzəm mənə ka pəris nə ká ace sən bale.

<sup>37</sup> Pəris nə kutio nə peləki kwàpì mana arə abumkurəm ngga. Bə abān mənana à kwàpì arə bumkurəm ngga à ləmdə mùrì məpwale ko məbangje, sə bə pəris səni ama kwàpì ka ndarə li aba bumkurəm ngga,

<sup>38</sup> pəris nə puro a nza a kunbala, sə nə gır kun mənə yì bala ka, ba nongjo tongno-nong-bari.

<sup>39</sup> A tongno-nong-baria pwari ka, pəris nə yiu dəm nə peləki bá mənə yì bala ka. Sə bə kwane akinaban arə abumkurəm ngga,

<sup>40</sup> pəris nə tsəa ama atali mana à bangjaba nəia, sə ado ka à ndanə kwánó arəia ka, bəa pusəkia; à nə sukkia a ban məbeamî anzəm la.

<sup>41</sup> Sə pəris nə tsəa, à nə konggi rə abumkurəm kat, sə tú mana à konggi ka, à nə ngga soləi a ban məbeamî anzəm la.

<sup>42</sup> Pələa à nə twal abea atəli à nə oasəkia a kuni amənə à pusəkia ka, sə à nə tasə abumkurəmi nə bəsa bədəman.

<sup>43</sup> <<Sə bə kwàpì mənə mana yikinə kwánó ka,

nyare pusərai dəm a bale, anzəm mana à pusəkina atali mana à ndanə kwánó arəia, sə à konggina abumkurəmni, à tasəna rəia ka,

<sup>44</sup> pəris nə ká, nə səni dəm pepe; sə bə kwàpì akinaban a bale ka, kwàpì mala yinə kwánó nggû məbinə malâ na; gîr'beami na.

<sup>45</sup> Duməna púp bale ka, à nə arki, sə atali male andə anggun male, andə tú male ka, à nə pwanía kat, à nə umnəia anzəm la, a ban məbeami.

<sup>46</sup> Sə koyana kat, mana kúti a mənó yì bala, anzəm mənana à gîrəna kún bale ka, bwê nə duk məbeami ba pwarikpəra.

<sup>47</sup> Bwa mana kat nongŋo a bale, ko li gîrlina kam ngga, duməna púp nə lakki agir'nggūrəi.

<sup>48</sup> <<Səama, bə pəris yiu, sə səni ama kwane mesəe akiban a bale dang, anzəm tasə abumkurəmi ka, pəris nə bang bwāng ama bale ka boarnansari; kwane uməna.

<sup>49</sup> Sə ace lak bale ka, pəris nə twal amuna-nyal bari, andə munagara nggun-seda, andə bugir məbangŋe andə bondo-hisop,

<sup>50</sup> sə nə pwan-myal mwashat atà amuna-nyal mənó ka amúr mùr mgbede aba nkwaríng-dəbang.

<sup>51</sup> Pələa nə twal munagara nggun-seda andə bondo-hisop andə bugir məbangŋe, atārəia andə muna-nyal mana nə yiləmu ka, sə nə oasəia aba nkila mala muna-nyal mana à pwan-myali ka, sə aba mùr mgbede mənó ka, sə nə watsəki bale kusə tongno-nong-bari.

<sup>52</sup> Anggo sə pəris nə lak bale nə nkila mala

muna-nyal, sə nə mür mgbede, sə nə muna-nyal  
mana nə yiləmu ka, sə nə munagara nggun-seda,  
andə bondo-hisop, andə bugir məbanghe.

<sup>53</sup> Pələ pəris nə nying muna-nyal bə o bə puri  
bə nggea-là aban ká a bondo. Anggo sə pəris nə  
shawudi bala məno, sə nə boarnsari.>>

<sup>54</sup> Mənia ka nda nggurcau amur cau mala koya  
kwánó nggû: ace nzwari,

<sup>55</sup> †ace sa mala kwàpì arə gîr'nggûrəu ko arə  
bala,

<sup>56</sup> sə ace gîr-mwara, ko bândà, ko terikì mala  
nggû,

<sup>57</sup> ace kasəcau ama gîr ko bwa ka məbeami na  
ko boarnansari. Mənia ka nda nggurcau amur  
kwánó nggû andə kwàpì.

## 15

### *Nggurcau amur puro mala mùrgir məbeami a bata bwa*

<sup>1</sup> Yahweh bangcau nə Musa andə Haruna, ama,  
<sup>2</sup> <<Ne amə Isərayila ama, Lang bwa na nə  
kwánó arəi sə bate kə pur mùrgir ka, puro mala  
mùrgir male ka gîrbeami na.

<sup>3</sup> Sə mənia ka nda nggurcau amur do-beami  
atəcau mala puro mala mùrgir male: ko bate kə  
pur mùrgir, ko puro mala mùrgir male gîr kún  
bate, məno ka do-beami na a baní.

<sup>4</sup> <<Koya gîr-nongŋo na mana bwa məno mùrgir  
kə puro a bate, sə nongŋo amurí ka, gîr-nongŋê nə  
duk məbeami. Yale gîr mana kat bwe do amurí ka,  
nə duk məbeami.

---

† 14:55 14:55 Balli aba: Pəris 13:47.

<sup>5</sup> Sə bwa mana kat je gîr-nongŋo male ka, duməna púp bwe nə lak agir'nggūrəi, sə nə sussəo a mūr, sə kat andə amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>6</sup> Sə koya bwa na kat do amur koyagir na mənə yì mə pūr murgîr a bəte duk kam ngga, duməna púp bwe nə lakki agir'nggūrəi, sə nə sussəo a mūr, sə kat andə amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>7</sup> Bwa mana kat je rə bwa mənana ndanə puro mala murgîr a bəte ka, duməna púp bwe nə lakki agir'nggūrəi, sə nə sussəo a mūr, sə kat andə amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>8</sup> Sə bə mənə yì bwa mana ndanə puro mala murgîr a bəte, sə tau'ntāra arə abwana mana aməboarnsari na ka, duməna púp ə nə lakki agir'nggūrəia, sə ə nə sussəo a mūr, sə kat andə amani ka ə nda aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>9</sup> Sə koya gîr-do-anzəm girkusəu mana mənə yì mə pūr murgîr a bəte do amurí ka, yì gîr-do-anzəm girkusəu ka nə duk məbeami.

<sup>10</sup> Sə bwa mana kat je koyagir mana mənə yì bwa duməna amurí ka, nə duk məbeami ba pwarikpəra. Sə bwa mana kat twal mənə yì gir ka, duməna púp bwe nə lakki agir'nggūrəi, sə nə sussəo a mūr, sə kat andə amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>11</sup> Bə bwa mənana ndanə puro mala murgîr a bəte ka je bəbwa sə ak tadəmba shələ abui a mūr raka, mənə yì bwa ə je ka duməna púp nə lakki agir'nggūrəi, sə nə sussəo a mūr, sə kat andə

amani ka nda aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>12</sup> Sə bə bwa mana murgir kə puro a bate ka je koya nkwareng dəbang ngga, duməna púp à nè arki nkwarengni, sə koya kwar mana à shàrri nè nggun sə bwê je ka, duməna púp à nè shèlèi a mùr.

<sup>13</sup> <<Lang bwa mənana murgir kə puro a bate ka kuməna lakban arə puro mala murgir a bate ka, nè twal anongno tongno-nong-bari mala lakban male, nè kùndəô, pələa nè lakki agir'nggūrèi, sə nè sussəo aba mùr mgbede, sə yi ka nè boarnsari.

<sup>14</sup> Sə a tongno-nong-tàruia nongno ka, duməna púp nè yinə akutugangyi bari ko akutumurəm bari a badəm Yahweh, a bankutio aba Tara Banperi, sə nè pè pəris.

<sup>15</sup> Pələa pəris nè pəboro nəia; mwashat ka mala pəgir ace caubikea\* na, sə man mwashat ka, mala pəgir mala pisəe kəring na. Sə pəris nè shawudfi bwê a badəm Yahweh, ace puro mala murgir male a bate.

<sup>16</sup> <<Bə bwabura sukkimùr arəi ka, duməna púp nè lak rəi kat a mùr sə kat andə amani ka nè ueo aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>17</sup> Sə koya daura andə koya nggūgir mana murtəunī sùr amurí ka duməna púp à nè lé nè mùr, sə kat andə amani ka, nè ueo aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>18</sup> Bə bwabura nongnə bwama sə sukkimùr ka, duməna púp yia kəm ngga à nè sussəo a mùr, sə

---

\* **15:15 15:15** *pəgir ace caubikea ko <<pəgir ace lakban arə caubikea>>; akani sə a məsəi 30.*

kat andə amani ka, à nè ueo aba do-beami ba pwarikpəra.

19 <<Lang murgir kə puro a bata bwama, sə murgirnî ka nkila na ka, duməna púp nè ueo aba pəndəkya mala bumkwana male nongŋo tongno-nong-bari, sə bwa mənana kat je bwame ka, nè duk məbeami ba pwarikpəra.

20 Gîr mana kat bwame nongŋo amurî aba pəndəkya mala bumkwana male ka, gîrnî nè duk məbeami. Dəm ngga gîr mənana kat yî ka do amurî ka nè duk gîr'beami.

21 <<Sə bwa mənana kat je gîr-nongŋo mala bwame ka, duməna púp bwê nè lakki agir'nggūrəi, sə nè sussəo a mûr, sə kat andə amani ka bwê nè ueo aba do-beami ba pwarikpəra.

22 Sə bwa mənana kat je koyagir mana mənîa yî bwama do amurî ka, duməna púp nè lakki agir'nggūrəi, sə nè sussəo a mûr, sə kat andə amani ka nè ueo aba do-beami ba pwarikpəra.

23 Ko bə gîr-nongŋo na, andə koyagir nani mənana bwame duməna amurî, sə bwa je ka, bwê nè duk məbeami ba pwarikpəra.

24 Sə bə koya bwabura nongnə man yî bwama, sə nkila mala bumkwana mala bwame sulə arəi ka, bwabure nè duk məbeami anongŋo tongno-nong-bari. Sə koya gîr-nongŋo mənana bwabure nong amurî ka nè duk gîr'beami.

25 <<Bə nkila kə bunno arə bwama sə twal anongŋo pas, sə pà aba pəndəkya bumkwana male raka, ko ana raka, bə bunno mala nkila

yəlî anongŋo mala pəndəkya bumkwana male ka, duməna púp nê lidəmba aba do-beami abalə anongŋo mala bunno mala nkila mənə ka kat. Yî ka, nê duk məbeami kəla mana məbeami na aba pəndəkya bumkwana male ka.

<sup>26</sup> Koya gîr-nongŋo mənana bwame nong amurî, abalə anongŋo mala bunno mala nkila male ka, nê dupi wi kəla gîr-nongŋo mala pəndəkya bumkwana male. Sə komana kat do amurî ka nê duk məbeami, kəla mana nda aba do-beami mala pəndəkya bumkwana male ka.

<sup>27</sup> Bwa mənana kat je amənia yî agir ka, nê duk məbeami, sə duməna púp nê lakki agir'nggūrəi, sə nê sussəo a mūr, sə kat andə amani ka nê ueo aba do-beami ba pwarikpəra.

<sup>28</sup> Bê bwame kuməna lakban arə bunno mala nkila male ka, nê twal anongŋo tongno-nong-bari nê kündəô, sə anzəm mənə ka nê boarnsari.

<sup>29</sup> Sə a tongno-nong-tàruia nongŋo ka, duməna púp nê twal akutugangyi bari ko akutumurəm bari sə nê yinəia aban pəris a bankutio aba Tara Ban-peri.

<sup>30</sup> Pələa pəris nê pəboro nəia; mwashat ka ace pəgir mala gəshi caubikea, sə man mwashat ka, ace pəgir mala pisəe kəring. Sə pəris nê shawudî bwame a badəm Yahweh, ace bunno mala nkila beami male.

<sup>31</sup> <<Anggo sə awu nê nunkir amə Isərayila bəà yál rəia arə do-beami malea, bə ana raka à nê wú aba do-beami malea, acemənana do-beami malea nê pəndəki Taragula mem mana nda abaləia ka.>>

<sup>32</sup> Mənia ka nda nggurcau ace bwabura mənana

mùrgìr kə puro a bəte, sə ace bəwabura mana sukkimùr arəi, mənana tsəi pələ məbeami ka;

<sup>33</sup> dəm ngga nda ace bəwama mana kum rəkwana nə bumkwana male ka, sə ace koyan, bəwabura ko bəwama, mana mùrgìr kə puro a bəte ka, sə ace bəwabura mənana nongnə bəwama mana məbeami na ka.

## 16

### *Pwari mægule mala shawudfiban*

<sup>1</sup> Anzəm lú mala amuna-burana bari mala Haruna, mana à wũ acemənana à gbàshì ban Yahweh\* sə Yahweh wal-luia ka,

<sup>2</sup> Yahweh nacau nə Musa ama, <<Banggi mə'eambo Haruna ama bəkəa na ama nə nggə yiu bəbà ace kùtí aba ban məfele mana à gbàrì nə lagìr, a bədəm buno səntər mənana amur Akwati ka, dāng, ace mənana bəkəa wù raka. Mənia ka nda acemənana mə nə ləmdə rəəm aba pərbang amur buno səntər.

<sup>3</sup> <<Ani sə Haruna nə kùtí aba ban məfele:† Nə yinə jamnda a domwan ace pàgir ace caubikea,‡ andə gam ace pàgir mala pisəe kəring.

<sup>4</sup> Nə sussəo a mùr sə nə oasə amənia yì adaura məfele ka; nə oasə shiwan male mala nggubyaui linən atè, nə túr daura-bəbaləu məlime mala linən

---

\* **16:1 16:1** à gbàshì ban Yahweh ko <<à pisə gir-mə'rəmboarne a bədəm Yahweh, sə à kpatè kəla mana Yahweh tsəkia wia ka dāng.>> † **16:3 16:3** Balli aba: Ib 9:7,24-25. ‡ **16:3 16:3** pàgir ace caubikea ko <<pàgir ace lakban arə caubikea>>; akani sə arə aban kat aba kùré mənəia.

arəi, nə kùr bugìr mārə tabunu mala linən, sə nə mārə nggubyaau mbubi mūrû mala linən a mūrî.

<sup>5</sup> Sə nə ak agbato bari a bu binala amə Isərayila, ace pàgir ace caubikea, sə gam mwashat ace pàgir mala pisəe kəring.

<sup>6</sup> <<Haruna nə pà gîr'nkila nə jamnda mənîa ka bə duk pàgir ace caubikea mala bamūrî, nə shawudî bamūrî sə nə shawudî bala male.

<sup>7</sup> Pələa nə twal agbato mənîa bari ka, nə tamsəia a badəm Yahweh a bankutio aba Tara Ban-peri.

<sup>8</sup> Sə Haruna nə bwal-shishar amur agbato man bari ka ace sūrə məye na ateà nda ace Yahweh sə məye na ace Azazel.Š

<sup>9</sup> Haruna nə yinə gbato mana bwal-shishar ləmdə ama nda ace Yahweh ka, sə nə pà gîr'nkila nəi bə duk pàgir ace caubikea.

<sup>10</sup> Sə gbato mənana bwal-shishar ləmdə ama nda ace Azazel ka, à nə yinəi andəaməsəi a badəm Yahweh ace shawudîban amurî, ace mənana à nə tasəte bə o a njenza a Azazel ka.

<sup>11</sup> <<Haruna nə pà gîr'nkila nə jamnda mənîa ka bə duk pàgir ace caubikea ace bamūrî, nə shawudî bamūrî, sə nə shawudî bala male. Nə pwan-myal jamnda mənîa ka bə duk pàgir ace caubikea ace bamūrî.

<sup>12</sup> Sə nə twal tasau-bəsa, nə lümsəi nə nkalang bəsa mana dārə atà gyangŋan mana came a badəm Yahweh ka. Sə nə dārə muku-gîr loasə

---

Š 16:8 16:8 Azazel ka nda <<mbul mə'múrbikea>>, ko <<mbul mana nə o a njenza a ban məkwane andə mala tanni>>, ko <<kukwar-mbul>>; anggo gbal a məsəi 10, 26.

yele mə'rəmboarne mənana à goe ləkət-ləkət ka, bə lumsə babui bari, sə nə kùtí nēi aba Ban Nggea Məfele anzəm lagir.

<sup>13</sup> Yi ka nə so mənıa yi muku-gir loasə yele mə'rəmboarne ka a bəsa a bədəm Yahweh, ace mənana bə pərɓang mala yele muku-gir mə'rəmboarne bə gir mır buno səntər mana amur Akwati mala Acau-nakûn ngga. Bə pè anggo raka nə wú àkə bani.

<sup>14</sup> Sə nə dārəa aba nkila mala jamnda, nə watsəki nə munabui amúr buno səntər, a bui mənana sən njar-takuli ka; sə nə dārə nkile dəm nə watsəki nə munabui a bədəm buno səntər kusə tongno-nong-bari.

<sup>15</sup> <<Pələ nə pwan-myal gbato mala pəgir ace acaubikea mana nda ace abwana ka, sə nə kùtí nə nkile aba Ban Nggea Məfele anzəm lagir. Akano ka nə dārəa aba nkile sə nə watsəki amur buno səntər sə a bədəmbi, kəla mənana pəngnə nkila mala jamnda ka.

<sup>16</sup> Anggo sə nə shawudı Ban Məfele, atəcau mala do-beami mala amə Isərayila, sə ace akpakpak andə acaubikea malea kat. Anggo gbal sə nə pə ace Tara Ban-peri, mənana ndakam abaləia aba do-beami malea kə.

<sup>17</sup> Kəbwa pə nə pək kəm aba Tara Ban-peri twal a bu-pwari mana Haruna kùtí nēi ace shawudıban aba Ban Nggea Məfele ka dāng ba puro male; she bə maləna shawudıban ace bəmúri, sə ace bala male, sə ace bəwabundəa mala Isərayila kat mana ram ngga.

<sup>18</sup> Sə nə puro aban gyangŋan mana nda a bədəm

Yahweh ka, nə shawuđi, sə nə dārə aba nkila mala jamnda, sə aba nkila mala gbato mənə ka, nə hasəki arə anjawe mala gyangŋan a koya buban.

<sup>19</sup> Sə nə dārə aba nkila mənə, nə watsəki amur gyangŋan nə munabui kusə tongno-nong-bari; anggo ka nə lé sə nə tərì arə ado-beami mala amə Isərayila.

<sup>20</sup> <<Anzəm mənana Haruna maləna shawuđiban ace Ban Məfele, andə Tara Ban-peri, andə gyangŋan ngga, nə yinə gbato mənana nəyiləmu ka.

<sup>21</sup> Sə yì ka nə nongsə abui kəm a bamúr gbato man nəyiləmu ka, sə nə bang abealbikea mala amə Isərayila kat amurì, andə akpakpak malea kat, andə acaubikea malea kat. Anggo sə nə tsək acaubikea mala amə Isərayila a bamúr gbato man, sə nə tasəte bə o, sə bebwə mənana à twali ace túrè ka, nə pərte aban ká a njenza.

<sup>22</sup> Gbato man nə twal twalo məla abealbikea mala amə Isərayila kat a mūrì, nə kánəia kuko a ban mənana là pà kàm tù raka, sə bwa mənə ka nə deki bə o atàrèi a bondo.

<sup>23</sup> <<Pələa Haruna nə kùtì aba Tara Ban-peri, nə swár adaura nggubyaú linən mənana oasə arəi lang kùtì a Ban Məfele ka, sə nə dekia kano.

<sup>24</sup> Sə yì ka nə sussəo nə mur a ban məfele, sə nə oasə agir-nggūrəu male; pələa nə puro sə nə pà pəgir mala pisəe kəring ace bamúrì, sə nə pà mana nda ace abwana ka; nə shawuđi bamúrì sə nə shawuđi abwana.

<sup>25</sup> Sə nə pisə mùrú-nyama mala pəgir mala pisəe kəring amur gyangŋan.

26 Sə bwa mənə nying gbato mənə bə o aban Azazel ka nə lákkí agir'nggūrəi, sə nə sussə nə mūr, sə anzəm mənə ka nə gandə yiu aba kàttì.

27 Sə jamnda andə gbato mana à pàna gír'nkila nəia kəla pàgir ace caubikea, mənana nkilea ka, à yinəi ace shawudíban aba Ban Məfele ka, à nə kánəia anzəm kàttì. Nyamia, andə nggūia, andə ciutea ka, à nə pisəia nə bəsa.

28 Sə bwa mənana pisəia ka, nə lak agir'nggūrəi, sə nə sussə nə mūr, sə nənzəmò ka nə gandə kúti aba kàttì.

29 <<Mənia ka nə duk nggurcau aban wun tətək, ama a lumia pwari mala tongno-nong-baria zongno ka, duməna púp ama amə Isərayila andə abəri mana à ndanədo abaləia ka, à nə gilmūr sə à pà nə pək kə túró dang.

30 A man yì pwari ka, à nə shawudí wun ace lak wun. À nə lak wun arə acaubikea ma'wun kat ace mənana bə wu boarnsari a badəm Yahweh ka.

31 Mənia yì pwari ka, pwari mala usələo na katkat aban wun kəla pwari Sabbath, sə abaləi ka, wun nə ginəi bamur rə wun agir; nggurcau na tətək.

32 Sə pəris mənana à dārəi sə à tərì bə duk pəris a kunì tárrì ka, nda mənana nə shawudíban ngga. Nə oasə adaura məfele mala nggubyaú linən arəi.

33 Nə shawudí Ban Nggea Məfele, andə Tara Ban-peri, andə gyangnan, sə nə shawudí apəris andə bwabundəa mana ram ngga kat.

34 Mənia ka nə duk nggurcau ace wun tətək, ama à nə shawudí amə Isərayila kusə mwashat a pələa, atəcau mala acaubikea malea kat.>>

Sə Haruna pè kəla mana Yahweh banggi Musa ka.

## 17

*Pà gîr'nkila a ban mana à pərban arəi ka*

<sup>1</sup> Yahweh nacau nə Musa ama,

<sup>2</sup> <<Banggi Haruna andə amuna-burana male, andə amə Isərayila kat, ama, Mənia ka nda nzongcau mana Yahweh pà ka.

<sup>3</sup> Bə kəbwa a tau mala Isərayila wal ndă, ko nzur, ko mbulpəndəa aba katti, ko pwan-myalı anzəm katti,

<sup>4</sup> sə yinəi a bankutio aba Tara Ban-peri nə pà boro nəi abanam Yahweh, a bədəm Taragula mem Yahweh raka, bafe mala sukki'nkila nə suləo amur bwe. Man yi bwa ka sukki'nkila, sə bwe ka, à pà nə balli abalə abwana male dāng.

<sup>5</sup> Tər mənia yì nzongcau ka nda mənana ama, agir'nkila mala amə Isərayila mana à kə pana gîr'nkila nəia a patal ka, bəà yinəia abanam Yahweh, aban pəris a bankutio aba Tara Ban-peri, sə bəà pà gîr'nkila nəia kəla agir'nkila mala apagir ace dotarəu abanam Yahweh.

<sup>6</sup> Sə pəris nə tàkki nkile amur gyangjan mem Yahweh a bankutio aba Tara Ban-peri, sə nə pisə mùruı ace pà rəmban məboarne mana nə pwasəbumam Yahweh ka.

<sup>7</sup> Anggo ka, à pà nə nyare à nə pà agir'nkila malea dəm aban akukwar-mbul dāng, akukwar-mbul mənana à kutina aba nongginə-rəarəu andəia ka.\* Mənia ka nə duk nggurcau tətək acea

---

\* **17:7 17:7** *nongginə-rəarəu andəia ka ko <<pàk caubikea arəəm nə kpata abakuli malea.>>*

arə ado'nza malea kat.

<sup>8</sup> <<Sə wu nea wia ama, koya bwa a tau mala Isərayila, ko atə abəri mənana à ndanədo abaləia, mənana pəgir mala pisəe kəring, ko pə gır'nkila,

<sup>9</sup> sə yinəi a bankutio aba Tara Ban-peri, ace pəgir nəi abanam Yahweh raka, man yì bwa ka, à pə nə balli abalə abwana male dāng.

*Nggurcau mala pərban arə li nkila*

<sup>10</sup> <<Bə kəbwa a tau mala Isərayila, ko atə abəri mənana à ndanədo abaləia, li koya nkila ka, Mim Yahweh ka, mə nə twalī man yì bwa ka bəməsəam, sə à pə nə balli abalə abwana male dāng.

<sup>11</sup> Mənia ka nda acemənana yiləmi koya gır mana ndanə yiləmu ka, nda aba nkila. Sə ən pana wun nkila mala agirkusəu ace shawudī ayiləmi wun amur gyanḡan. Nkila ka yiləmu na, sə kə lak caubikea.†‡

<sup>12</sup> Acemani ka, ən bāngḡəni amə Isərayila nəma, kəbwa pə kām atə wun, ko bəkə bəri mana ndanədo abalə wun, mana nə li nkila ka dāng.

<sup>13</sup> <<Sə koya bwa Isərayila, ko bəri mana ndanədo abaləia, mənana pur bombo, sə bwal nyama ko nyal, mənana məboarne na à nə li ka, duməna púp nə dārə nkile sə nə gırì nə nzali.

<sup>14</sup> Yiləmi koya gır mana ndanə yiləmu ka, nda aba nkile: nkile nda yiləmi. Acemani ka, ən bāngḡəni amə Isərayila nəma, Pə wu nə li nkila

---

† 17:11 17:11 Nkila ka yiləmu na, sə kə lak caubikea ko <<Nkila, kəla yiləmu ka, nda mənana kə shawudīban ngga.>> ‡ 17:11 17:11 Balli gbal aba: Mat 26:28; Mar 14:24; Rom 3:25; 5:9; Afi 1:7; Kol 1:14,20; Ib 13:12; 1Yoh 1:7; Sən 1:5.

mala bekə giryiləmu dāng, acemənanə yiləmi koya giryiləmu ka, nda nkile. Bwa mənana kat li nkila ka, à pà nè balli abalə abwana male dāng.

<sup>15</sup> Sə koya bwa Isərayila ko bəri, mənana li girkusəu mənana wuna atàrəi ko anyambikea wal-lui ka, duməna púp nè lakki agir'nggūrəi, sə nè sussəo a mūr, sə kat andə amani ka, nda aba do-beami ba kpa mala pwari.

<sup>16</sup> Sə bə lakkia dāng, ko sussə rəi raka, nè twal twalo mala bealbikea male.>>

## 18

### *Nongnəban mənana à pərban arəi ka*

<sup>1</sup> Yahweh nacau nə Musa ama,

<sup>2</sup> <<Banggi amə Isərayila ama, <Mə nda Yahweh Bakuli ma'wun.

<sup>3</sup> Pà wun nə pàk kəla mənana à pàkkiyi a nzali Masar, ban mana wu duk kam dīdyal ka dāng, sə pà wun nə pàk kəla mənana à pàkkiyi a nzali Kan'ana, mənana ado mə nə kánə wun kəm ngga dāng. Pà wun nə kpata akúncau malea dāng.\*

<sup>4</sup> Wun ngga, wun nə kpata anzongcau mem sə wun nə bwal anê mem. Mə nda Yahweh Bakuli ma'wun.

<sup>5</sup> Wu bwal anê andə anzongcau mem; bə bwa kə peă ka, nè kum auwa nə bania. Mə nda Yahweh.

<sup>6</sup> << <Kəbwa atə wun bəkəa gbəshəban bekə bəla male ama nə nongnəi dāng. Mə nda Yahweh.

---

\* **18:3 18:3** Balli gbal aba: Nggur 18:9-12.

<sup>7</sup> Kəa pè tárró kəsəkya nə nongnə nggo dāng; yì ka nggo na, acemani ka, a pà wunə pe wi kəsəkya dāng.

<sup>8</sup> A pà wunə nongnə mālá tárró dāng; anggo ka a panì tárró kəsəkya.

<sup>9</sup> A pà wunə nongnə mə'nggauleo, nsarile tárró ko nsarile nggò dāng, ko yì ka gul a bala ma'wun ko a bə bala.

<sup>10</sup> A pà wunə nongnə nsari mala muna-bwabura mô ko nsari mala muna-bwama mô dāng, acemənanana yì ka aməbala mô na.

<sup>11</sup> A pà wunə nongnə nsari mala mālá tárró, mana gul a bala mala tárró ka dāng, acemənanana yì ka mə'nggauleo na.

<sup>12</sup> A pà wunə nongnə mə'nggaula tárró dāng; yì ka bəla mala tárró na.

<sup>13</sup> A pà wunə nongnə mə'nggaula nggò dāng, acemənanana yì ka bəla mala nggò na.

<sup>14</sup> A pà wunə pe mə'eam tárró kəsəkya nə gbəshìban māmí ama awu nə nongnəi dāng; yì ka nggò na.

<sup>15</sup> A pà wunə nongnə nkilo muna-bwama dāng;† yì ka mālá munio na.

<sup>16</sup> A pà wunə nongnə mālá mə'eambo dāng, acemənanana yì ka nda a bala mala mə'eambo.

<sup>17</sup> A pà wunə nongnə bwama andə muna-bwama male dāng; sə a pà nə al məkè muna-bwama dāng, acemənanana yì ka abəla na; pə mənə anggo ka bealbana na.

<sup>18</sup> Sə a pà wunə twal bwama bə duk bimama mala mə'eambi, a nə nongnəi sə yì mə'eambi ka

---

† 18:15 18:15 Balli gbal abaTite 38:16; Pəris 20:12; Ezək 22:11.

ndakam nəyiləmi dāng.

<sup>19</sup> << <A pà wunə nongnə bwama sə mana nda aba pəndəkya mala bumkwana male ka dāng.

<sup>20</sup> Sə a pà wunə nongnə mālā bio mə'murkala, wu pəndəki bamurò nēi dāng.

<sup>21</sup> << <A pà wunə pa koməye na atà amunio kəla pagir aban Molek dāng.‡ Kəa pəndəkice lullə Bakuli mô dāng; Mə nda Yahweh.

<sup>22</sup> Bwabura andə bwabura pa nə nongnə rəarəia kəla mana bwabura nə nongnə bwama ka dāng;§ mənəia ka gir'beami na.

<sup>23</sup> A pà wunə nongnə girkusəu, wu pəndəki bamúrò nēi dāng, sə kə bwama bəkəa pà bamúri aban girkusəu bə eauwi dāng; mənə ka pələmúr-gir na.

<sup>24</sup> << <Wu kəa pəndəki bamur rə wun nə kə məye atà pakkiagir mənəia ka dāng, acemənana abwapəndəa mala anzali mənana ən nggə pəriə bəə nyingga wun ban ngga, à pəndəkina bamuria nə pakki agir beami mənəia ka.

<sup>25</sup> Sə acemənana nzali kat pəndəkina ka,\* mə nə yinə bashi amur caubikea male, sə nzali ka nə ukki abwana mənana abaləi ka.

<sup>26</sup> Səama wun ngga, wun nə kpata anggurcau andə anê mem, sə pà wun nə pək koməye atà amənə yì agir beami ka dāng, ko bwa mənana à bəli bwa Isərayila na ko bwa kúndāngna na ka.

‡ **18:21 18:21** Balli gbal aba: Pəris 20:2-5; Nggur 18:10; 1Amur 11:7; 2Amur 23:10; Ir 32:35; Atúró 7:43. § **18:22 18:22** Balli gbal aba: Tite 19:5; Pəris 20:13; Nggur 23:18; Rom 1:26-27; 1Kor 6:9-11; Gal 5:21; 1Tim 1:10; Sən 21:8. \* **18:25 18:25** Balli gbal aba: Bal 35:33-34; Nggur 9:4; Ezr 9:11; Isha 24:5-6; Ir 2:7.

27 (Abwana mənana à akdəmba do a nzali mənana mə nə kánə wun kàm ngga, anggo sə à pàkki aməno yì agir beami kat ka, sə nzalinì pəndəkya).

28 Acemani ka, wu kəa pəndəki nzalinì mənana nə tsəa nə ukki wun kəla mana ukki abwana mənana à ndanədo kàm ado ka dāng.

29 Bwa mənana kat pək koməye na atà agir'beami mənə ka, à pà nə balli abalə abwana male dāng.

30 Acemani ka, wu bwal kwarkiru mem, wu kəa kúti a pək kəbə atà agirbana mala akúncau malea mənana à pàkkiyi a badəm wun ngga dāng, sə wu kəa eare wu pəndəki bamur rə wun nəia dāng: Mə nda Yahweh 'Bakuli ma'wun.> >>

## 19

### *Anggurcau mala doməfele andə bashi-məsəcau*

<sup>1</sup> Yahweh nacau nə Musa ama,

<sup>2</sup> <<Banggi amə Isərayila kat a binalea ama, <Duməna púp wun nə dukdo məfele, acemənana Mím Yahweh 'Bakuli ma'wun ngga mə nda məfele.

<sup>3</sup> << <Koyan atà wun ngga nə pà gulo aban nggé andə tárrí, sə wun nə kpata nzongcau mala Pwari Sabbath, pwari usələo mem: Mə nda Yahweh 'Bakuli ma'wun.

<sup>4</sup> << <Cè wu pələa aban kpata ankúl, ko wu pàkkî bamur rə wun bəkə bakuli mənana à tülì nə bolo-ntùl ka dāng: Mə nda Yahweh 'Bakuli ma'wun.

<sup>5</sup> << <Lang wun nə pà gír'nkila mala apagir ace dotarəu abanam Yahweh ka, wu pè pepè ace mənana bə wu kum â aban 'Bakuli ka.

<sup>6</sup> Duməna púp ama mənía yì gîr'nkila ka, wun nè lì a pwari mənana à pànàboro nēi ka, ko bē pwari mana kpate ka, sə bē bekə gîr ueo abaləi, bà tàruià pwari ka, duməna púp wun nè pisəi kəring a bəsa.

<sup>7</sup> Bē wu lì bekə bare gîr'nkilè a tàruià pwari ka, pəndəkina; pà nè kum â aban 'Bakuli dəm dāng.

<sup>8</sup> Bwa mənana kat lì ka, bafe mala caubikea male nè do amurí, acemənana pəndəkinace gîr mənana à pàni abanam, Mim Yahweh ka, sə mənə yì bwa ka à pà nè balli abalə abwana male dāng.

<sup>9</sup> << <Lang wun nè pwàn agirbaban mənana à bəl aba nzali ma'wun ngga, wu kəa pwàn gîr kat-kat bē kya bwal masələata kún ababan ma'wun dāng, sə pà wu nè nyar aban ká alta bakurikuri anzəm pwan-gîrbaban dāng.

<sup>10</sup> Pà wu nè tùki abəlanggun anap kat arə ababan mala anggun-anap ma'wun dāng, sə pà wu nè tàrki amənana à sukki a nzali ka dāng; wu nyia ace amə'tər andə abəri: Mə nda Yahweh 'Bakuli ma'wun.

<sup>11</sup> << <Pà wu nè iun'i dāng; pà wu nè pàkgîr aba bosəkiban dāng; pà wu nè ne arəwun nyir dāng.

<sup>12</sup> Pà wu nè kángîr nè lulləàm aba nyir dāng, mənana nè tsəa wun nè pəndəkice lullə 'Bakuli ma'wun ngga:\*. Mə nda Yahweh.

<sup>13</sup> << <A pà wu nè təpəri bio mə'murkala, ko awu nə ak gîr male arəi dāng. Tangnakusəu mala amə'túró-boalo ka, a pà wu nè bwali a buo aba dù kat bà kwaro mala ban dāng.†

\* **19:12 19:12** Balli gbal aba: Pur 20:7; Pəris 18:21; 20:3; Mal 3:5; Jem 5:12. † **19:13 19:13** Balli gbal aba: Mal 3:5; Jem 5:4.

<sup>14</sup> A pà wu nə sáng məkir'ara, ko awu nə tsək gír-annda a bədəm nte dāng. Banggî Bakuli mô: Mə nda Yahweh.

<sup>15</sup> << <Dum nə bafo andə kpata məsəcau aba pək bashi: a pà wunə ləmdə tərbân arə mə'tər, ko pagulo arə məkume dāng. Duməna púp awu nə pək bashi mala abio abwana mala nzali ma'wun nə bealboarna.

<sup>16</sup> A pà wunə duk bwa mə ká andə nyare abalə abwana mô nə acau kidikibwa dāng. ‡Kəa cam đəong sə yiləmi bio mə'murkala na aba ká-məbane mala lú dāng: Mə nda Yahweh.

<sup>17</sup> << <A pà wu nə binəməsə mə'eambo a babumo dāng. Awu nə gim bio mə'murkala a baməsəi nə banggi wi məsəcau, bə ana raka awu nə nunbi bamurò bafe mala caubikea male.

<sup>18</sup> Kəa nyesəi bwa gír məbane a kúnì məbane dāng, § sə a pà wunə bwal bumlulla a bumo arə kəbwa a binado mala abwana ma'wun dāng; a kún mani ka awu nə earce bio mə'murkala kəla mana a earce bamurò ka:\*. Mə nda Yahweh.

<sup>19</sup> Duməna púp wun nə bwal anê mem. Wu kəa tsək agirkusəu ma'wun, mənana à pà bəle mwashat raka bəà eau rəia dāng; a pà wu nə beal a'ulang aməsəbeale bari a baban mô dāng; a pà wu nə oasə daura mənana à tè nə ankonggúr ulangnì bari ka dāng.

---

‡ **19:16 19:16** Ko Kəa nakun mə'nyiri amur bio bwa Isərayila, mənana nə tsəa à nə kasəi wi bashi-lú a ndəbashi ka dāng. § **19:18 19:18** Balli gbal aba: Nggur 32:35,41; Pas 20:22; Rom 12:17,19; Ib 10:30; Sən 19:2. \* **19:18 19:18** Balli gbal aba: Pas 17:17; Mat 5:43-45; 22:39; Mar 12:31; Luk 10:27; Rom 13:9; Gal 5:14; Jem 2:8.

20 << <Bə kə bʷabura nongnə bʷama guro mənana beḃwa purnamurí nə ali, sə à malaká akmúrí ko à nyi bə kum bəmúrí raka, duməna púp ama bʷabura man nə mbwegir. Səama à pà nə kasə bashi mala wal-luia dāng acemənana yì bʷama guro ka, malaká kum panzəban male dāng.

21 Səama duməna púp bʷabure nə yinə gam ace pagir male mala mbwegir ace kumcau, abanam Yahweh, a bankutio aba Tara Ban-peri.

22 Sə pəris nə shawudí nə gam mala pagir male mala mbwegir ace kumcau, a badəm Yahweh, ace caubikea male mana pək ka, sə à nə twalibanì.

23 << <Lang wu yina aba nzali Kan'ana sə wu pandəna koya ulang nggun ace girlina ka, duməna púp ama bəla-ngguni ka wun nə nyesəi kəla gir na mənana à pərban arəi ka; wun nə twal apələa tərú, nə dupa wun gir'beami na; pà wu nə lì dāng.

24 A inea pələa ka, wun nə tər abəla-ngguni kat bəa duk pəboro aban Bakuli, ace ləmdə yàwá ma'wun abanam,† Mim Yahweh.

25 A tongnoia pələa ka, wun nə gandə li bəla-ngguni. Bə wu kpata nzongcau mənə anggo ka, pəbəle mala angguni nə hatəki ace wun: Mə nda Yahweh Bakuli ma'wun.

26 << <Cə wu lì kə nyama nə nkile arəi dāng.

<< <Pà wun nə kùtí a pəkkiagir mala

---

† 19:24 19:24 ace ləmdə yàwá ma'wun abanam ko <<ace bʷangsəam.>>

bángnə'bánɡna ko mala sələbəla dāng.‡

27 << <Pə wun nə kasəki nyang a takir wun, ko wun nə mwa mbotokun wun dāng.

28 << <Wu kəa cangi rə wun ace alú, ko wun nə tsək nyouləa arə wun dāng: Mə nda Yahweh.

29 << <Wu kəa pəndəkice amuna-maməna ma'wun nə tasəia bəà duk amā-gyatarəu§ dāng, bə ana raka nzali ma'wun nə kpa aba gyatarəu\* sə nə lumsə nə kidiḱi.†

30 << <Wu bwal nzongcau mala Sabbath, yì pwari usələo mem, sə wu ləmdə pagulo arə Tara-məfele mem.

31 << <Cə wu pələa wu kùtí a pàkkiagir mala amə'díkalú ko mala amə'nggár dāng; wu kəa kùtí a altea dāng. Bə wu pək ka, à nə dupa wun gír mənana nə tsəa wun nə pəndəki ka: Mə nda Yahweh Bakuli ma'wun.

32 << <Wu gusələ akapana, wu pagulo aban abwana-məgule, sə wu bənggî Bakuli ma'wun: Mə nda Yahweh.

33 << <Lang bəri yiu sə yi do atə wun aba nzali ma'wun ngga, wu kəa pəkce-bə dāng.

34 Wu pəngnə bəri mənana yiu a do abalə wun ngga kəla mana wun nə pəngnə bwa mənana à bəli a nzali ma'wun ngga, sə awu nə earce kəla mana a earce bəmurò ka. Mənia ka nda acemənana wun

‡ 19:26 19:26 Balli gbal aba: Nggur 18:10,14; 2Amur 21:6; 2Kpa 33:6; Isha 2:6; 57:3; Ir 27:9. § 19:29 19:29 amā-gyatarəu abalə anda-peri.

\* 19:29 19:29 gyatarəu ko <<ḱwanyí doməsəcau aban Bakuli.>> † 19:29 19:29 kidiḱi ko <<bealbikea.>>

ngga wu nda ka abəri dıdɣal a nzali Masar;‡ Mə nda Yahweh 'Bakuli ma'wun.

<sup>35</sup> << <Kəa bəmbəri kəbwa aba kārəki gır dāng; ko aba sauwa mala gır na, ko aba dəmbərya mala gır na, ko aba mwaro mala gırnî na.

<sup>36</sup> Duməna púp ama səkel mò, ko tyang mò, ko tasau mô, mala kārəkigir ka bə do mə'məsəcaunî na. Mə nda Yahweh 'Bakuli ma'wun mənana pusə wun, wu purî bá nzali Masar ka.

<sup>37</sup> Wu kpata anggurcau mem kat andə anzong-cau mem kat, sə wu pea. Mə nda Yahweh.> >>

## 20

### *Pàtanni ace pà gır'nkila nə muna*

<sup>1</sup> Yahweh nacau nə Musa ama,

<sup>2</sup> <<Awu nə banggi amə Isərayila ama, <Bwa mənana kat atə amə Isərayila ko atə abəri mana à do a nzali Isərayila sə pà koməye na atə amuni aban Molek ka, duməna púp à nə wal-luí; abwana mala binalê nə bukki púp nə atali.

<sup>3</sup> Mim nə nggearəam ngga mə nə pələ arəi, mə nə pusəi bə purî balə abwana male, acemənana pənə mwashat atə amuni aban Molek, mənana tsəa ban-məfele mem duk gir-beami sə pəndəkice lulləəm məfele ka.

<sup>4</sup> Sə bə abwana mala mənə yì nzali, gır məsəia, à deki mənə yì bwa mənana pà muni aban Molek, sə à wal-luí raka,

<sup>5</sup> mə nə pələ arəi andə təu male, mə nə kasəia, bəə purî balə abwana malea. Mənia ka nda gır

---

‡ 19:34 19:34 Balli gbal aba: Pur 23:9; Pəris 18:3; Nggur 10:19; 23:7.

mana nè kum bwa mənə, andə koya bwa mənana kutia \*gyatarəu aban kpata Molek ka.

*Pərban arə ká dika alú*

<sup>6</sup> << <Bwa mənana pələ kəla məgyatarəu nə ká atə amə'dikalú andə amə'nggár ka, mə nə pələ arəi sə mə nə kasəi bə puri bələ abwana male.

<sup>7</sup> Wu tər bamur rə wun aba doməfele, acemənana Mə nda Yahweh Bakuli ma'wun.

<sup>8</sup> Wu parkir wun wu kpata anē mem açemənana Mə nda Yahweh mana ən tər wun bə wu duk abwana mem ngga.

*Anzongcau mala do mala abwana a bala*

<sup>9</sup> << <Bə bwa säng tárrí ko nggè ka duməna púp à nè wal-luí.† Bwa kəla mənə ka duməna púp bəə wal-luí acemənana sängŋənà tárrí andə nggè; ‡nkila male na amurí.

<sup>10</sup> << <Bə bwabura pək caubikea mala nongnə mālá bi mə'murkala ka, duməna púp bwabure andə bwame mana à pək caubikea mala nongnə rəarəia, yia kəm ngga à nè wal-luia.

<sup>11</sup> Bə bwa nongnə mālá tárrí ka, pənī tárrí kəsəkya. Duməna púp yì andə bwame yia kəm ngga à nè wal-luia; nkila malea na amúrià.

<sup>12</sup> Bə bwabura nongnə nkili mālá muni ka, duməna púp bwabure andə nkili yia kəm ngga à nè wal-luia; à pàngŋənà gir-beami; nkila malea na amúrià.

---

\* **20:5 20:5** Balli aba: Pur 34:15-16. † **20:9 20:9** Balli gbal aba: Pur 20:12; 21:17; Nggur 5:16; Mat 15:4. ‡ **20:9 20:9** Balli aba: 2Sam 1:16; 1Amur 2:32,33,37.

13 Bè bwabura nongnə bi bwabura, kəla mana bwabura nə nongnə bwama ka, à pàngnənà gír'beami. Duməna púp yia kəm ngga à nə wal-luia; nkila malea na amúrià.

14 Bè bwabura pak-bwama nə bwama andə nggeà bwame yia kəm ngga,§ bealbikea na. Duməna púp yia kat ka, à nə pisəia a bəsa, ace mənana bealbikea bə kəa pak kəm abalə wun raka.

15 Bwabura mənana pak caubikea mala eau girkusəu ka, duməna púp à nə wal-luí, sə girkusəuĩ gbal ka bəà wal-luí.\*

16 Bwama mənana pà bamúri aban girkusəu ace mənana bə eauwi ka, duməna púp à nə wal-luí andə girkusəunì.

17 << <Bè bwabura twal mə'nggaule, muna-bwama mala tárrí ko muna-bwama mala nggè, sə à nongnə rəarəia ka,† gír kəsəkya na. À nə pəria a məsə abwana bəà purí balə abwana malea. Yì ka kìdíkìna mə'nggaule, sə bafe mala caubikea male nə do amurí.

18 ‡Bè bwabura nong andə bwama mənana nda aba bumkwana male, sə pak-bwama nəi ka, ndəlina tər bunno mala nkila male, sə yì gbal ka nyingna tər bunno mala nkila male kwas. Yia kəm ngga à pà nə ballia abalə abəla malea dāng.

19 << <A pà wunə nongnə mə'eam nggò ko mə'eam tárró dāng. Bwa mənana pè ka, ndarə pé

---

§ 20:14 20:14 Balli aba: Pəris 18:17; Nggur 27:23. \* 20:15 20:15 Balli gbal aba: Pur 22:19; Pəris 18:23; Nggur 27:21 † 20:17 20:17 à nongnə rəarəia ka ko <<yì ka sən bəta mə'nggaule, sə mə'nggaule sən bəte ka.>> ‡ 20:18 20:18 Balli gbal aba: Pəris 18:19.

abəla male kəsəkya; yì andə bwame ka bafe mala caubikea malea nè do amúrià.

<sup>20</sup> Bə bwabura nongnə mālá kine ka, pànî kine kəsəkya; bafe mala caubikea male andə mala bwame nè do amúrià, sə à nè wũ à pà nè kum muna đang.

<sup>21</sup> Bə bwabura nongnə mālá mə'eambi ka, pàngnənà gîr'beami sə pànî mə'eambi kəsəkya. Yì andə bwame ka à nè wũ à pà nè kum muna đang.

### *Do məfele aba nzali*

<sup>22</sup> << <Duməna púp wun nè bwal anê mem kat andə anggurcau mem kat sə wun nè pea, ace mənana nzali mana ən nggə yinə wun bə wu do abaləi ka, bəkəa u wun đang.

<sup>23</sup> Sə pà wu nè kpata akúncau mala nzali mala abwana mənana ən nggə pəria a badəm wun ngga đang; acemənana yia ka à pàkki agir mənə ka, nda tsəa sə ən binəcea ka.

<sup>24</sup> Səama wun ngga ən pana cau mem aban wun ama: Wun nè ak nzali malea arəja. Mə nə pà wuni bə duk girkuma ma'wun, nzali mənana kiura andə mur'nyi kə bang kàm ngga. Mə nda Yahweh Bakuli ma'wun mana tər wun bə wu duk đang nə abwana mala acili anzali ka.

<sup>25</sup> Acemani ka, wun nè gau nre girkusəu mənana məboarne§ na ace girlina andə mana gîr'beami na ka, sə anre nyal mənana gîr'beami na andə mana məboarne na ace girlina ka. Wu kəa pəndəki bamur rə wun nə bəkə girkusəu ko nyal andə koman mənana kat kə pūrə nə múrbumi a

---

§ 20:25 20:25 Balli gbal aba: Tite 8:20; Pəris 11:1-31; Nggur 14:3-20.

nzali, amənana ən tárnia bə wu nyesəia agir'beami na ka dāng.

<sup>26</sup> Duməna púp wun nə aməfele abanam, acemənana Mim Yahweh ka mə nda məfele, sə ən tarna wun abalə acili abwana bə wu duk mem.

*Pərban arə bangho mala alú andə mala pakkia-gir nggár*

<sup>27</sup> << Bwabura ko bwama mənana mədikalú na ko m'nggár na ka, duməna púp à nə wal-luí. Bəà bukkia nə atali; nkila malea nə pa amúrià.> >>

## 21

### *Do məfele mala apəris*

<sup>1</sup> Yahweh ne Musa ama, <<Nacau nə apəris, andə amuna-burana mala Haruna, sə wu banggia wia ama, bə kəbwa ateà bəkəa pəndəki rəi nə oasə bəmúri abalə anàtà mala tsəkban mala bəbwa atà abəla male mana wù ka dāng,

<sup>2</sup> she bə bəlê ka nda tù abani, ko nggè na, ko tárri na, ko muna-bwabura male na, ko boarnsarile, ko mə'eambi na,

<sup>3</sup> ko m'nggaule nsari (mənana dupi wi acemənana malaká albura raka) nda ka; amənia ka nda yakəla nə pəndəki rəi acea ka.

<sup>4</sup> Pəris pà nə pəndəki rəi acemənana yì ka nda múr abwana a tàu male, sə anggo ka nə duk gír'beami ka dāng.

<sup>5</sup> Duməna púp pəris pà nə mwa kə ban a bəmúri bə duk kongəlang dāng, pà nə mwaki ankanggari mbotokuni dāng, sə pà nə cangi nyouləa arəi dāng.

<sup>6</sup> Apəris nè duk aməfele aban Bakuli malea sə à pà nè pəndəkice lullə Bakuli malea dāng. Yia ka à nda ka abwana mənana à pākiyi Yahweh apagir mala pisəe a bəsa, yì gírlina mala Bakuli malea ka; acemani ka, duməna púp à nè duk aməfele.

<sup>7</sup> Pəris pà nè al mā-gung, ko b̄wama mənana à k̄id̄ik̄in̄i ka dāng, sə pà nè al b̄wama mənana pur̄i bur̄i ka dāng, acemənana pəris ka məfele na aban Bakuli male.

<sup>8</sup> Pəris ka duməna púp abwana nè twali məfele na acemənana yì na kə pàgir mala gírlina\* abanam, Bakuli ma'wun ngga. Yì ka nè duk məfele aban wun, acemənana Mim, Yahweh, mana ən tar wun ace b̄amúr̄am ngga, Mə nda məfele.

<sup>9</sup> Sə b̄è boarnsarile koya pəris pəndəki r̄èi nè gyatarəu ka, ndarə pəndəkice tárri; duməna púp à nè pisəi a bəsa.

<sup>10</sup> <<Pəris mənana nda muna-dəmba, abalə amə'eambi, mənana à d̄ārəni nè m̄ur̄u d̄ārəb̄an, sə à t̄arn̄i b̄è oasə adaura-pəris ar̄èi ka, duməna púp pà nè nying nyang b̄amúr̄i zuli dāng, sə pà nè san agir'nggūr̄èi dāng.

<sup>11</sup> Pà nè k̄ut̄i amur koya lú dāng; pà nè pəndəki b̄amúr̄i dāng, ko b̄è lú tárri ko nggè na ka,

<sup>12</sup> sə pà nè pur̄i ban məfele mala Bakuli male nè ká a nza dāng,† ace mənana b̄əkəa pəndəkice ban məfele raka; t̄arban mala m̄ur̄u d̄ārəb̄an mala Bakuli ka nda amur̄i: Mə nda Yahweh.

\* **21:8 21:8** *pàgir mala gírlina ko pàgir mala pisəe a bəsa.*

† **21:12 21:12** *sə pà nè pur̄i ban məfele mala Bakuli male nè ká a nza dāng, ko pà nè nying túró male a ban məfele mala Bakuli male ace b̄əkə ḡir a nza dāng*

13 Sə pà nè al b̥wama mənana súrənà b̥wabura ka d̥àng.

14 Pà nè al mā-lú ko b̥wama mənana purî ta burî, ko b̥wama mənana à gbárí, ko mā-gung na ka d̥àng. Nsari na nè al abalə abwana male ka,

15 acemənana b̥ə pàk ka, amuna mənana nè yia b̥əlia nənzmò ka à pəndəkina abalə abwana male.‡ Mə nda Yahweh mana ən nggə t̥ar pəris b̥ə duk m̥əfele ka.>>

16 Sə Yahweh ne Musa ama,

17 <<Nacau nə Haruna, banggi wi ama, kə muna ko məkau pá kàm a nggurkwar ma'wun, mənana b̥əkə bare shingnəe, ko d̥wanyi b̥əkə bare r̥əi ka, nə sung t̥u aban gyangŋan ama nə pà boro girlina mala B̥akuli male ka d̥àng.

18 B̥ə ya b̥wa na sə ndanə kə m̥əbane a b̥ə bare ka, b̥əkəa sung t̥u aban gyangŋan ama nə p̥əgir d̥àng: nte ko gbak̥əre, ko b̥wa mənana nggun-lull̥əi sana, ko b̥ə kus̥əi ko bui sauwa kúti b̥i,

19 ko b̥wa mənana b̥ə kus̥əi ko bui bunno,

20 ko m̥ə'nzongtong, ko nk̥pandal-cand̥əa, ko b̥wa mana ndanə b̥wá a m̥əs̥əi, ko ndanə kwánó oakiban, ko kwánó kwàmbi, ko b̥wē ka bed̥əran na ka.

21 Kəb̥wa pà kàm at̥a amuna and̥ə aməkau a t̥au mala Haruna p̥əris, mənana b̥ə bare r̥əi ka ndanə kə m̥əbane, nə sung t̥u aban gyangŋan ama nə pà aboro mənana à nə pis̥əia a b̥əsa abanam, M̥im B̥akuli male ka d̥àng.

---

‡ 21:15 21:15 à pəndəkina abalə abwana male ko <<à pà nè ea b̥əà duk apəris abalə abwana male d̥àng.>>

<sup>22</sup> Kat andə amani ka, nə gandə li girlina mala Bakuli male, yì girlina mala apagir məfele andə apagir nggea məfele.

<sup>23</sup> Səama pà nə kùtí nə bá lagir, ko nə gbàshìban gyangŋan dāng, acemənanana ndanə məbane a bə bare rəì, sə ace mənana abān məfele mem bəà kəa duk məbeami dāng. Mə nda Yahweh, mənana ən nggə tər abān mənía bəà duk aməfele ka.>>

<sup>24</sup> Anggo sə Musa nacau nə Haruna andə amuni, andə amə Isərayila kat.

## 22

### *Apəris andə agirlina malea*

<sup>1</sup> Sə Yahweh banggi Musa cau ama,

<sup>2</sup> <<Nacau nə Haruna andə amuni, ama bəà dum nə tsəkiru arə apagir məfele mala amə Isərayila, mənana à təría acem ngga, ace mənana bəà kəa pəndəkice lulləəm məfele raka: Mə nda Yahweh.

<sup>3</sup> Banggia wia ama, <Arə anza ma'wun mənana kat à kə yiu ka, bə kə bwa atə amuna andə aməkau ma'wun, gbàshìban ko je agir məfele mala amə Isərayila, mənana à təría acem Mim Yahweh, sə nda aba do-beami ka, mənə yì bwa ka, à nə kasəi, bə purí badəmbam: Mə nda Yahweh.

<sup>4</sup> Bə bə kəbwa kām a tâu mala Haruna, ndanə kwánó nggû, ko mürgür kə sur a bəte ka, pà nə lì atə agir məfele dāng, she bə langŋa rəì boarnansari ka. Koya pəris mənana kat je bə kəgir mənana je rə lú, ko yi ka sukkimür arəi ka, nə pələ məbeami,

<sup>5</sup> sə bə̀ yi ka je bekə gîr mənana kə kudəki a nzali, mana nə gandə tsəi bə duk məbeami, ko bə je bekə bwa mənana nə gandə tsəi bə duk məbeami, ko bə mana nda do-beami mala bwê ka.

<sup>6</sup> Koya pəris mənana je ulang aməno yì agir ka, nə duk məbeami ba pwarikpəra, sə pà nə lì atà apagir məfele dāng she bə sussəna a mūr ka.

<sup>7</sup> Lang pwari kpana ka, nə boarnsari, sə anzəm mənə ka, nə gandə li atà agir məfele, acemənana gîrlina male na.

<sup>8</sup> Pəris ka pà nə lì nyam gîrkusəu mənana à kumi wuna atārəi ko anyambura wal-luì ka dāng,\* acemənana nə tsəi nə duk məbeami: Mə nda Yahweh.>

<sup>9</sup> Acemani ka, duməna púp bəà kpata kwarkiru mem, bə ana raka à nə twaltwalə mala caubikea amúrià sə à nə wũ atəcau male bə à pəndəkice ka: Mə nda Yahweh, mənana ən nggə tər apəris bəà duk aməfele ka.

<sup>10</sup> <<Bwapwasəa ka pà nə lì aba gîr məfele dāng; kə bə bəri bwa-kúndāngna mala pəris, ko bwa mənana à twali ace túró-boalo ka, pà nə lì aba gîr məfele dāng.†

<sup>11</sup> Səama bə pəris kúr guro nə boalo, duk gîrkuma male ka, gurè nə gandə li, sə koya bwa mənana à bəli a bala male ka, à earənì wi bə li aba gîrlina male.

<sup>12</sup> Bə nsarile pəris al bwapwasəa ka, nsarile mənə pà nə lì abalə agir məfele mənana à pāki ka

\* **22:8 22:8** Balli gbal aba: Pur 22:31; Pəris 7:24; 17:15; Ezək 44:31.

† **22:10 22:10** Balli gbal aba: Pur 29:33; Bal 3:10; 18:4,7.

dàng.

<sup>13</sup> Səama bə nsarile pəris ka duk mā-lú ko dobala male gauwa pənə muna dang, sə nyare a bala mala tarri, kəla mana pá a lo-bwa male ka, à nè eari wi bə lì aba girlina mala tarri; bə mənə na raka, kə bwapwasəa pà nè lì girlinê dàng.

<sup>14</sup> Sə bə bwa kəla mənə lì gir məfele aba dʷanyisələe ka, duməna púp bʷê nè mbwe girlina mənə lì ka, sə nè tsək mwashat aba gauwe tongno mala kúrè amurí, sə nè pè pəris mənə yì gir məfele ka.

<sup>15</sup> Agir məfele mala amə Isərayila mənəna à kə yinəia ace pè Yahweh ka, apəris bəà kəa pəndəkicea

<sup>16</sup> nə nying abwana mana apəris na raka bəà lì dàng. Bə à pək ka à nè twaltwalo mala caubikea andə bafe amúrià: Mə nda Yahweh, mənəna ən nggə tər apəris bəà duk aməfele ka.>>

### *Apagir mənəna à nè ea ka*

<sup>17</sup> Sə Yahweh banggi Musa ama,

<sup>18</sup> <<Bangcau nə Haruna andə amuna-burana male, andə amə Isərayila ama, Lang bebwa a t̃au mala amə Isərayila, ko atà amə'kúndàngna mənəna à ndanədo a nzali Isərayila, yinə boro nè pa, ko mala lumsə koməye na atà apəcau nə-shambum male, ko pəgir mala eare mala bumi na, mənəna à nè pəgir mala pisəe kəring nəi abanam Yahweh ka,

<sup>19</sup> bə do ama à nè é ka, duməna púp bə pa jam-nda ko gbato, ko gam a domwan male, mənəna bəkə gír məbane pà kəm arəi raka.

<sup>20</sup> Wu kəa pà bekə gir mənana ndanə bekə məbane arəi ka dāng, acemənana Yahweh pà nə é a kúni wun dāng.

<sup>21</sup> Sə bə bwa nə pè Yahweh gir'nkila mala pàgir mala dotarəu ace lùmsə pàcau nə-shambum male, ko pàgir mala eare mala babumi na, atà andá ko ambul a domwan ngga, bə à nə é ka, duməna púp nə duk mənana lùmsə puppup, bekə gir məbane pà kàm arəi raka.

<sup>22</sup> Pà wun nə pà bekə girkusəu mənana nte na, ko gbakəri, ko mənana kúm-penye, ko mənana bekə murgir kə pur arəi, ko ndanə nzwarı ko kwàmbi ka abanam Yahweh dāng, ko wun nə pam, Mim Yahweh, bə duk pàgir na nə bəsa amur gyangjan ngga dāng.

<sup>23</sup> Awu nə gandə pa jamnda ko nzur mənana bə bare sauwa kúti bi, ko gatti bi ka, ace pàgir mala eare mala babum, səama bə pàgir na ace lùmsə pàcau nə-shambum ngga, à pà nə é dāng.

<sup>24</sup> Girkusəu mənana kat kúm-penye a nkyari, ko à arki ankyari, ko nkyari sanā, ko kasə ka, à pà nə panagir nēi abanam Yahweh dāng; pà wu nə pàk mənə ka aba nzali ma'wun dāng,

<sup>25</sup> sə pà wu nə ak ulang agirkusəu mənıa ka a bu bwa-kúndāngna ama wun nə pa gir'nkila nēi kəla pàgir mala gırlina‡ mala Bakuli ma'wun dāng. Bakuli ka pà nə ak a'ulang agirkusəu mənə ka a kúni wun dāng, acemənana məbane nakam arəia atəcau mala kúm-penye malea.>>

---

‡ 22:25 22:25 *pàgir mala gırlina* ko pàgir mala pisəe a bəsa; anggo gbal a məsəi 27.

26 Sə Yahweh ne Musa ama,

27 <<Lang à bəl jamnda, ko nzur ka, à nè nyi atà nggè nongno tongno-nong-bari, sə twal a tongno-nong-tàruia pwari aban ká damba ka, à nè gandə é bə duk pàgir nə bəsa abanam Yahweh.

28 Səama pà wun nè wal ndă ko nzur, a pwari mə'mwashati andə muni dāng.

29 Sə bə wun nè pwan-myal girkusəu ace pa gir'nkila ace pək-yāwá abanam Yahweh ka, duməna púp wun nè pè aba kpata njari ace mənana bə wu kum â ka.

30 Wun nə li a kə pwari mə'mwashati; pà wun nə nying kə cili bə bankwari dāng: Mə nda Yahweh.

31 <<Anggo sə wun nə kpata anzongcau mem sə wun nè peă: Mə nda Yahweh.

32 Sə pà wu nè pəndəkice lulləam məfele dāng, ace mənana bə abwana səni ama mə nda məfele abalə amə Isərayila ka. Mə nda Yahweh mənana ən nggə tər wun bə wu duk abwana mem,

33 Mīm mənana ən pusə wun wu purî bá nzali Masar ace mənana mə duk Bakuli ma'wun ngga: Mə nda Yahweh.>>

## 23

### *Alamsan mala Yahweh*

1 Yahweh banggi Musa ama,

2 <<Bangcau nə amə Isərayila, nea wia ama, Amənia ka, à nda ka alamsan mem mənana à kwakia, ama duməna púp bə wu hamnəia kəla aramba-banbwáná məfele ka; alamsan mem mənana ən kwakia ka à nda.

*Pwari Sabbat*

<sup>3</sup> <<Aba nongŋo tongno-nong-mwashat wun nè pàktúró, səama tongno-nong-ɓaria pwari ka, nè duk pwari Sabbat, pwari usələo kat-kat, mala ramba-banɓwáná məfele. Pà wu nè pàk kə túró abaləi dāng. Sabbat na acem Yahweh arə abando ma'wun kat.\*

*Yàlîmurû*

<sup>4</sup> <<Amənia ka à nda ka alamsan mem Yahweh mənana ən kwakia ka, yì aramba-banɓwáná məfele mənana wun nè hamnəia ɓə apwari malea mənana à tsəkia wia ka à yi kārə ka.

<sup>5</sup> Aba lum-nong-inea nongŋo mala zongŋo mədəmbe, nə pwari-ká-ndwent ka, wun nè pà gîr'nkila mala Yàlîmurû abanam Yahweh.

<sup>6</sup> Sə a lum-bwamdə-tongnoia pwari mala kə zongŋe ka, nda tita Lamsan mala Bəredi mana Yis pà arəi raka acem Yahweh; wun nè twal anongŋo tongno-nong-ɓari mənana abaləia ka, wun nè li Bəredi mənana yis pà arəi raka.

<sup>7</sup> A pwari mədəmbe ka, wun nè yiu ace ramba-banɓwáná məfele; a pwari mənəia ka, pà wu nè pak kə túró mala koya pwari dāng.

<sup>8</sup> Səama a koya pwari mala aməno yì anongŋo tongno-nong-ɓari ka, wun nè yinə pàgîr nə bəsa abanam Yahweh. A tongno-nong-ɓaria pwari ka, nda pwari mala ramba-banɓwáná məfele; a pwari mənəia ka, pà wu nè pak kə túró mala koya pwari dāng.>>

---

\* 23:3 23:3 Balli gbal aba: Pur 31:15; 35:2; Pəris 16:31; 23:32; 25:4.

*Lamsan mala abəlagir mədəmbe*

<sup>9</sup> Pələa Yahweh bangcau nə Musa ama,

<sup>10</sup> <<Bangcau nə amə Isərayila, nea wia ama, Lang wu yina a nzali mana ən nggə pà wun, sə wu pwàn gərbaban male ka, duməna púp wun nə yinə kùnò mala abəlagir mədəmbe mala agirbaban ma'wun aban pəris,

<sup>11</sup> sə wun nə loasə kùnoê a kuli a badəmbam Yahweh, ace mənana bə wu kum â ka. A pwari mənana anzəm Sabbath ka sə pəris nə loasəi a kuli.

<sup>12</sup> A pwari mənana à nə loasə mənə yì kùnò ka, duməna púp awu nə pà muna-gam mənana mbule mwashat, sə bəkə gír məbane pà kàm arəi raka, bə duk pəgír mala pisəe kəring abanam Yahweh.

<sup>13</sup> Sə atārəia andə mənə ka awu nə pà tyang bari mala muku məbəlke mana à zurəi andə mürú olif ka, bə duk pəgír mala məsəsa male; pəgír nə bəsa na, mala pa rəmban məboarne mana kə pwasəbumam Yahweh ka. Sə atārəia andə mənə dəm ngga awu nə pà lita mwashat mala mür-anap, bə duk pəgír mala girnúná.

<sup>14</sup> Pà wu nə lì kəbè bəsa məsəsa dāng, ko pwale, ko ime, ko mənana à lurəi pələ bəredi ka, shebə wu yina nə pəgír mənəia aban 'Bakuli ma'wun ngga. Mənəia ka nggurcau na tətək arə anza ma'wun kat, arə abān mənana kat wu duk kam ngga.

*Lamsan mala alimô*

<sup>15</sup> <<Twal a pwari mənana yiu anzəm Sabbath, yì pwari mana wu yinə kùnò mala abəlagir nəi, ace

pəgír mala loasəe a kuli a bədəmbam Yahweh ka, wun nə bal alimo tongno-nong-bari.†

<sup>16</sup> A lumi-tongnoia pwari, yì masələata pwari mala tongno-nong-baria limo ka, wun nə yinə bə pəgír mala məsəsa nə bəsa məsəsa abanam Yahweh.

<sup>17</sup> Arə abala ma'wun ngga, duməna púp wun nə yinə agbatali bəredi bari, ace pəgír mala loasəe a kuli; koya gbatali bəredi ka, à nə pè nə tyang bari mala muku məbəlke, à nə lurəi nə yis arəi, sə à nə yinəi à nə ya pam Yahweh kəla bəlagir mədəmbe.

<sup>18</sup> Atārəia andə agbatali bəredi mənə ka, duməna púp wun nə pa amuna-nzur tongno-nong-bari mənana mbulea mwashat-mwashat, sə kə məbane pà kəm arəia raka, andə lo-jamnda mwashat, andə agam bari. À nə duk pəgír mala pisəe kəring abanam Yahweh atārəia andə pəgír mala məsəsa malea, andə apagir mala girnúná; pəgír nə bəsa na mala pà rəmban məboarne mana kə pwasəbumam Yahweh ka.

<sup>19</sup> Sə wun nə pagír nə gbato mwashat bə duk pəgír ace caubikea,‡ sə amuna-gam bari mənana mbulea mwashat-mwashat ka kəla gír'nkila mala apagir ace dotarəu.

<sup>20</sup> Sə pəris nə loasə agam mənəia bari ka a kuli atārəia andə bəredi mala bəlagir-mədəmbe, kəla pəgír mənana à nə loasəi a kuli a bədəmbam Yahweh ka. À nə duk məfele abanam Yahweh, ace pəris.

---

† 23:15 23:15 Balli gbal aba: Pur 34:22; Bal 28:26; Nggur 16:10; Atúró 2:1. ‡ 23:19 23:19 pəgír ace caubikea ko <<pəgír ace lakban arə caubikea.>>

21 <<A pwari mənə ka wun nə hama ama pwari mægule na ace ramba mala abwana; ramba-banbwáná məfele na ace wun. Pà wu nə pàk kə túró mala koya pwari dāng. Nggurcau na tətək arə anza ma'wun kat, arə abân mənana kat wu duk kam ngga.

22 <<Sə lang wu yina pwàn abəlagir mala nzali ma'wun ngga, pà wu nə pwanía aban ká arə nzong baban ma'wun dāng,§ sə pà wu nə alta bakurikuri ma'wun anzəm pwan-girbaban dāng. Wu nyinggi amətər andə abəri mənana à do abalə wun ngga: Mə nda Yahweh Bakuli ma'wun.>>

### *Lamsan mala twang Anjawe*

23 Sə Yahweh ne Musa ama,

24 <<Banggi amə Isərayila ama, Pwari mədəmbe mala tongno-nong-baria zongño ka, wun nə twali pwari na à tsəi ace usələo kat-kat; pwari məfele ace ramba-banbwáná, mənana à nə hamnə pakkidire male mala kasəbaləu nə bua-njawe məcandəe mala anjawe\* ka.

25 Pà wu nə pàkki atúró ma'wun abaləi dāng. A kún mani ka, wun nə pàboro nə bəsa abanam Yahweh.>>

### *Pwari Shawudíban*

26 Yahweh ne Musa ama,

27 <<Lumia pwari mala mənía yì tongno-nong-baria zongño ka nda Pwari mala Shawudíban.†

---

§ 23:22 23:22 Balli gbal aba: Pəris 19:9-10. \* 23:24 23:24 bua-njawe məcandəe mala anjawe ko buà-gāwàn, ko mak-yalang.

† 23:27 23:27 Balli gbal aba: Pur 30:10; Pəris 16:29-30; 25:9; Bal 29:7-11.

Nə dupa wun pwari ramba-banbwaná məfele. Wun nə binəi bamur rə wun agir sə wun nə pəgir nə bəsa abanam Yahweh.

<sup>28</sup> Sə pə wu nə pək kə túró mala koya pwari a mənə yì pwari ka dāng, acemənana Pwari mala Shawudiban na, ace shawudī wun a badəmbam Yahweh Bakuli ma'wun.

<sup>29</sup> Bwa mənana gilmur a mənə yì pwari raka, à pə nə balli abalə abwana male dāng.

<sup>30</sup> Sə bwa mənana kat pək kə túró a mənə yì pwari ka, mə nə kidiki abalə abwana male.

<sup>31</sup> Pə wu nə pək kə túró dāng kpékpé. Duməna nggurcau tətək abalə anza ma'wun kat, arə abandə ma'wun kat.

<sup>32</sup> Nə dupa wun Sabbat mala usələo kat-kat, sə wun nə binəi bamur rə wun agir. A tongno-nong-inea pwari mala zongne, nə pwarikpəra, lo a pwarikpəra aban ká bə pwarikpəra ka, wun nə pagulo arə Sabbat ma'wun.>>

### *Lamsan mala Do abalə Agumli*

<sup>33</sup> Sə Yahweh ne Musa ama,

<sup>34</sup> <<Banggi amə Isərayila ama: Lamsan mala Do abalə Agumli‡ ka, nə tite a lum-bwamdə-tongnoia pwari mala mənə yì tongno-nong-baria zongno ka, sə nə lidəmba arə anongno tongno-nong-bari ace pagulo abanam Yahweh.

<sup>35</sup> Pwari mədəmbe ka nə duk mala ramba-banbwaná məfele; pə wu nə pək kə túró mala koya pwari abaləi dāng.

---

‡ **23:34 23:34** Balli aba: Pur 23:16; Yoh 7:37.

<sup>36</sup> Wun nè twal anongŋo tongno-nong-ɓari, sə a koya pwari ka, wun nè pàgir nè bəsa abanam Yahweh. A tongno-nong-tàruia pwari ka, wun nè yiu ace ramba-banɓwáná məfele, sə wun nè pàboro mala gírlina abanam Yahweh. Dápi ace peri na; pà wu nè pàk kə túró mala koya pwari abaləi dāng.

<sup>37</sup> <<Amənia ka, à nda ka alamsan mem Yahweh mənana à kwakia, mənana duməna púp bə wu hamnəia kəla aramba-banɓwáná məfele, ace pà aboro mala gírlina abanam Yahweh, apagir mala pisəe kəring andə apagir mala məsəsa, agir'nkila, andə apagir mala gírnúná, koməye ka a pwari male mənana kārə nəi ka.

<sup>38</sup> Acilia alamsan mana à kwakia ka à nda ka, Sabbath mala Yahweh, andə aboro ma'wun, andə apagir mala lumsə apacau nə-shambum ma'wun, andə apagir ma'wun mala eare mala ɓabum wun, mənana wun nè pam Mim Yahweh ka.

<sup>39</sup> <<A lum-bwamdə-tongnoia pwari mala tongno-nong-ɓaria zongŋo, lang wu pwanəna agirɓaban mala nzali ma'wun ngga, wun nè pàkkidire lamsan mem Yahweh aba nongŋo tongno-nong-ɓari. A pwari mədəmbe ka, wun nè twal usələo kat-kat, sə a tongno-nong-tàruia nongŋo ka nə duk pwari usələo dəm kat-kat.

<sup>40</sup> A mənə yì pwari mədəmbe ka, wun nè tù abəla anggun məboarsəne andə abú nggun nkangga, andə abú nggun mənana nə ambui kpəm arəi ka, andə ambú gírpwala mana à kə gul a kún myalmúr ka, sə wu pàkkidire nə

banboarnado a badəm Yahweh 'Bakuli ma'wun aba nongŋo tongno-nong-bari.

<sup>41</sup> Wun nə pakkidire male kəla lamsan abanam Yahweh aba nongŋo tongno-nong-bari aba pələa. Duməna nggurcau tətək arə anza ma'wun kat; wun nə pakkidire male a tongno-nong-baria zongŋo.

<sup>42</sup> Wun nə do abalə agumli aba nongŋo tongno-nong-bari. Abwana mənana kat à bəlia amə Isərayila na ka, duməna púp à nə do abalə agumli,

<sup>43</sup> ace mənana anza ma'wun bəà sələ ama ən tsək amə Isərayila à do abalə agumli lang ən pusəia à purî bá nzali Masar ka: Mə nda Yahweh 'Bakuli ma'wun.>>

<sup>44</sup> Anggo sə Musa hama amə Isərayila alamsan mana Yahweh kwakia ka.

## 24

### *Denyina apitəla mala Taragula*

<sup>1</sup> Yahweh ne Musa ama,

<sup>2</sup> <<Tsək amə Isərayila bəà yinəo nə mürú məkware mənana à kambi arə abəla-olif ka ace apitəla, ace mənana abəsa malea bəà lidəmba nə earke koya pwari.

<sup>3</sup> A nza nə lagir\* mala Akwati mala Acau-nakûn, aba Tara Ban-peri ka, Haruna nə tsək bəsa mala apitəla koya pwarikpəra ace mənana bəà kə earke a badəm Yahweh ba dəmbari, koya pwari ka. Nə duk nggurcau tətək arə anza ma'wun kat.

---

\* 24:3 24:3 Balli gbal aba: Mar 15:38; Ib 6:19.

<sup>4</sup> Duməna púp nə kətərəki apitəla mənəia sə nə tamsəkia amur gír-tamsəia mənana à pè nə bolo-njengəlan ngga, ace mənana bəà kə earke a badəm Yahweh koya pwari ka.

### *Bəredi ace Taragula*

<sup>5</sup> <<Awu nə dārə muku məbəlke sə wu pək agbatali bəredi lum-nong-bari nēi, koməye ka dəmbərya male bə pək tyang bari.

<sup>6</sup> Sə awu nə yinəia a badəm Yahweh, awu nə gwalikia amur rəarəia arə abanī bari, tongno-nong-mwashat aba koya gwali amur kpamgbang-tsək-agir mənana à pè nə bolo-njengəlan ngga.

<sup>7</sup> Sə awu nə tsək myang-kwarra a nkanggari koya gwali, ace mənana atārəia andə bəredi ka, bə duk kāmbe mala kasəbaləu;† pəgír nə bəsa na abanam Yahweh.

<sup>8</sup> Koya pwari Sabbat ka, Haruna nə gilikicia a badəm Yahweh, pà nə ue dāng; gír na mənana duməna púp amə Isərayila nə nggə pè kəla kùrcəu tātək ka.

<sup>9</sup> Sə bəredi mənə ka məla Haruna na andə amuni andə aməkə; à nə shè aba ban məfele, acemənana kāmbe nggea məfele male na abalə apagir nə bəsa abanam Yahweh; duməna male, à nə nggə pe wi málá male pà kām dāng.>>

### *Girkani amur patanni mə'məsəcauni*

<sup>10</sup> A bə pwari ka, bə muna-bwabura mənana nggə ka bwama Isərayila na sə tárrí ka bwa Masar na ka, wari abalə amə Isərayila. Muna-bwabura

---

† 24:7 24:7 kāmbe mala kasəbaləu ko <<pəgír mənə kat à pà ka, eauna aban Bakuli ace kasəbaləi arə bwa mana pà ka.>>

mala bʷama Isərayila mən̄ia munə andə bʷa Isərayila aba kàttì,

<sup>11</sup> sə muna-bʷabura mala bʷama Isərayila ka pàkce lullə Yahweh b̄a nə suban.‡ Pələa à wari n̄ei aban Musa. Lullə ngge ndà Shelomit muna-bʷama mala Dibəri, a tau mala Dan.

<sup>12</sup> Sə à oasəi a ndà, à nè kundə sùrə kàne mala Yahweh amurí.

<sup>13</sup> Pələa Yahweh banggi Musa ama,

<sup>14</sup> <<Wu pusə mən̄o yì bʷa b̄ə purî bá kàttì, sə abwana mənana kat à oè ka, b̄əà tsək buia amurí, sə bʷabundəa kat b̄əà bukki nə atali.

<sup>15</sup> Sə wu nunkir amə Isərayila ama bʷa mənana kat tsək kúni arə Bakuli male ka, bafe mala caubikea male nə do amurí.

<sup>16</sup> Bʷa mənana kat na m̄əbane amur lullə Yahweh ka, duməna púp à nə wal-luí. Bʷabundəa kat nə bukki. Ko b̄ə bʷa-kúndàngna na ko bʷa Isərayila na, sə na m̄əbane amur lullə Yahweh ka, à nə wal-luí.

### *Məsəu ace mäsəu*

<sup>17</sup> <<Bʷa mənana wal-lú b̄i ka, à nə wal-luí.

<sup>18</sup> Bʷa mənana wal-lú girkusəu ka, nə mbwe girkusəu.

<sup>19</sup> ŠBə bʷa tsəkî b̄i npenye ka, gír mənana pakkî b̄i ka, nda à nə pàkki wi ka.

<sup>20</sup> À nə bun mǔ ace bun mǔ, mäsəu ace mäsəu, minəu ace minəu; gír mənana kat bʷa pakkî b̄i ka, kə nda à nə pàkki wi ka.

---

‡ **24:11 24:11** Balli aba: Pur 20:7; Pəris 24:16; Bal 15:30; 1Sam 3:13; Nehe 9:18. § **24:19 24:19** Balli gbal aba: Pur 21:24; Nggur 19:19-21; Mat 5:38-39; 7:12.

<sup>21</sup> Bwa mənana kat wal girkusəu ka, nə mbwe girkusəu, sə bwa mənana wal-lú bwa ka à nə wal-luí.\*

<sup>22</sup> Kə nzongcau məmwashati na amur bwa-kúndàngna ko bwa Isərayila, acemənana mə nda Yahweh Bakuli ma'wun.>>

<sup>23</sup> Pələa Musa banggi amə Isərayila, sə à pusə bwa mənə naməbane ka anzəm kàttì, sə à bukki nə atali. Anggo sə amə Isərayila pǎ kəla mənana Yahweh ne Musa ka.

## 25

### *Pələa mana Sabbat na ka*

<sup>1</sup> Yahweh banggi Musa cau amur Nkono Saina ama,

<sup>2</sup> <<Nacau nə amə Isərayila sə wu banggia wia ama, lang wu yina aba nzali mənana ən pà wun ngga, wu nying nzalî bə kum usələo mala Sabbat abanam Yahweh.

<sup>3</sup> Wun nə bealbeale arə ababan ma'wun aba pələa tongno-nong-mwashat, sə wun nə kpaliki anggun anap ma'wun sə wun nə pwan bəlea aba pələa tongno-nong-mwashat,

<sup>4</sup> səama tongno-nong-ɓaria pələa ka, nə duk Sabbat mala usələo kat-kat ace nzalî abanam Yahweh.\* Abaləi ka pà wu nə bealbeale a ɓaban ko wun nə kpaliki anggun anap ma'wun dāng.

<sup>5</sup> Pà wu nə pwàn gír mənana gul a nkwalo anzəm ram gírbaban ma'wun ngga dāng, sə pà wu nə tūki abəla nggun-anap mənana wu kpaliki abui raka

---

\* **24:21 24:21** Balli gbal aba: ʔal 35:30-33.      \* **25:4 25:4** Balli gbal aba: Pəris 16:31.

dàng. Pələê ka nê duk mala usələo kat-kat ace nzalî.

<sup>6</sup> Pələa mala Sabbat mala nzali ka nê pusə gırlina ace wun, ace aguro ma'wun andə amə'túró-boalo ma'wun aburana andə amaməna, andə abəri mənana à do abalə wun ngga,

<sup>7</sup> sə ace anyam-ləsəa ma'wun andə anyam-babondo mənana a nzali ma'wun ngga: gır mənana kat nzali nê pusə ka gırlina na.

*Pələa mala Pàkkidire-banboarnado*

<sup>8</sup> <<Wun nê bal alimo Sabbat mala apələa, apələa tongno-nong-bari kusə tongno-nong-bari, ace mənana anonggio mala alimo Sabbat mala apələa ka, à nê pà wun apələa lumi-ine bwamdə tongno-nong-ine (49).

<sup>9</sup> Sə a lumia pwari mala tongno-nong-baria zongɲo,† mənana nda Pwari mala Shawudiban ngga, wun nê twang njawe bə bua bua-məcandəe. Duməna púp amənia yì Pwari ka wun nê twang njawe aba nzali ma'wun kat.

<sup>10</sup> Wun nê tər mənıa yì lumi-tongnoia pələa ka, sə wun nê hamnə kumbamuru aba nzali kat ace abwana andə agir mənana kat à ndanədo abaləi ka. Nê duk pələa mala pàkkidire-banboarnado ace wun. Aba pələa mənıa ka, koya nzali mənana kat à me ka, à nê nyesəi bə nyare a b̀ mətale mana atadəmbe ka ko a b̀ aməke, sə koyan mənana kat à me kəla guro ka nê nyare aban aməbala male.

<sup>11</sup> Məno yì lumi-tongnoia pələa ka, nê duk pələa mala pàkkidire-banboarnado ace wun. Abaləi ka

---

† 25:9 25:9 a lumia pwari mala tongno-nong-baria zongɲo mala lumi-tongnoia pələa

pà wu nə bealbeale dāng, pà wu nə pwàn kə mēssa mənana gul a nkwalō ka dāng, sə pà wu nə tūki abēla nggun-anap mənana wu kpəliki abui raka dāng.

<sup>12</sup> Məno yì pələa ka, mala pàkkidire-banboarnado na. Nə duk pələa mēfele aban wun. Kə gír mənana bəl atārəi a baban ngga nda wun nə lì ka.

<sup>13</sup> <<A mēnia yì pələa mala pàkkidire-banboarnado ka, koya nzali mənana kat à me ka, à nə nyesəi bə nyare a bù mətale mana atadəmbe ka ko a bù aməke, sə koyan mənana kat à me kəla guro ka nə nyare aban aməbala male.

<sup>14</sup> Sə bə a makkì bio mə'murkala kəgír, ko a kúr kəgír a bù bio mə'murkala ka, cə a təpəri dāng.

<sup>15</sup> Bə a kúr nzali a bù bio mə'murkala ka, kúrè ka nə kārəa arə lakkì mala apələa mana à kutikio anzəm pàkkidire-banboarnado mə'nzəmoè ka. Sə yì ka nə makko wi amur làkkì mala apələa mənana à ueo sə bə pàkkidire-banboarnado yiu ka.

<sup>16</sup> Bə apələe na pas ka, awu nə eamsə kúrè, sə bə à nda kpokyak ka, awu nə sulə kúrè, acemənana làkkì mala apələa mala pwan gírbaban na kə makkò ka.

<sup>17</sup> Pà wu nə təpəri rəarə wun dāng; wun nə bānggi 'Bakuli ma'wun, acemənana Mə nda Yah-weh 'Bakuli ma'wun.

<sup>18</sup> <<Bə wu earce do jam aba nzali ka, duməna púp wun nə bwal anê mem, sə wun nə kpata acau mem, sə wun nə peă.

<sup>19</sup> Nzali ka nə pà bəle, sə wun nə lì, wun nə dəmbo, sə wun nə duk jam.

20 Sə bə wu na ama, <Mana səm nə lĩ aba tongno-nong-ɓaria pələa, yi mənana səm bealbeale ko səm pwan gĩɓaban raka?>

21 Mə nə tsəkĩ nzali buam aba tongno-nong-mwashatia pələa, wun nə pwan gĩrlina mənana nə linə wun, abalə apələa tărú ka.

22 Sə lang wu bealbeale a tongno-nong-tăruià pələa ka, wun nə pwan gĩrlina, mənana nə yia kum mə'e mana wu pwan a tongno-nong-mwashatia pələa ka, sə wun nə kum kpəm mənana wun nə lĩ nə kánə wun a tongno-nong-inea pələa, a bàkú mala pwan gĩɓaban male ka.

### *Akmúr girkuma*

23 <<Pà wu nə mak nzali bə duk mala ɓwa tətək dāng, acemənana nzali ka mema. Wun ngga, wu nda ka abəri, sə wu yiu a dola atàm.‡

24 Sə aba nzali mənana kat nda a bù wun ngga, duməna púp wu sələ ama bə ɓwa makkò bə bare nzali ka ndanə njar nə nyare nə kúrí dəm a buo, bə earce ka.

25 <<Bə tər tsək bio ɓwa Isərayila sə mak bare nzali male ka, ɓwa mənana ɓəla li-gĩr-lú male na ka bə akmúr gĩr mənana mə'eambi mangɗənì ka.

26 Sə bə ɓwe panə kəɓwa mənana nə akmúr nzalinì raka, sə nənzmò ka yi kumbu sə kum gĩr mənana kārəa nə kúrí nài ka, bə nyare bə akmúrí.

27 Bə ɓal apələa, twal a pwari mana mangɗəna nzalì nài ka, sə bə mbwe cili boalo ace apələa mənana ueo aban ká bə pàkkidire-banboarnado

---

‡ 25:23 25:23 Balli gbal aba: 1Kpa 29:15; 1b 11:13.

ka, aban bwa mana kúrí ka, sə bə nyesə girkuma male.

<sup>28</sup> Sə bə pənə boalo mana kārəa nə akmúr nzalı raka, bə nyi a bu bwa mənana kúrí ka she bə pələa mala pàkkidire-banboarnado karna ka. Aba pələa mala pàkkidire-banboarnado ka, à nə nyinggi wi girkuma male bə nyar a bui.

<sup>29</sup> <<Bə bwa mak bala-do male, aba nggea-là mənana à kàrì nə sheran ngga, nə gandə nyare nə akmúrí aba kə pələa mana mé nəi ka. Aba pələa kat ka, ndanə njar mala nyare nə akmúr girkuma male.

<sup>30</sup> Bə à gandə akmúr balae aba lumsəo mala pələa mwashat raka, balae aba nggea-là mana à kàrì nə sheran ngga, nə duk mala bwa mənana kúrí ka andə amuni andə aməkè tətək; à pà nə akmúrí aba pələa mala pàkkidire-banboarnado dāng.

<sup>31</sup> Sə abala mənana à ndə arə amuna-là mənana à kàriá nə sheran raka, à nə twalià à ndə mwashat andə ababan mala nzalinì. À nə gandə akmúria, sə à nə gandə nyesəia aba pələa mala pàkkidire-banboarnado.

<sup>32</sup> Səama Amə'Lawi ka à ndanə njar koya pwari à nə akmúr abala malea abalə anggea-là mənana à tsəia kām ngga.

<sup>33</sup> Sə bə ya bala aba mwashat atə anggea-là mənəia Bwa-lawi me sə à akmúrí raka, duməna púp à nə nyesəi aba pələa mala pàkkidire-banboarnado, acemənana abala mənana amala Amə'Lawi na abalə anggea-là ka, agirkuma malea na abalə amə Isərayila.

<sup>34</sup> Amur mani ka, anzali yál-agir mala anggea-là malea ka, duməna púp à pà nè mea dāng acemənana girkuma malea na tətək.

*Pěməboarne aban mə'eambu mana mə'tər na ka*

<sup>35</sup> <<Bə bekə bwa atə amə'eam wun duk mə'tər sə gandə pàkki bamúri gbasha raka, duməna púp wun nè pe wi gbasha kəla mənana wun nè pàkkî bəri, sə bwa kúndāngna mana yiu a dola abalə wun ngga.

<sup>36</sup> Wu kəa ligir arəi dāng, sə wu kəa ak kə mūr amúr tangna mənana wu pe wi ka dāng. A kún mani ka wu banggi Bakuli ma'wun, ace mənana mə'eam wun ngga bə do a nkanggari wun.

<sup>37</sup> Kəa pe wi tangna boalo nə alta mūr amurí dāng, sə kəa pe wi girlina ace kum ligir arəi dāng.

<sup>38</sup> Mə nda Yahweh, Bakuli ma'wun, mənana pusə wun aba nzali Masar, ace pà wun nzali Kan'ana, sə mə duk Bakuli ma'wun ngga.

<sup>39</sup> <<Bə mə'eambo duk mə'tər a nkanggario, sə makko bamúri ka, kəa tsəi bə pàkkô túró kəla guro dāng.

<sup>40</sup> Səama bə do kəla mə'túró-boalo atə, sə kəla bəri mana yiu ace dola ka. Nə pàktúró atə ba pələa mala Pàkkidire-banboarnado.

<sup>41</sup> Sə yì andə amuni ka, à nə purî bala mò, à nə nyare aban abwana male, a tau male, sə a nzali mala akê.

<sup>42</sup> Yia ka aguro mema, mənana ən pusəia à purî bá nzali Masar ka; à pà nè mea bəa o a guro dāng.

<sup>43</sup> Pà wu nè yálmuria nə dʷanyì sən məsəswatər dāng, wu banggi Bakuli ma'wun.

44 Aguro mò aburana andə amaməna mənana awu nə pàngŋəŋəia ka, awu nə kúria arə anzali mənana à kàri wun ngga.

45 Awu nə gandə kúr gbal atà amə'kúndàngna mənana à yiu a dola atà wun ngga, sə aməbala malea mənana à nda atà wun, mənana à bəlia a nzali ma'wun ngga, à nə duk agirkuma ma'wun.

46 Wun nə gandə nyinggi amuna ma'wun kəla agirkuma malea, mənana à nə duk aguro a buia tətək ka. Səama mala amə'eam wun, amə Isərayila ka, kəbwa pà nə yálmúr bì nə bikido dāng.

### *Akmúr mətər*

47 <<Bə bəri ko bwa-kúndàngna mənana nda dola abalə wun, pələ məkume, sə mətəm wun mənana a nkanggari ka pələ mətər sə mak bamúri aban bəri ko bwa-kúndàngna mənania mana ndanədo abalə wun ngga, ko aban bebwə a tau mala bəri mənania ka,

48 nə do ama, anzəm mana mangŋəna bamúri ka, ndanə njar a bui nə akmúr bamúri. Mwashat atà amə'eambi nə gandə akmúri,

49 ko kine ko muna mala kine ka nə gandə akmúri, ko bebwə atà acili abəla-nggurkwə ko aməbala male nə gandə akmúri; ko bə yi ka yi kum gírbu ka, nə gandə akmúr bamúri.

50 Yi ka nə tábala andə bwa mənana kúri ka amur kúró kum-bamúrú male twal a pələ mənana mangŋəna bamúri nəi ka aban ká a pələ mala Pàkkidíre-banboarnado, sə kúre ka nə pa kəla mana làkki mala apələe pək ka. Kúró mala

kumbamuru male ka, à nè kārəí arə tangnakusəu mana à kə mbwe mə'túró-boalo nəi ka.

<sup>51</sup> Bə apələa nakam pas piu mana à ue ka, boalo mana nə mbwe ace akmúr bamúri ka nə pək kpəm.

<sup>52</sup> Sə bə apələe ue kpokyak sə pələa mala Pəkkidire-banboarnado nə yiu ka, boalo mana nə mbwe ace akmúr bamúri ka nə pək bəti.

<sup>53</sup> Yì bəri ka duməna púp nè pàngnəi kəla mətúró mana à twali a túró-boalo sə à kə mbwe a masələata koya pələa ka. Pə nə yálmúri nə dʷanyì sən məsəsawatər dāng.

<sup>54</sup> Sə bə à akmúri nə mənə yì anjar raka, yì andə amuni ka, à nə panzəia aba pələa mala Pəkkidire-banboarnado.

<sup>55</sup> Mə nda mənana amə Isərayila nda ka aguro abanam ngga. À nda ka aguro mem mənana ən pusəia à puri bá nzali Masar ka: Mə nda Yahweh Bakuli ma'wun.

## 26

### *Tangnakusəu mala okiru Yahweh bang ama:*

<sup>1</sup> <<Pə wun nè pəkkî bamur rə wun bekə nkul dāng,\* sə pə wun nè shər bekə bənzál, ko wun nè tamsə bekə nggun ko tali, ko wun nè tsək kə kúnámúru a nzali ma'wun ace mənana wun nè peri abania ka dāng. Mím Yahweh ka, mə nda Bakuli ma'wun.

---

\* **26:1 26:1** Balli gbal aba: Pur 20:3-4; Ang 81:9.

<sup>2</sup> Duməna púp wun nə kpata nzongcau mala Sabbat, yì pwari usəleo, sə wun nə dum nə pagulo arə Ban Məfele mem: Mə nda Yahweh.

<sup>3</sup> <<Bə wu bwal anggurcau mem, sə wu kpata anzongcau mem, wu pea ka,

<sup>4</sup> mə nə tsəa mbulo ma'wun nə nggə nyaka wun a kúnì male, sə nzali ma'wun nə pusəa wun bəle, sə anggun baban ma'wun nə pà bəlea.

<sup>5</sup> Kúnì mala nyamessa nə sauwa nə ká a kúnì mala pwan bəlanggun anap, sə kúnì mala pwan bəlanggun anap ka, nə sauwa nə ká a kúnì mala bealbeale; anggo ka wun nə li gírlina shebə wu dəmna ka; wun nə do aba rəpwala, kə məbane pà nə yiu arə wun dāng.

<sup>6</sup> Mə nə pà wun dorəpwala aba nzali ma'wun, wun nə nongnə-nongno sə kə bwa pà nə yipa wun nə bekə gír pà bangciu dāng; mə nə pər anyambikea bəa upi nzali ma'wun, sə nggeabyau mala biu-məbura pa nə kùtí a nzali ma'wun dāng.†

<sup>7</sup> Wun nə pərta abiwun aməbura, sə nggeabyau ma'wun nə gandəia, à nə kpaki a badəm wun.

<sup>8</sup> Abwana ma'wun tongno nə loasətə abwana gbəman, sə abwana ma'wun gbəman nə loasətə abwana á-lum, sə nggeabyau ma'wun nə gandə abiwun aməbura, à nə sukkio a nzali a badəm wun.‡

<sup>9</sup> Earmúru mem nə suləo amur wun, sə mə nə tsək wun, wun nə bəla, wun nə hatəki; mə nə bwal kúrcau mem mənana ən pē nə wun ngga.

---

† 26:6 26:6 Balli gbal aba: Ir 30:10; Ezək 34:25,28; Mik 4:4. ‡ 26:8 26:8 Balli gbal aba: Nggur 3:22; 32:30; Jes 10:19; 23:3,10.

<sup>10</sup> Wun nə nggə li məssa mənana wu soe a bah aba pələa mənana kútí ka, gandəa wun nə pusə məssa mə'e a bah ace mənana wun nə so bəshe ka.

<sup>11</sup> Mə nə tsək Taragula mem, yì bando memŞ abalə wun sə pà mə nə binəki wun dāng.

<sup>12</sup> Mə nə gya abalə wun sə mə nə duk Bakuli ma'wun, sə wun ngga, wun nə duk abwana mem.\*

<sup>13</sup> Mə nda Yahweh Bakuli ma'wun, mənana pusə wun, wu purî bá nzali Masar, ace mənana wu kəa duk aguro malea raka. †Ən bungi agara-bolo mala nggun-rya malea a myal wun, sə ən tsək wun, wu ging pərapəra.

*Kwarkiru ace dʷanyi okî Yahweh  
Yahweh bang ama:*

<sup>14</sup> <<Səama bə wu mgbikamkiru, wu ginə bwal anzongcau mem mənəia kat,

<sup>15</sup> sə bə wu ginə anē mem, sə yiləmi wun nə binəce anggurcau mem, mənana à nə kánə wun a dʷanyi kpata atsəkcau mem, sə wun nə panzəki kùrcau mem ngga,

<sup>16</sup> Mim a bui mem ngga mə nə pàkka wun agir mənəia ka: Mə nə tasə gir'mur'mwana‡ həkkit amur wun, mə nə kwak wun nə kwánó mənana pà nə mal dāng, andə bauwa mənana nə dumsə

---

Ş **26:11 26:11** Balli gbal aba: Pur 25:8; 29:45-46; Pəris 26:44; 1Amur 6:13. \* **26:12 26:12** Balli gbal aba: Ir 7:23; Luk 1:68; 2Kor 6:16; Sən 21:3. † **26:13 26:13** Ko Ən bungi rəcandəa malea mənana par wun ngga, sə ən panzə wun, ən tsək wun bə wu gya aba makrəu bangciu pà kām dāng. ‡ **26:16 26:16** Balli gbal aba: Ang 78:33; Ir 15:8.

wun a nte§ andə do-tikimúru ka. Wun nə beal məsəheale ma'wun bə acemənanə abiwun-aməbura nə ya li gır mənana bəl ka.

17 Mə nə pələa wun nzəmam,\* mə nə deki †abiwun-aməbura bəə gandə wun. ‡Abwana mənana à binəməsə wun ngga, à nə duk amə'yálmur wun. Wun nə bəngə ko bə ndo ama kəbwa pà kəm kə pəta wun raka.

18 Sə kat andə amənia yì agir, bə wu ginə okam ngga, mə nə lidəmba nə pakka wun girkwanban dəm mənana kərmur acaubikea ma'wun kusə tongno-nong-bari ka.

19 Nggori andə murcandəa ma'wun ngga mə nə bunni. Mə nə tsək bəməsə kuli ma'wun nə pək gbərantang kəla bolo-candəa, sə nzali ma'wun nə candə kanggərang kəla bolo-bəngə.

20 Rəcandəa ma'wun nə malā sə wu pək kə túró dāng: nzali ma'wun pà nə pusəa wun kə girkaban dāng, sə anggun mənana aba nzali ma'wun ngga à pà nə pà bəlea dāng.

21 <<Sə bə wu candəcau arəəm, wu binə okam ngga, mə nə hatəki tanni mənana kərmur acaubikea ma'wun kusə tongno-nong-bari ka.

22 Mə nə tasə anyam-candəa arə wun, à nə yia wala wun amuna ma'wun, sə à nə kidikia wun agirkusəu mana wu kə yália ka. Abwana bəti abalə wun na à nə ueo nəyiləmu ka. Mənia ka nə tsəa abwana kpokyak na à nə nggə gya amur

---

§ 26:16 26:16 Balli aba: Nggur 28:21. \* 26:17 26:17 KoMə nə pələ bəməsəam arə wun. † 26:17 26:17 Balli aba: Nggur 28:25; Akas 2:14; Ir 19:7. ‡ 26:17 26:17 Balli aba: Ang 106:41.

anjargula mala nzali ma'wun ngga.

<sup>23</sup> <<Sə kat andə amənia yì agirkwanban, bə wu ginə nyare abanam, wu lidəmba nə mgbicau arəəm ngga,

<sup>24</sup> mim gbal ka mə nə camba wun a nggaro; mim nə nggearəam mə nə kwak wun nə tanni mana kàrmúr acaubikea ma'wun kusə tongno-nong-bari ka.

<sup>25</sup> Mə nə yinə lwa amur wun mənana nə mbwe wun a kúnì məbāne mana wu pè, mala yàl anzongcau mana ən tsəka wun aba kùrcāu mana ən pangnə wun ngga. Ko bə wu bāngɲa wu kutiki abalə anggea-là ma'wun ngga, mə nə tasə rəkwana mə'kidikibanì abalə wun, sə wun nə kpa a babù abiwun-aməbura.

<sup>26</sup> Mə nə tamsə kum girlina ma'wun, sə mənia ka nə tsəa ovù mwashat na amaməna lum nə lura bəredi mənana kat à ndanəi ka. Bə à nə gakkì bəredi ka, bəwangine na koyan nə kum ngga. Wun nə lì, sə pà nə kārə wun dāng.

<sup>27</sup> <<Sə kat andə mənia ka, bə pà wun nə ok cau mem dāng, wu lidəmba nə mgbicau arəəm ngga,

<sup>28</sup> mə nə gingga wun a ngbasho aba nusəban mala bumlulla məbike, sə mim nə nggearəam mə nə pakka wun girkwanban mənana kàrmúr acaubikea ma'wun kusə tongno-nong-bari ka.

<sup>29</sup> Wun nə lì nyam amuna-burana andə amuna-maməna ma'wun. §

<sup>30</sup> Mə nə kidiki amgbangban ndàka-lú ma'wun, mə nə kwarki agyangɲan mala pisə muku-gir

---

§ 26:29 26:29 Balli aba: Nggur 28:53; Ezək 5:10; 2Amur 6:29; Keb 4:10.

loasə yele mə'rəmboarne ma'wun, mə nə eamsəki alú wun amúr alú ka nkúl ma'wun, sə yiləmem ngga nə bínəce wun.

<sup>31</sup> Mə nə tsək \*anggea-là ma'wun bəà pələ barwan, sə andaka-ankúl ma'wun bəà pak kèlàngkélàng, sə mə nə bínəce rəmba aboro mərəmboarne ma'wun.

<sup>32</sup> Mə nə pək nzali ma'wun kèlàngkélàng, gandəa abiwun-aməbura mənana à yi e a do abaləi ka, nə †kàrmúrià bə à səni ka.

<sup>33</sup> Mə nə mesəki wun arə anzali, mə nə kwetə nggeabyau mem a ndè mə nə pərta wun, nzali ma'wun nə pələ barwan, sə anggea-là ma'wun nə pələ gígí.

<sup>34</sup> <<Nda wuni nzali ma'wun nə ok banboarnado mala apələa Sabbat‡ male abalə nonggio mənana kat nong barwan, sə wun ngga wu nda a nzali mala abiwun aməbura ka; pələa nzali ma'wun nə usələo, sə nə ok banboarnado mala apələa mala Sabbat male.

<sup>35</sup> Abalə anonggio mənana kat nə nong barwan ngga, nzalinì nə usələo, usələo mənana kumi raka abalə apələa mala Sabbat mana wu nda aban do abaləi ka.

<sup>36</sup> Sə abwana atə wun mənana à au ka, mə nə tasəia wia babum-bungya aba denyicau malea arə abân mənana à umnəia kàm abalə anzali malə abia-məbura ka. Gi dəurəo mala mbu-nggun nə loasətea nə mire, sə à nə bangŋa kəla bwa mənana

---

\* **26:31 26:31** Balli aba: Nehe 2:3; Ir 4:7; 2Amur 25:4-10. † **26:32**

**26:32** Balli aba: Nggur 28:37; 1Amur 9:8; Ir 18:16; 19:8; Ezək 5:15.

‡ **26:34 26:34** *apələa Sabbat* Ko <<apələa mala usələo.>>

à kə pərte a lwa ka, sə à nè nggá kpa, ko bə̀-ndo ama kəbwa pà kàm kə pərtea raka.

<sup>37</sup> À nè anndəki arəarəia, kəla abwana mana à kə bangŋa ace apî nggeabyau ka, ko bə̀-ndo ama kəbwa pà kàm kə pərtea raka. Sə pà wun nè gandə came a bədəmbə abiwun aməbura đang.

<sup>38</sup> Wun nè wukio arə abəri-nzali; nzali mala abiwun aməbura nè twalta wun.

<sup>39</sup> Sə cili wun mənana à ue nəyiləmu arə anzali mala abiwun aməbura ka, à nè twal eamdəe atəcau mala bealbikea malea, sə atəcau mala abealbikea mala akeâ. §

<sup>40</sup> <<Səama, bə̀ à bang bealbikea malea, andə bealbikea mala atərrià andə mala akeâ, mənana à pə̀ nè đwanyì doməsəcau malea abanam, andə pələ mənana à pələ arəam,

<sup>41</sup> sə tsəa ən pələ arəia, sə ən tasəia a bəri-nzali, aba nzali mala abia-məbura, sə bə̀ babumia nè nying candəcau malea à nè nongsəmúrià, sə à nè mbwegìr ace bealbikea malea ka,\*

<sup>42</sup> pələ mim ngga mə nə denyinə kùrcau mem mənana ən pə̀ nè Yakupu, sə mə nə denyinə kùrcau mem mənana ən pə̀ nè Ishaku, andə kùrcau mem mənana ən pə̀ nè Ibərayim ngga. Mə nə denyinə gir mənana ən pacau-ace amur nzali man ngga,

<sup>43</sup> sə mə nə đeki bə̀ ok banboarnado mala apələa mala Sabbath male arə apələa mənana nè nong barwan acemənana à pà kàm aba nzalinì raka,

---

§ 26:39 26:39 Balli aba: Nggur 28:65; Ezək 4:17; 24:23; 33:10.

\* 26:41 26:41 sə à nè mbwegìr ace bealbikea malea ka Ko <<à nè ear ama à pəngŋənà caubikea ka.>>

à umna a bəri-nzali aban mbwegir ace bealbikea malea acemənanana à ginəki acau mem, sə yiləmia binəce anê mem ngga.

<sup>44</sup> Kat andə aməno ka, bə à nda kano a nzali mala abia-məbura ka, pà mə nə ginəkia dāng, sə pà mə nə binəcea mənana nə tsəa mə nə twaltea ka dāng. Pà mə nə nggadikunam arə kùrcau mem<sup>†</sup> sənəia dāng, acemənanana mə nda Yahweh Bakuli malea.

<sup>45</sup> Atəcau malea ka baləam nə kasəa arə kùrcau mənana ən pangnə akeâ, mana ən pusəia à purî bá nzali Masar, a məsə abwapəndəa mala anzali kat, ace mənana bə ən duk Bakuli malea ka. Mə nda Yahweh.>>

<sup>46</sup> Aməno ka à nda ka anê, andə akanigir andə anggurcau mana Yahweh pa anre andə amə Isərayila nə bu Musa amur Nkono Saina ka.

## 27

### *Pàcau aban Yahweh*

<sup>1</sup> Yahweh nacau nə Musa ama,

<sup>2</sup> <<Nacau nə amə Isərayila sə wu banggia wia ama, <Lang à pàna bwa ace lumsə pàcau nə-shambum mənana bebwə pà abanam, Mim Yahweh ka, bwa mənə à pà ka, à nə gandə panzəe nə mbwe boalo mənana à kasə ka.

<sup>3</sup> Boalo mənana à kasəa à nə mbwe ka bəà kārəi arə shekel, yì məsəbolo-azərfa mənana à kārə dəmbərya male sə à earna amurí a Tara-məfele ka:

---

<sup>†</sup> 26:44 26:44 nggadikunam arə kùrcau mem ko <<panzəki kùrcau mem>>

shekel lumi-tongno (50) a kúnì bwabura mana pələa bəlban male ka nda lumi-bari aban ká lumi-tongno-nong-mwashat ka;

<sup>4</sup> shekel lumi-tàrú (30) a kúnì bwama mana pələa bəlban male ka nda lumi-bari aban ká lumi-tongno-nong-mwashat ka;

<sup>5</sup> shekel lumi-bari (20) a kúnì lagga mana pələa bəlban male ka nda tongno aban ká lumi-bari ka;

shekel lum (10) a kúnì nsari mana pələa bəlban male ka nda tongno aban ká lumi-bari ka;

<sup>6</sup> shekel tongno (5) a kúnì muna-bwabura mana pələa bəlban male ka nda zongŋo mwashat aban ká tongno ka;

shekel tàrú (3) a kúnì muna-bwama mana pələa bəlban male ka nda zongŋo mwashat aban ká tongno ka;

<sup>7</sup> shekel lum-nong-tongno (15) a kúnì bwabura mənana pələa bəlban male ka kutini lumi-tongno-nong-mwashat (60) ka;

shekel lum (10) a kúnì bwama mənana pələa bəlban male ka kutini lumi-tongno-nong-mwashat (60) ka.

<sup>8</sup> << <Bə bwa ka tər male bikipa mənana pà nə gandə mbwe boalo mana à kasəa ace panzə bwa bə purî pàcau mənana pà ka raka, yì ka bə yinə bamúri a badəm pəris, sə pəris nə kasə boalo mənana səni bwê mana pàcau ka nə gandə mbwe ka.

<sup>9</sup> << <Bə pàcau mala bwa ka girkusəu na mənana à nə pa kəla pəgir abanam Yahweh ka, mənə yì girkusəu à pà ka pələna məfele.

10 Bwê pà nè nggađi, ko nè yinə be a kúnì dāng, ko məboarne a kúnì məbane, ko məbane a kúnì məboarne; sə yale bə bwê nggađi kə girkusəu a kúnì bə ka, girkusəuni andə mənə à nggađi ka, yia kəm à pələna məfele.

11 Sə bə girkusəuni ka məbeami\* na mənana à pà nè pànəboro nəi abanam, Mim Yahweh raka, bwê nə tamsə girkusəuni a badəm pəris,

12 sə yì pəris ka nə sən mana boaro ko bike arə girkusəuni sə nə kasə kúré; gír mənana kat pəris kasəa ama nda kúré ka anggo sə nə pa.

13 Sə bə bwê earce ama nə akmúr girkusəu mana pànə ka, duməna púp ama nə mbwe boale sə nə tsək banì mwashat aba gauwe tongno mala boale amurí.

14 << <Lang bwa tər bala male sə pà kəla pəgír məfele abanam Yahweh ka, pəris nə ká nə sən mana boaro ko bike arə balani sə nə kasə kúré; gír mənana kat pəris kasəa ama nda kúré ka anggo sə nə pǎ.

15 Sə bə bwê earce ama nə akmúr bala mana pànə ka, duməna púp ama nə mbwe boale sə nə tsək banì mwashat aba gauwe tongno mala boale amurí.

16 << <Bə bwa tər be bare nzali mənana girkuma male na sə pəmì bə duk mem, Mim Yahweh ka, pəris nə karə boale arə gulo mala məsəbeale mənana à nə beali abaləi ka. Tyang lumi-bari (20)

---

\* 27:11 27:11 məbeami ka nda gír mənana 'Bakuli pa nə é abani ko ace pà gír'nkila raka, ko mənana 'Bakuli pərban arə li ka.

mala məsə məssa bálì ka shekel lumi-tongno (50) mala məsəbolo-azərfa na.

<sup>17</sup> Bə b̄wê tār nzali mən̄ia aba pələa mala pàkkid̄ire-banboarnado ka, boalo mənana pəris kasə ama nda kúrè ka camna anggo.

<sup>18</sup> Sə b̄è nda anzəm pələa mala pàkkid̄ire-banboarnado sə b̄wê tār nzali male ka, pəris n̄ə kasə boale aba kpata làkkì mala apələa mənana à ueo sə à n̄ə bik b̄è pələa mala pàkkid̄ire-banboarnado ka, sə à n̄ə amsə beḡir aba boale.

<sup>19</sup> Sə b̄è b̄wa mənana tār nzalini earce ama n̄ə akmúrì ka, duməna púp ama nə mbwe boale andə banì mwashat aba gauwe tongno mala boale, sə nzalini n̄ə nyar male d̄əm.

<sup>20</sup> Səama b̄è b̄wê earce ama n̄ə akmúrì nzalini raka, ko b̄è manḡən̄i beb̄wa ka, à pà n̄ə eari wi b̄è akmúrì d̄əm d̄ang.

<sup>21</sup> Lang pələa mala pàkkid̄ire-banboarnado n̄ə kār ka, nzalini n̄ə duk paḡir m̄əfele, kəla nzali mana à tārni acem, Mim Yahweh ka. N̄ə duk girkuma mala apəris.

<sup>22</sup> << <B̄è nzali ka b̄wa kúrì n̄ə kúrò, pà aba ḡir'libala male d̄ang, sə tārni acem, Mim Yahweh ka,

<sup>23</sup> pəris n̄ə kasə boale aba kpata làkkì mala apələa mənana à ueo sə à n̄ə bik b̄è pələa mala pàkkid̄ire-banboarnado ka, sə b̄wê n̄ə mbwe boale, kəla boro m̄əfele abanam, Mim Yahweh, a pwari mən̄o.

<sup>24</sup> Sə b̄è pələa mala pàkkid̄ire-banboarnado kārna ka, nzalini n̄ə nyare a bù b̄wa mənana à kúrì a bui ka b̄è duk girkuma male d̄əm, yì b̄wa

mənana nzalini ka gîr'libala male na didyal ka.

<sup>25</sup> Koya boalo na à pà ka bəà kārəi arə shekel, yì məsəbolo-azərfa mənana à kārə dəmbərya male sə à eare amurí a Tara-məfele ka: Shekel mwashat ka mətyang lum-nong-bari na.

<sup>26</sup> << <Sə amuna-dəm̄ba mala agirkusəu ka cè kəbwa taria dāng, acemənana bəlban malea kəla amuna-dəm̄ba ka à tārnia amema, Mim Yahweh; ko bə ndă na, ko nzur na, ko mbul na ka, mema, Mim Yahweh.<sup>†</sup>

<sup>27</sup> Səama bə girkusəuni ka məbeami na ka, bəwê nê kúrí nə boalo mənana à kasəa arəi ka ace mənana bə nyare a bui, sə nə tsək banì mwashat abə gauwe tongno mala boale amurí; bə à akmúr girkusəuni raka, à nê me a kún boalo mənana à kasəa amurí ka.

<sup>28</sup> << <Kat andə amani ka koyagir mənana bwa tārni kat-kat abanam, Mim Yahweh ka, ko bwa na, ko girkusəu na, ko nzali male mana à pe wi libala ka nda ka, à pà nê me ko à nê akmúrí dāng; koya gîr mənana à tārni kat-kat abanam, Mim Yahweh ka, pələna nggea məfele abanam, Mim Yahweh.

<sup>29</sup> Bwapəndəa mənana kat à tārni abalə abwana ace ká kídikè ka, ê pà kām a kún kə boalo dāng; yì ka duməna púp bəà wal-luí.

<sup>30</sup> << <Koya kāmbe mala nzali mənana à sannì, ko mala məssa mənana à pwan a baban, ko mala abəla-nggun ngga, mema Mim Yahweh; duməna məfele na abanam Mim Yahweh.

<sup>31</sup> Bə bwa earce ama nə kúr bə bare kāmbe mwashat abə gauwe lum mala kume male ka,

<sup>†</sup> **27:26 27:26** Balli gbal abə: Pur 13:2,15; 34:19; Bal 18:15.

duməna púp nə mbwe boale mana pəris nə kasə ka, sə nə tsək banì mwashat aba gauwe tongno mala boale amurí.

<sup>32</sup> Akāmbə mwashat aba gauwe lum mala adomwan mala andá, andə mala anzur, andə mala ambul kat, koya mwashat aba lum ateà mənana kúti nə bəta gara mala yálgír ka, nə duk məfele abanam, Mim Yahweh.

<sup>33</sup> Mətala agirkusəunì pà nə peləkia ace tərki aməboarne abalə aməbane dāng, sə pà nə nggađi kəbè dāng. Bə nggađi kə girkusəu a kúnì bə ka, girkusəunì andə mana à nggađi nəi, yia kəm ngga à duməna aməfele; à pà nə gandə akmúria dāng.>>

<sup>34</sup> Aməno ka à nda ka anzongcau mənana Yahweh pè Musa bə banggi amə Isərayila a Nkono Saina ka.

**Mbula-Bwazza**  
**Portions of the Holy Bible in the Mbula-Bwazza**  
**language of Nigeria**

copyright © 2022 The Seed Company

Language: Mbula (Mbula-Bwazza)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-12

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Sep 2025 from source files dated 12 Jul 2025

dc693218-7e0b-5547-ab57-2e0275b90e93